

KARYS

1978
SAUSIS
Nr. 1

la

KARYS

1978
Nr. 1 (1538)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redakatoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasulyje"
BRONIUS BALCIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

K. Sragauskas — Stud. muz. Asta Šepetytė, pravedusi Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimo iškilmingąją dalį Detroite, sutikdama įnešamas vėliavas fleita groja "Lietuva Brangi"	viršelis
Dr. V. Gidžiūnas — DLK Algirdas ir jo laikų Lietuva	1
Plk. lt. D. Skučas — Vokiečių — sovietų karas Lietuvoje 1941 m., remiantis vokiečių dokumentais	5
O. Žadvydas — Grįžimas Tėvynėn	12
J. V. Sūduvas — Lietuvos piliakalniai	15
J. Navikas — Vandėnė	19
V. Žilius — Iliustracija	21
TREMTIES TRIMITAS	24
Paskutinės Kūčios	24
J. Kumpikas — Šaulių aviacijos kūrimasis	26
KARINĖS ŽINIOS	36
KRONIKA	37

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen, Baly's
Radio & Television
DETROIT, MI — V. Cižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — I. Kantanavičius
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair
Athol, 5084, SA.
S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141,
NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1538)

SAUSIS — JANUARY

1978

DIDYSIS LIETUVOS KUNIGAİKŠTIS ALGIRDAS IR JO LAIKŲ LIETUVA

600 metų jo mirties sukakties proga

DR. VIKTORAS GIDŽIŪNAS, O.F.M.

Dar užpernai istorikas dr. J. Jakštas iškėlė mintį 1977 m. pavadinti didžiojo kunigaikščio Algirdo metais ir, minint 600 metų jo mirties sukaktį, nuodugnai išnagrinėti jo gyvenimą, karo žygius ir politiką. Tai nelengva padaryti mūsų sąlygose. Nežiūrint to, vienur kitur buvo suruošti bent kuklūs minėjimai, prie kurių ir mūsų ramovėnai ir šauliai prisideda.

Kalbėti apie Algirdą, kaip ir tyrinėti jo nuveiktus darbus, yra nelengva, nes jo politika ir karo žygiai yra tampriai surišti su tos pačios rūšies Kęstučio veikla, dėl to iki šiol mes neturime ir atskiros nuo Kęstučio Algirdo monografijos. Čia aš bandysiu glaustai apžvelgti Algirdo veiklą ir jo laikų Lietuvą prieš jam tampa didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu, Lietuvos sienų gynimą vakaruose ir šiaurėje ir jų plėtimą pietuose ir rytuose ir dėl to vestas kovas su Vokiečių ir Livonijos ordinais, su Lenkija ir Maskva.

1. ALGIRDO JAUNYSTĖ IR PAVELDĖJIMAS

Algirdo gimimo metai, kaip ir jo auklėjimas ir jaunystė, nežinomi. Jis turėjo gimti paskutiniaisiais XIII ar pirmaisiais XIV amž. metais, jei apie 1318 m. vedė ir 1377 m. mirė, prieš pat mirtį dar pajėgdamas vadovauti karo žygiams. Žinoma, kad jis turėjo 6 seseris ir 6 brolius. Tarp brolių jis yra minimas trečiuoju tokioje eilėje: Montvydas, Narimantas, Algirdas, Jaunutis, Kęstutis, Karijotas, Liubartas. Apie 1318 m. Algirdas vedė vienintelę Vitebsko kunigaikščio dukterį ir po uošvio mirties, 1320 m., tapo pilnateis Vitebsko kunigaikštis.

Gediminas savo gudria politika, savo sūnų ir dukterų vedybomis ir karais, sukūrė didelę ir gerai organizuotą Lietuvos valstybę. Dar gyvas

būdamas, jis ją padalino septyniems sūnams. Montvydas gavo Kernavę ir Slanimą, Narimantas — Pinską, Algirdas — Kriavą ir Vitebską, Kęstutis — Trakus, Jaunutis — Vilnių, Karijotas Naugarduką ir Liubartas — Voliniją. Tačiau visi Gedimino sūnūs nurodytas kunigaikštystes gavo ne paveldėjimo, bet tik valdymo teisėmis, kol didysis kunigaikštis jiems leis. Tuo jis norėjo užtikrinti valstybės vieningumą.

Vadovaujamas vaidmuo teko Vilniaus kunigaikščiui Jaunučiui. Jis po Gedimino mirties tapo didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu. Gediminas kiekvienam sūnui pavedė ginti tam tikrą Lietuvos dalį nuo išorinių priešų. Jaunutis turėjo ginti šiaurines Lietuvos sienas nuo Livonijos ordino, Kęstutis nuo Vokiečių ordino, Liubartas nuo Lenkijos, Karijotas ir Narimantas turėjo prieš save pietinę Rusios dalį, kurią reikėjo ginti nuo totorių, Algirdas turėjo veikti šiaurės ir rytų linkme, kovodamas prieš Pskovo, Didžiojo Naugardo ir Maskvos kėslius. Jis turėjo būti tolimesniųjų Gedimino planų vykdytojas rusų žemėse.

Gedimino testamentu Jaunutis tapęs didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu (1341-1345) nesugebėjo palaikyti tėvo įvestos tvarkos ir Lietuvai ėmė grėsti pavojai. Jis nepajėgė suvaldyti kitų kunigaikščių, kurie ėmė savarankiškai veikti. Šiaurėje Algirdas, Kriavo ir Vitebsko kunigaikštis, nuo Livonijos ordino sėkmingai gynė Pskovą, dėl to miestas pasikvietė Algirdo sūnų Andrių savo kunigaikščiu. Pietuose Liubartas įsivėlė į ginčus su Lenkijos karalium Kazimieru (1333-1370), kuris reiškė pretenzijų į senąją Haličo-Vladimiro kunigaikštiją. Didžiausias pavojus Lietuvai artėjo iš vakarų, nes Vokiečių ordinas nuolat puldinėjo Žemaičius ir statėsi pilis Nemuno krantuose.

Kai Jaunutis nuo šių svarbių reikalų stovėjo

nuošaliai, tai juos į savo rankas sumanė perimti Algirdas ir Kęstutis. Susitaręs su Algirdu, Kęstutis 1344-1345 m. žiemą užėmė Vilnių ir suėmė Jaunutį, kuriam vėliau buvo duota valdyti Izjaslavo sritis. Po perversmo didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu tapo Algirdas. Vilniuje atsisėdusio valdovo turėjo klausyti visi kiti kunigaikščiai. Tik Kęstutis turėjo daugiau teisių už kitus brolius ir brolėnus. Algirdas ir Kęstutis susitarė veikti kartu ir to susitarimo visą gyvenimą laikėsi.

2. ALGIRDO KOVOS SU VOKIEČIŲ IR LIVONIJOS ORDINAIS

Nepaliaujamos su Vokiečių ordinu kovos labiausiai rišamos su Kęstučio asmeniu. Tačiau šiose kovose, kaip matysime, dažnai dalyvaudavo ir Algirdas. Iš Hermano de Wartberge ir Wigando von Marburg kronikų sužinome apie Vokiečių ordino ir lietuvių karų pobūdį ir dažnumą. Vokiečių ordine buvo įsigalėjusi praktika dažnais ir netikėtais užpuolimais apiplėšti kraštą, sudeginti namus, paimti belaisvius ir, vengiant susirėmimų atviroje kovoje, grįžti namo; taip sunaikinus kraštą ir jo gyventojus, sugriauti lietuvių pilis ir, Nemuno krantuose statant savo tvirtoves, slinkti į krašto gilumą ir taip pavergti Lietuvą.

Vokiečių ir Livonijos ordinų magistrai tokius žygius darydavo, kai susilaukdavo svečių iš Vakarų Europos kraštų. Tokių išvykų metu kariuomenė, persikėlusį per Nemuną, nusiaubdavo Žemaitiją, degindavo namus, žudydavo vyrus, moteris, senelius ir vaikus, kitus paimdavo belaisviais ir kartu su pagrobtais gyvuliais parsivarydavo namo. Šie žygiai Algirdo ir Kęstučio laikais būdavo daromi du kartu metuose: žiemą apie vasario 2 ir vasarą apie rugpiūčio 15 d. Minėtose ordino kronikose 1345-1382 m. laikotarpy yra užregistruota 66 žygiai iš Prūsų ir 30 iš Livonijos. Į tą skaičių neįeina ordino riterių suruošti savanorių plėšikų žygiai.

Šį krašto naikinimą trukdė lietuvių pilys upių krantuose, dėl to toms pilims griauti ir savoms statyti ordino magistrų buvo organizuojamos specialios ekspedicijos. Algirdo ir Kęstučio laikais buvo sugriautos visos lietuvių pilys prie Nemuno, iki Kauno. Tada ordinas Livonijoje prieš Lietuvą pastatė Gribinio, Duobelės ir Daugpilio pilis, o Prūsiose prieš Raigardą pastatė Ringiabrastą, Kuršų pamariui saugoti prie Rusnės žiočių — Vindenburgą, palei Tilžę — Nauhauzą, prieš Veliuoną — Marienburgą, Naujojo Kauno vietoje, Nevėžio žiočių saloje — Gottesverderį.

Lietuviai Vokiečių ir Livonijos ordinams tuo

pačiu atsilygindavo, nusiaubdami Prūsiją ir Livoniją ir sugriaudami jų pilis. Šiuos žygius paprastai suruošdavo Kęstutis su Algirdu. Tik lietuvių žygiai nebuvo tokie dažni: vienas, kartais du, į metus. Algirdo viešpatavimo metais (1345-1377) yra priskaičiuota 31 lietuvių žygis į Prūsų ir 11 į Livoniją. Čia paminėsime tik tas lietuvių kovas su kryžiuočiais, kuriose dalyvavo ir Algirdas.

Vokiečių ordino magistras Ludolfas Kōnig ilgai ruošėsi 1345 m. pradžios žygiui, tikėdamas suduoti Lietuvai mirtiną smūgį. Jam į talką atvyko Bohemijos karalius Jonas su sūnum Karoliu — Moravijos margrafu, būsimoju imperatorium, Vengrijos karalius Liudvikas su palydovais, Olandijos grafas Vilhelmas IV, grafas Gunteris von Schwartzburg ir kt. Iš viso su pagonimis kovoti susirinko 200 įvairių valdovų. Kada magistras buvo pasiruošęs žygiui į Lietuvą, pasklido gandas, kad Lietuvos valdovai su didele kariuomene ruošiasi pulti Sembą. Tada buvo atsisakyta žygio ir nutarta ginti savo žemę.

Kai Vokiečių ordino magistras žygiavo į Sembą, o Livonijos magistras kovojo Ėzelio saloje, Algirdas su didele kariuomene užpuolė Livoniją, sudegino Tarvitės ir Duobelės pilis ir užėmęs Mintaują, pražygiuodamas pro Rygą, pakely sudegino malūnus ir visą kas ordinui priklausė. Paskui užpuolė Neuermuehlen, jį sudegino ir teriodamas Siguldos apylinkes su dideliu grobiu ir belaisviais, grįžo namo. Sakoma, kad šio žygio metu buvo nužudyta 2000 žmonių. Tuo tarpu Vokiečių ordino magistras, Semboje lietuvių neradęs, su svečiais išžygiavo į Lietuvą, bet tas žygis buvo nesėkmingas, nes maisto trūkumas ir ligos greitai privertė grįžti. Dėl šios nesėkmės apkaltintas magistras išėjo iš proto ir jo vietoje buvo išrinktas kitas — Henrikas Dusemer.

Kol naujasis magistras išsiruošė didesniai žygiui, lietuviai 1347 m. net tris kartus puolė Prūsiją. Vasario 22 d. Algirdas su Kęstučiu užpuolė Rastenburgą, paskui, prieš Girduvos pilį įžygiavo į Bartų kraštą, sunaikino 4 kaimus, sudegino Leunenburgo pilies priemiestį ir bažnyčią ir grįždami namo, su grobiu ir belaisviais, dar nuterėjo Rastenburgo ir Rösselio apylinkes. Tais pačiais metais lietuviai dar puolė Sembos kraštą, o Kęstutis nusiaubė Raginės apylinkes ir, pasiekęs Vėluvą, ją sudegino.

Keršydamas lietuviams, magistras Henrikas Dusemer, 1348 m. sausio 24 d., maršalą Siegfridą von Dahlenfeld ir komturą Winriką von Kniprode su 20,000 karių išsiuntė į Aukštaitiją. Šioje plėšiamojoje išvykoje buvo žudomi vyrai,

moterys, seneliai ir vaikai. Kai kryžiuočiai priplėšę grįžo namo, tai jiems kelią pastojų Algirdas, Kęstutis ir Narimantas, su Lietuvos, Volinijos, Vladimiro, Lietuvos Brastos, Polocko, Vitėbsko ir Smolensko kariais. Kova įvyko vasario 2 d. apie 30 kilometrų nuo Trakų, prie Strėvos upės, netoli Žiežmarių. Kova baigėsi lietuvių pralaimėjimu. Joje žuvo Algirdo ir Kęstučio brolis Narimantas ir daug lietuvių ir rusų. Kronikininkai šį kryžiuočių laimėjimą labai išpūtė. Pasak jų, lietuvių pusėje žuvę ir Strėvos upėje prigėrę 6000-18,000, o kryžiuočių tik 50.

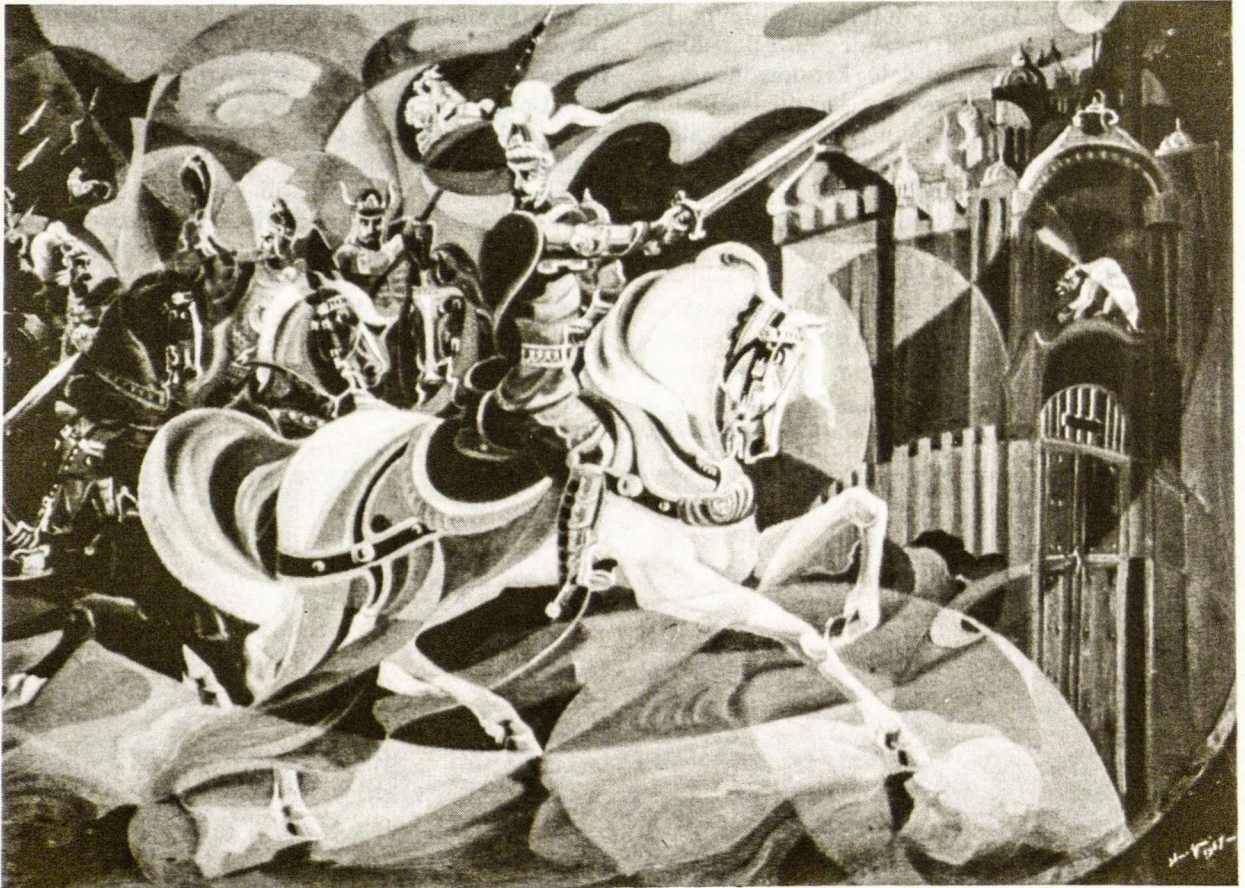
Kryžiuočiai ir toliau teriojo Lietuvą. 1352 m. jie nusiaubė Gaižuvos ir Ariogalos apylinkes, o Algirdas su Kęstučiu Kuršių marių pakraščiais nužygiavo iki Deimenos upės. Algirdas ir Kęstutis ir Kęstučio sūnus Patrikas 1353 m. nuteriojo Rösselio apylinkes ir parsivedė 500 vyrų belaisvių.

Nežiūrint lietuvių priešpuolių, Vokiečių ordinas vis giliau veržėsi į Lietuvos gilumą. Jo ma-

gistras Winrikas von Kniprode 1362 m. pavasarį surengė iš anksto gerai paruoštą ekspediciją sugriauti Kauno piliiai, kuri pastojų kelią kryžiuočiams Nemunu ir Nerim veržtis į Lietuvos gilumą. Neišaiškinamas tačiau faktas, kodėl Kęstutis ir Algirdas, šios pilies griovimo metu, atvykę prie Kauno su kariuomenėmis ir apsistoję dabartiniame Žaliajame kalne, negynė griaunamos tokios svarbios pilies, kurios įgulai vadovavo paties Kęstučio sūnus Vaidotas. Dr. A. Kučinskas (Kučas) bando aiškinti, kad jie visai nebuvo prie Kauno. Algirdas tuomet kariavęs rusų žemėse, o Kęstutis jam padėjęs. Kur tada buvo Algirdas, nežinome, net Kęstutis vargiai galėjo kur nors kariauti, nes tik prieš kelis mėnesius buvo pabėgęs iš kryžiuočių nelaisvės Marienburge, ir, pramatydamas priešų puolimą, negalėjo palikti priešui terioti savo valdomą kraštą.

Po Kauno pilies sugriovimo Lietuvai atėjo sunkiausios dienos, nes ordinas nesiliovė puolęs. Kęstutis 1363 m. Nevėžio žiotyse, Virgalės saloje,

Jurgis Juodis — Algirdas prie Maskvos vartų

buvo pradėjęs statyti Naująjį Kauną, bet kryžiuočiai padarė žygį ir dar nebaigtą pilį sugriovė. Kitame žygyje jie sudegino Peštėvs ir Veliunos pilis. Taip Nemuno krantuose iki pat Kauno neliko nei vienos lietuvių pilies.

Negana to, 1364 m. sausio mėnesį kryžiuočiai, talkinami svečių, per Ariogalos ir Pernaravos apylinkes pasiekė net Žeimius, kur susitiko su Livonijos ordino kariuomene. Tais pačiais metais maršalas Hennig Schindekpfė jau bandė pulti Gardiną, bet Kęstučio sūnus Patrikas privertė jį pasitraukti. Livonijos kryžiuočiai savo ruožtu 1365 m. buvo įsiveržę į Upytės apylinkes.

Lietuviai 1364 ir 1365 m. padarė tris žygius ir apiplėšė Prūsiją, dūdegino kelias pilies ir parsivarė belaisvių. Viename 1365 m. žiemos žygyje dalyvavo Algirdas, Kęstutis, Patrikas ir Aleksandras (Karijoto sūnus). Jie su 4000 vyrų įsiveržė į Skalvą ir sugriovė dvi pilies: Spitrę ir Kaustritetną prie Tilžės. Jų kariuomenė pasiekė net Kuršių marias. Tada Algirdas parsivedė 800 belaisvių. Kitas žymesnis Algirdo ir Kęstučio žygis į Prūsus buvo padarytas 1370 m. žiemą į Sembą. Atvykę netoli Karaliaučiaus, jie užėmė Rūdavos pilį ir ją sudegino. Bet Karaliaučiuje buvo sutelkta didelė kariuomenė, kuri atvykusi į Rūdavą susikovė su lietuviais. Pralaimėjo lietuviai, bet daug nukentėjo ir kryžiuočiai, nes kovoje krito pats maršalas ir du komturai. Laimingesnis buvo 1376 m. Algirdo, Kęstučio ir Skirgailos žygis į Prūsus. Jų kariuomenė priėjusi Norkyčius, tarp Įsručio ir Vėlupos, pasidalino į tris dalis. Kęstutis pasuko į Vėluvą, Algirdas nuvyko į Nadruvos kraštą, o

Skirgaila nuvyko Įsrutin. Nusiaubę kraštą, vesdamiesi 900 belaisvių ir nemaža arklių, jie laimingai sugrįžo namo.

Didelį žygį su 12,000 karių ordino maršalas padarė 1377 m. vasario 2 d. Jis, pro Merkinę ir Darsūniškį, nužygiavo į Trakus. Keista, kad Kęstutis išėjo jo pasitikti ir draugiškai padavė maršalui ranką, o Gotfriedą von Hohenstein, Brandenburgo komturą, nusivedė į Trakus ir iki vėlyvos nakties vaišino. Kitą dieną kryžiuočiai nuvykę į Vilnių pradėjo deginti miesto pakraščius. Tada Algirdas, pasikvietęs vadus, iškėlęs jiems vaišes ir padaręs taiką. Tačiau kryžiuočiai dar vieną dieną degino miestą ir tik paskui pasitraukė. Namų grįžimas jiems buvo sunkus, nes Vytautas sunaikino visas jų pakely paliktas maisto atsargas ir net iki Įsručio juos iš paskos persekiojo. Tai paskutinė žinia apie Vokiečių ordino žygius Algirdo viešpatavimo metu jo kronikose, nes 1377 m. pavasarį Algirdas mirė.

3. ALGIRDO KOVOS SU LENKIJA DĖL VOLINIJOS — HALIČO

Gedimino sūnaus Liubarto vedybos su Vladimiro kunigaikščio Andriaus dukterimi Lietuvos ir Lenkijos santykiams ir Volinijos-Haličo likimui turėjo didelės reikšmės. Volinijos-Haličo kunigaikščiui Boleslovui-Jurgiui mirus (1340.IV.7), Lenkija ėmė reikšti savo pretenzijas, bet Volinija ir Haličas, paveldėjimo keliu, priklausė Liubartui. Jo kandidatūrą ir paveldėjimą stiprino ir ta aplinkybė, kad mirusio kunigaikščio Boleslovo-Jurgio našlė buvo tikra Liubarto sesuo. Be to, manoma, kad ir patys Volinijos bajorai kvietė Liubartą būti jų valdovu. Dėl to, per visą Algirdo vieš-

Dr. V. Gidžiūnas, OFM, skaito paskaitą DLK Algirdo minėjime, kurį suruošė New Yorke ramovėnai, šauliai ir birutietės, 1977 m. spalio 9 d., Kultūros Židinyje. L. Tamošaičio nuotr.

VOKIEČIŲ - SOVIETŲ KARAS 1941 METAIS REMIANTIS VOKIEČIŲ DOKUMENTAIS

J.A.V. Aviacijos Pulkininkas Leitenantas
DONATAS SKUČAS

AUTORIAUS PASTABOS

Lankant Generalinio Štabo Karo Aviacijos Akademiją, Maxwell Aviacijos bazėje, Montgomery, Alabama, pasitaikė proga patyrinti originalius vokiečių karo operacijų dokumentus, Albert F. Simpson Istoriniame Centre. Kai kurie iš tų dokumentų liečia vokiečių karinius veiksmus Lietuvoje 1941 metais. Šis straipsnis yra parašytas remiantis vokiečių dokumentais. Išreikšta nuomonė yra autoriaus ir neatstovauja nei oficialios J.A.V. Aviacijos nei Gynybos Departamento nuomonės.

Terminų paaiškinimai:

a. Straipsnyje minimas junginys "armijų grupė" ("Heeresgruppe"), ją sudaro dvi, arba daugiau armijų.

b. Oro laivyną ("Luftflotte"), su atitinkamu Nr., sudaro du ar daugiau aviacijos korpai.

c. Tekste duoti skaičiai nurodo šaltinį iš kurio imti duomenys.

I Ž A N G A

Birželio 22, 1941 metais, 3 v. 30 minučių ryto Berlyno laiku, vokiečių jėgos puolė Sovietų Sąjungą, ištaisai per visą vokiečių-sovietų sieną¹. Tarp puolančių jėgų buvo "Heeresgruppe Nord" (Šiaurinė armijų grupė ir "Luftflotte 1" — Pirmasis oro laivynas).

Veiksmų baras šiai armijų grupei ir oro laivynui buvo senoji Vokietijos — Lietuvos siena, tai yra, ruožas tarp Klaipėdos ir Suvalkų Trikampio.

Ši armijų grupė turėjo 20 pėstininkų divizijų, 3 motorizuotas pėstininkų divizijas ir 3 tankų (Panzer) divizijas. Iš visų trijų puolančiųjų armijų grupių birželio 22 d., Šiaurinė armijų grupė buvo pati silpniausia². Jos paskirtis buvo: sunaikinti sovietų jėgas Pabaltijo kraštuose, užimti Baltijos uostus ir Leningradą bei Kronštadtą

ir tuo pat panaikinti sovietų laivyno Baltijos bazes³.

Pirmasis oro laivynas susidėjo iš 1-mo oro korpo ir "Fliegerführer Ostsee" ("Skridimo vadas Baltija") junginio⁴. Šis oro laivynas irgi buvo silpniausias iš trijų vokiečių oro laivynų. Karo aviacijos (Luftwaffe) didžiausios jėgos buvo sutrauktos centre ir priklausė 22-ram oro laivynui.

Pirmojo oro laivyno paskirtis buvo sunaikinti sovietų aviaciją, tuo atsiekiant oro jėgų persvaros, paremti 4-tą tankų (Panzer) grupę kai oro jėgų persvara bus atsiekta ir pulti sovietų laivyną Kronštadte ir Leningrade⁵.

Į pietus nuo Šiaurinės armijų grupės buvo Centrinė armijų grupė, stipriausia iš visų trijų. 2-rasis oro laivynas buvo priskirtas remti šią armijų grupę. VIII oro korpas buvo 2-rojo oro laivyno sąstata, bet iš tikrųjų VIII oro korpas gaudavo savo įsakymus tiesiai iš Berlyno. Šis oro korpas stovėjo tiesiai į vakarus nuo Suvalkų Trikampio ir į dešinę nuo 1-jo oro korpo.

Veiksmų barų skiriamosios tarp Šiaurės ir Centro armijų grupių,ėjo pro Suvalkų Trikampį į šiaurės rytus, tarp Kauno ir Vilniaus. Todėl Kaunas ir Vilnius buvo užimti dviejų skirtingų armijų grupių.

Koordinuoti ir įvykdyti operaciją "Fall Barbarossa" (vokiečių slapyvardis karui su Sovietų Sąjunga), buvo reikalinga įdėti daug darbo ir pasiruošimo. Kada iš tikrųjų Hitleris nutarė pulti sovietus, nėra aišku. Yra minima, kad Hitleris norėjo pradėti karą jau 1940 metų rudenį⁶. Vokiečių generolai jį atkalbėjo atidėti, bent iki 1941 metų, kad duotų kariuomenei (Wehrmachtui) laiko pailsėti ir apsiginkluoti po karo su Prancūzija.

Goehringas buvo labai priešingas dviejų frontų karui. Karo aviacija tada buvo pačiam kautynių su Anglija įkarštyje ir Goehringas teisingai suprato, kad aviacijos padalinimas į du

patavimą, tarp Liubarto ir Lenkijos karaliaus Kazimiero išsivystė atkaklios kovos. Kadangi Lenkijos karalius Kazimieras tuo metu buvo nesantikoje su Vokiečių ordinu ir Bohemija, dėl to jis negalėjo kovoti su Liubartu, tad užgrobes kelis

miestus Haličo kunigaikštijoje, 1344 m. padarė taiką. Tada Liubartui buvo pripažinta Volinija, o Haličas arba Raudonoji Rusia, su Lvovu, Tarnopoliu, ir Stanislovovu atiteko Lenkijai.

(Bus daugiau)

frontus labai neigiamai atsilieptų į jos pajėgumą kariauti su Anglija. Kad atkalbėtų Hitlerį nuo karo su sovietais, Goehringas pasiūlė Hitleriui pulti per Ispaniją Gibraltarą⁷, bet Hitleris tą pasiūlymą atmetė. Tuo buvo nuspręsta kariauti dviejuose frontuose. Tuomet Hitleris nustatė karo pradžios datą 1941 metų gegužės mėn. Tad pradžioje 1941 m. oro korpai Prancūzijoje gavo įsakymus sumažinti skridimų skaičių prieš Angliją, taip, kad Anglija sumažinimo nepastebėtų. Vienas po kito oro korpai iš Prancūzijos buvo išskelti, taip, kad gale gegužės mėn. ten buvo likę labai mažai vienetų tęsti kautynes su Anglija. Garsusis oro "Mūšis su Didžiąja Britanija", iš tikrųjų tuo ir pasibaigė.

Iki 1941 metų birželio mėn. pradžios VIII oro korpas buvo naudojamas Balkanuose. Jis buvo panaudotas Kretos salos invazijoje. Birželio pradžioje jis buvo išskeltas iš Balkanų ir pasiūstas į bazes aplink Berlyną. Aprūpintas ir pastiprintas jis buvo pasiūstas į savo karo bazes prie Suvalkų Trikampio⁸. Visa tai buvo atlikta per 14 dienų. Vokiečių "Luftwaffe" tuo labai didžiavosi.

Per visą 1941 metų pavasarį karo data liko nustatyta gegužės mėnesiui. Tačiau, vienas nenumatytas pašalinis įvykis pakeitė tą datą. 1941 m. kovo 27 d. Jugoslavijos aviacijos šefas, generolas Simovitz, įvykdė "coup d'état" nuversdamas nuo sosto Jugoslavijos princą regentą Paulių ir jo vieton pasodindamas nepilnametį karalių Petrą II. Tas įvykis pakeitė politinę padėtį Balkanuose. Hitleris labai greitai ir griežtai į šiuos įvykius reagavo, ir kovo 28 d. vakare įsakė pulti Jugoslaviją⁹. Operacijos vyko nepaprastai greitai ir 1941 m. kovo 30 d. Jugoslavija kapituliavo. Dėl šito įvykio "Fall Barbarossa" buvo sutrukdytas apie penkias savaites ir karas prasidėjo tik vasarą¹⁰.

Pasibaigus Jugoslavijos aferai visų dėmesys vėl buvo nukreiptas į rytinę sieną. Daug buvo dirbama slaptai, kad sutraukus kariuomenę į jai paskirtas vietas. Dar neprasidėjus karui, karo aviacijos lakūnai gavo sovietų aerodromų ir juose esančių lėktuvų fotografijas. Atrodo, kad jau 1934 metais buvo sudarytas specialus ilgų skridimo distancijų žvalgybos vienetas. Jam vadovavo pulkininkas Rowehl, bet visas kitas personalas buvo sudarytas iš civiliinių asmenų. Šito vieneto tikslas buvo skraidyti virš Sovietų Sąjungos ir fotografuoti kariškus bei industrinius taikinius. Tam buvo vartojamas dvimotoris, ilgų distancijų lėktuvas. Skridimai buvo pravedami 8-9,000 metrų (26-29,000 pėdų) aukštyje, kas tais

laikais buvo laikoma labai aukštai. Šiuo būdu buvo nufotografuoti ir Maskva bei Leningradas. Retai kada šitie lėktuvai susitikdavo sovietų lėktuvus, o jei ir susitikdavo, sovietai kodėl tai nešaudydavo. Tik vienas lėktuvas buvo prarastas dėl mechaniškų problemų, bet vėliau įgula buvo išlaisvinta, kai karo pradžioje vokiečiai užėmė kalėjimą¹¹.

Nėra jokios abejonės, kad šitokie skridimai vyko ir virš Lietuvos. Tokie skridimai virš Lietuvos galėjo būti pakeliui skrendant į Sovietų Sąjungą, arba net fotografuojant Lietuvos aerodromus. Klausimas yra, ar Lietuvos vyriausybė žinojo apie šituos Lietuvos oro erdvės pažeidimus ir ar ji iš viso norėjo žinoti, o jeigu ir žinojo, ar ji galėjo atitinkamai reaguoti?

1940 m. spalio mėnesį Hitleris žodžiu įsakė padidinti šitų skridimų skaičių ir fotografuoti visus sovietų aerodromus kur tik radosi sovietų lėktuvų. Iš tų fotografijų pasidarė aišku, kad didžioji dalis sovietų aviacijos, neskaitant sunkiųjų bombonešių, buvo sukonzentruota Lietuvoje, Latvijoje ir Rytinėj Lenkijoj¹².

Ypatingai daug jų buvo aplink Kauną, Vilnių, Šiaulius ir Daugpilį¹³. Daugumoje tai buvo seno tipo lėktuvai, bet taip pat buvo žinoma, kad Sovietai sparčiai modernizuoja savo karo aviaciją. Birželio 21-mos dienos vakare vokiečių lakūnams buvo išdalintos fotografijos rusų aerodromų ir kitų taikinių. Dėka virš minėtų žvalgybos vieneto skridimų, vokiečiai turėjo gana tikrą vaizdą apie sovietų aviacijos išdėstymą.

Vokiečių "Wehrmachto" vyriausia vadovybė tikėjo, kad staigiais puolimais ji galės įvaryti ilgus kylius giliai į sovietų teritoriją ir taip sukaptos sovietų jėgos galės būti sunaikintos paskui tankus einančių vokiečių pėstininkų. Tokiu būdu sovietų jėgos neturėtų progos pasitraukti atgal į Sovietijos gilumą.

Karo aviacija turėjo, pirmiausia, sunaikinti sovietų aviaciją, kuri buvo vakarinėj Sovietų Sąjungos dalyje, įskaitant ir Lietuvą. Šitas planas (numeris 21, "Fall Barbarossa") buvo išleistas kariuomenės vyriausios vadovybės įsakymu (OKW) 1940 metais gruodžio 18.

Kaip jau minėta, Šiaurinė armijų grupė buvo nustatyta prie senosios Vokietijos-Lietuvos sienos ir jai vadovavo feldmaršalas Ritter von Leeb. Ji susidėjo iš 16-tos ir 18-tos armijų bei 4-tos tankų grupės. 16-toji armija, vadovaujama generolo pulkininko Busch, buvo išdėstyta tarp Nemuno ir Suvalkų Trikampio. 18toji armija, vadovaujama generolo pulkininko von Kuchler, buvo įsprausta tarp Tilžės ir Klaipėdos. 4-ta tankų gru-

pė, vadovaujama generolo pulkininko Hoppner, stovėjo tarp Tilžės ir Smalininkų¹⁴.

4-toji tankų grupė buvo Šiaurės armijų grupės smogiamoji jėga. Nuo jos pasiruošimo vietos prie Tilžės, ji turėjo smogti iki Dauguvos upės ir užtikrinti prietilčius per Dauguvą ties Daugpiliu, Jekobpiliu ir Krustpiliu. 16-toji armija turėjo užimti Kauną ir sekti 4-tą tankų grupę į Daugpilį. 18-toji armija turėjo prasimušti per Šiaulius į Rygą. Jos kairysis sparnas turėjo išvalyti Liepoją ir Ventspilį.

1-mas oro laivynas, vadovaujamas generolo pulkininko Alfred Keller, turėjo savo štabą medžioklės pilaitėje, Norkitten, apie 20 kilometrų į vakarus nuo Įsručio¹⁵.

1-mas oro korpas, vadovaujamas lakūnų generolo Forster¹⁶, turėjo savo štabą valstybinėje gimnazijoje Gumbinėje. "Skridimo vadas Baltija" junginys, vadovaujamas pulkininko von Wild, turėjo savo štabą Metgethen, Semboje¹⁷. Skridimų saugumo centrinė buvo Loewenhagene, į pietus nuo Karaliaučiaus.

Kovos vienetai esantys 1-mo oro korpo žinioje, buvo išdėstyti aerodromuose šiaurinėje Rytų Prūsijoje nuo Wormditt, centre, iki Neusledel, į pietus nuo Ragainės, ir nuo Pilavos, ant Baltijos kranto, iki Ebenrodės prie Eitkūnų. Pagalbiniai daliniai buvo išsklaidyti po visą šiaurinę Rytų Prūsiją iki pačios sienos. Tarp šitų daliinių buvo ir priešlėktuvinės apsaugos ("Flak") pulkai. Šiaurinė armijų grupė neturėjo atskiro "Flak" korpo, kaip kad turėjo Centrinė ir Pietinė armijų grupės. Priešlėktuviniai pulkai buvo prijungti prie 16-tos, 18-tos armijų ir prie tankų 4-tos grupės¹⁸. Tie pulkai buvo labai svarbūs, kai reikėdavo keltis per upes.

Karui prasidėjus 1-mas oro korpas turėjo sunaikinti sovietų aviaciją savo veiksmų bare, tai yra, Lietuvoje ir Latvijoje. Įvykdžius tą uždavinį, korpas turėjo remti pirmyn riedančią 4-tą tankų grupę. Taip pat tas korpas turėjo naikinti sovietų voras ir geležinkelio judėjimą. Paskutinis korpo uždavinys buvo sunaikinti kanalo užtvanką prie Powenez, į šiaurės rytus nuo Leningrado, kad neleistų sovietų Baltijos laivynui pabėgti per Baltijos — Baltosios jūros kanalą į Baltiją jūrą.

1-mam oro korpei numatomas frontas buvo 200 km. platumo ir turėjo pasiekti 850 km. gilumą. Toks atstumas buvo tarp Karaliaučiaus ir Leningrado. "Luftgau I" (I Oro apygarda), su štabu Karaliaučiuje, turėjo remti 1-mojo oro laivyno tiekimą. Ji taip pat turėjo administruoti aerodromus, taip pat ir užimtus aerodromus, kaip,

pavyzdžiui, Lietuvoje.

Taip visa buvo paruošta karui. Buvo labai ramus 1941 metų birželio 21 d. vakaras. Tačiau, sekančio ryto įvykiai amžiams sudrumstė ramybę toje Europos dalyje.

ORO JĖGŲ OPERACIJŲ TEATRAS

1941 metais birželio 22 d., 2 val. 30 min. ryto 1-mas oro laivynas užvedė savo motorus. Vokiečių-sovietų sieną perskrido tarp 3-3:30 valandos ryto¹⁹. Tas perskridimas buvo vykdomas dar prieš pradėdant riedėti žemės jėgoms. Pirmame užskridime 1-mas oro laivynas puolė visus aerodromus kur tik buvo sovietų lėktuvų. Tą dieną, buvo panaudotas puolimui kiekvienas vokiečių lėktuvas, kuris tik galėjo skristi. Tikro kovos lėktuvų skaičiaus negalima nustatyti, bet atrodo, kad buvo apie 430 lėktuvų²⁰. Sovietų aviacijos puolimai turėjo būti tęsiami ore ir ant žemės, iki bus atsiekta kovos persvara. Praktiškai tai reiškė, kad sovietų aviacija bus sunaikinta ant žemės ir tas palengvins sovietų kariuomenės sunaikinimą.

Tą istorišką rytą oras buvo labai palankus. Naikintuvai skrido tą dieną po 4-5 kartus; Stukos po 7-8 ir Jaegeriai pi 5-8 kartus. Šitoks didelis skridimų skaičius buvo vykdomas tam, kad padarytų kiek galima daugiau nuostolių sovietų aviacijai²¹.

1941 metais birželio 22 d., vokiečiai įvykdė šiuos skridimus Lietuvoje²²:

- (1) 0315 val. — Kėdainius — šiaurę puolė 11 naikintuvų (0315 = 3 val. 15 min. ryto).
- (2) 0315 val. — Raseiniai — pulti 1 naikintuvo, (jokių rezultatų).
- (3) 0321-0355 — Karmėlavą puolė 4 naikintuvai, (jokių rezultatų).
- (4) 0320-0355 — Kauną puolė 11 naikintuvų. Vakariniame pakraštyje sunaikinti visi lėktuvai. Šiauriniame pakraštyje sunaikintas vienas angaras.
- (5) 0323-0335 — Jurbarkas — kareivinės pultos 2 kartus; pataikyta.
- (6) 0348-0400 — Panevėžį puolė 10 naikintuvų. Pastebėta 6 degantys lėktuvai.
- (7) 0808 — Gružius puolė 12 naikintuvų.
- (8) 0855-0913 — Sovietų vorą ant Tauragės-Šiaulių kelio puolė 4 naikintuvai.
- (9) 0930 — Kėdainių šiaurę ir rytus puolė 12 naikintuvų. Šiauriniame aerodrome bombos krito tarp 10 lėktuvų, o rytiniame — tarp 12 lėktuvų.
- (10) 0945-0950 — Gaižiūnų poligoną puolė 12 naikintuvų. Bombarduoti tikėtai barakai ir nusileidimo takas, nes sovietų lėktuvai jau buvo

išskridę. Todėl puolėjai pasuko į Karmėlavą ir ten bombardavo lėktuvus stovinčius rytinėje ir vakarinėje aerodromo dalyje.

(11) 1000 — Vainutą puolė 8 naikintuvai. Sunaikinta 12 sovietų lėktuvų ir padegtas 1 anaras.

(12) 1150 — Puolė Alytų.

(13) 1150-1205 — Šiauliuose puolė sunkvežimių voras šiaurėje ir pietvakariuose.

(14) 1200 — Šiaulius-Šaknius puolė 1 naikintuvas. Sunaikinti 5 lėktuvai.

(15) 1930 — Puolė Merkinę.

(16) 2015 — Puolė Vilnių.

(17) 2030-2100 — 16 naikintuvų puolė Užventės-Šiaulių ir Kuršėnų-Šiaulių kelius. Sunaikinta 40 tankų.

22 val. buvo pravestas žvalgybinis skridimas, kuris parodė sekančius rezultatus²³:

(1) Šiauliuose — sunaikinti 23 lėktuvai;

(2) Panevėžy — sunaikinti 33 lėktuvai;

(3) Karmėlavoj — sunaikinta 20 lėktuvų;

(4) Kaune — sunaikinti 25 lėktuvai iš 45-ių.

(5) Kėdainiuose (šiaurėje) — mažai žalos, 75 lėktuvai liko darbingi.

VIII oro korpas taip pat puolė traukinius tarp Lydos ir Molodečno ir tarp Lydos ir Vilniaus. Vilnius ir Lyda buvo puolami kur tik buvo pastebėtas kariuomenės susibūrimas, pavyzdžiui, kelių sankryžose.

Šitas sąrašas nėra visa I-mo oro laivyno puolimo istorija. Kažin ar šitas sąrašas yra iš viso pilnas visų puolimų Lietuvoje sąrašas, o buvo puliti taikiniai dar ir Latvijoje.

Per puolimus I-mo oro laivyno lakūnai štai ką pastebėjo: sovietai nelaukė puolimo, nes jie nesiėmė elementarinių apsigynimo priemonių. Pavyzdžiui, lėktuvai nebuvo išskirstyti, bet buvo išrikuoti eilėmis; nebuvo jokio maskavimo. Lėktuvai buvo laikomi priekinėse bazėse ir neturėjo jokios priešlėktuvinės apsaugos ("Flak") aplink aerodromus²⁴.

Keletas sovietų lėktuvų vis tik įstengė pakilti į orą ir pasitikti I-mą oro laivyną²⁵:

0338 val. Kaune — 3 "J-16"

0800 val. Šiauliuose — 1 "Rata"

1200 Šiauliuose — 2 "Rata"

1900 Šiauliuose — 2 "J-16"

1945 Kaune — 2 naikintuvai

Taip pat 20 sovietų lėktuvų įskrido į Rytprūsius ir pasiekė Tilžės-Įsručio liniją. Devyni iš jų buvo numušti²⁶.

Bendras karo aviacijos puolimų rezultatas²⁷ buvo toks: vokiečių 637 naikintuvai ir 231 kovos lėktuvai puolė 31 aerodromą, 3 štabus, 2

kereivines, 2 artilerijos telkinius, 1 bunkerį ir 1 benzino sandėlį. Vokiečiai prarado 18 lėktuvų. Per tą pirmą puolimų dieną 222 sovietų lėktuvai buvo sunaikinti ore ir 668 ant žemės. Šitie skaičiai negali būti patikrinti. Faktas lieka, kad vokiečių aviacija užtiko sovietų aviaciją nepasiruošusią, daugiausia ant žemės, ir sunaikino šimtus sovietų lėktuvų.

ŽEMYNŲ JĖGŲ KARO OPERACIJŲ TEATRAS

Visa vokiečių kariuomenė pajudėjo 0300 val. (3 val. 30 min.). Toje didelėje masėje buvo ir Šiaurinė armijų grupė, tai yra, 18-toji armija, į vakarus nuo Tilžės, 4-toji tankų grupė — į rytus nuo Tilžės ir 16-toji armija į pietus nuo Nemuno, palei senąją Lietuvos-Vokietijos sieną.

Geležinė kumštis, tai yra smogiamoji jėga, Šiaurinės armijos grupės buvo 4-toji tankų grupė. Tą tankų grupę sudarė du korpai: XXXXI tankų korpas, vadovaujamas generolo Hans von Reinhardt ir LVI tankų korpas, vadovaujamas generolo von Manstein. Tie du korpai turėjo kuo greičiau nuriudėti iki Dauguvos, užimti prietilčius ir laukti atvykstant likusios armijų grupės.

LVI tankų korpas, susidedas iš 8-tos tankų divizijos, 3-čios motorizuotos pėstininkų divizijos ir 290-tos pėstininkų divizijos, buvo sugrūstas Nemuno šiaurinėje pusėje tarp Tilžės ir Smalininkų, daugiausia miškuose²⁸. Tas korpas turėjo prariudėti pro Jurbarką, pasiekti Kauno-Daugpilio kelią šiaurėje nuo Kauno ir riedėti iki Daugpilio. 16-toji armija, puldama per Suvalkiją, turėjo užimti Kauną ir tada sekti LVI tankų korpą iki Daugpilio ir persikelti per Dauguvą. Šitas planas ir buvo įvykdytas.

XXXXI tankų korpas buvo išdėstytas į šiaurę nuo Tilžės. Tas korpas susidėjo iš 1-mos tankų divizijos, kuri stovėjo tiesiai prieš Tauragę. Į rytus nuo 1-mos tankų divizijos buvo 6-toji tankų divizija. Į rytus nuo 6-tos tankų divizijos stovėjo 269-ji pėstininkų divizija. Ketvirtajai XXXXI tankų korpo divizijai, tai yra 36-tajai pėstininkų divizijai (motorizuotai), nebuvo vietos į šiaurę nuo Nemuno, tai ji buvo išdėstyta į pietus. 4-tos tankų grupės rezervinė divizija buvo SS "Totenkopf" divizija.

XXXXI tankų korpas turėjo prasiliužti prie Tauragės ir riedėti iki Dauguvos per Raseinius - Panevėžį - Jekobpilį. Prietilčiai turėjo būti sudaryti ties Jekobpiliu ir Krustpiliu. Pakeliui korpas turėjo dengti dešinę 18-tos armijos sparną. Buvo spėliojama, kad kritiška padėtis susidarys kai XXXXI tankų korpo 1-moji tankų divizija pasieks Šiaulius. Žvalgyba buvo pranešusi, kad

didelės sovietų jėgos buvo sutelktos apie Šiaulius ir korpas galvojo, kad ten gali įvykti kautynės.

Veržimasis galvotūrkiais iki Dauguvos buvo reikalingas todėl, kad vokiečių karo vadovybė nežinojo kiek sovietų divizijų buvo į šiaurę nuo Dauguvos. Buvo spėliojama, kad sovietai turėjo 25-kias pėstininkų ir dvi tankų divizijas. Sudarant prietilčius per Dauguvą būtų sukliudyta sovietams suformuoti frontą išilgai Dauguvos. Tarp Vokietijos-Lietuvos sienos ir Dauguvos sovietai turėjo septynias pasienio sargybos divizijas, dvi kavalerijos divizijas ir šešias motorizuotas brigadas.

Šitie junginiai buvo sukoncentruoti Kauno-Vilniaus srityje ir aplink Šiaulius²⁹. Iš to matyti, kad pagrindinės sovietų jėgos buvo už Dauguvos upės, tačiau sovietų aviacija buvo išdėstyta pafrontėj. Šitas sovietų taktikos prieštarumas nėra išaiškintas.

Vokiečių artilerijos šaudymas prasidėjo 0305 valandą (3 val. 5 min. ryto) ir tęsėsi iki 0345 valandos, kada visas korpas jau riedėjo. Kaip buvo manoma, taip ir atsitiko — jokie sovietų pasipriešinimo nebuvo. Vakare 1-ji tankų divizija pasiekė Skaudvilę. 6-ji tankų divizija užėmė Eržvilką ir 269-ji pėstininkų divizija pasirodė į vakarus nuo 6-tos tankų divizijos. Sekančią dieną 1-ji tankų divizija riedėjo Tauragės-Šiaulių keliu. Žvalgyba parodė, kad sovietai neturėjo didelių dalinių Šiaulių apylinkėj, kaip buvo anksčiau manoma. Todėl 1-ji divizija išsuko iš Tauragės-Šiaulių kelio ties Kelme ir vyko į rytus. Ji taip pat turėjo užimti geležinkelio tiltą ties Lydavėnais, kuris buvo labai svarbus užfrontės tiekimui. Birželio 23-čią, vakare, 6-ta tankų divizija užėmė prietilčius per Dubysą ties Raseiniais ir Bedančiais. 1-ji tankų divizija jau buvo 10 km į rytus nuo Saudininkų.

Nors divizijos riedėjo pirmyn be pasipriešinimo, vienok žvalgyba parodė vieną nemalonią staigmeną³⁰.

Viena sovietų vora, įskaitant gausų tankų dalinį, buvo pastebėta ant Jonavos-Kėdainių kelio. XXXXI tankų korpo vadas padarė teisingą išvadą, kad šita vora susidurs su 6-tos divizijos prietilčiais per Dubysą ties Raseiniais.

Birželio 24 d. taip ir įvyko. Šita sovietų vora puolė 6-tą tankų diviziją. Paaiškėjo, kad jėgos, kurios turėjo būti ties Šiauliais, iš tikrųjų buvo ties Kėdainiais. Šita sovietų vora vos-vos prasilenkė su LVI tankų korpu, riedančiu į rytus. XXXXI korpo vadas nutarė apsupti tą sovietų junginį. 6-toji tankų divizija turėjo kautis ties Dubysa, o 1-ji tankų divizija buvo pasiųs-

ta į pietus ir pasiekė Grinkiškį. 269-ji pėstininkų divizija laikėsi į pietus nuo Raseinių ir į dešinę nuo 6-tos tankų divizijos. 36-ji divizija buvo rezerve ir žygiavo iš Skaudvilės į Šiaulėnus.

Kautynėse prie Dubysos 6-ji tankų divizija buvo atmušta nuo Dubysos ir nustumta į aukštumas prie Raseinių. Tuo vokiečiai buvo pirmą sykį nemaloniai nustebsite. Sovietai puolė savo sunkiais tankais "KV-1" ir vokiečiai neturėjo po ranka jokio ginklo, kuris galėtų sustabdyti šiuos tankus. Jiems pasisėkė tuos tankus sustabdyti tik, kai jie atsivežė 88 mm "Flak" artileriją. Vokiečiams tai buvo pirma, labai brangi ir skauda, pamoka.

Kova tęsėsi ir birželio 25-tą. 1-ji divizija kovėsi į pietus, 36-ji divizija taip pat į pietus ir į dešinę nuo 1-sios. 6-ji divizija kovėsi į rytus ir 269-ji pėstininkų divizija — į šiaurę. Rezultate, tos visos sovietų jėgos buvo apsuptos. Po sunkių ir atkaklių kautynių sovietų pasipriešinimas palūžo ir tik atskiri kariai pabėgo į miškus ar pelkes. Pagal davinius sovietai prarado 200 tankų ir 150 artilerijos pabūklų.

Po kautynių XXXXI korpas žygiavo pirmyn — 1-ji tankų divizija priekyje, 36-ji pėst. divizija kairėje ir 6-ji tankų divizija dešinėje. Pavežys buvo užimtas birželio 25-tą, o Rokiškis — 27-tą d. Divizijos pasiekė Jekobpilį birželio 28-tą, 1100 val. Deja, tiltai per Dauguvą buvo jau išsprogdinti ir korpas turėjo keltis per upę patirdamas priešų ugnį.

Raseinių mūšis buvo pirmas vokiečių-sovietų mūšis. Jis buvo atraportuotas net ir Hitleriui. Lietuva virto kovos lauku, kur dvi svetimoms kariuomenėms susirėmė kautynėse.

KARO VEIKSMŲ GALAS LIETUVOJE

Kai XXXXI tankų korpas kovojo prie Raseinių, 16-ji armija birželio 24-tą įžygiavo į Kauną ir sekė LVI tankų korpa į Daugpilį. Vokiečiai sako, kad "užėmė" Kauną, gi iš tikrųjų jie įžygiavo į Kauną, nes Kaunas jau buvo išlaisvintas Lietuvos rezistencijos.

Centrinė armijų grupė pasiuntė greitus vietus per Vilkaviškį į Marijampolę. Mažas tankų mūšis įvyko prie Alytaus³¹. Tas nesutrūkdė armijų grupės centrui žygiavimo į Vilnių. Vilnius buvo užimtas birželio 24-tą. Taigi, Kaunas ir Vilnius buvo užimti tą pačią dieną, 1941 m. birželio 24-tą, bet dviejų skirtingų armijų grupių. Yra įdomus istorinis sutapimas, kad Napoleonas taip pat užėmė Kauną ir Vilnių birželio 24-tą dieną, (prieš 129 metus).

Lietuvos laikinoji vyriausybė bandė vesti derybas su vokiečių kariuomene dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Atrodo, kad laikinoji Lietuvos vyriausybė ne visai suprato faktą, kad Kaunas buvo užimtas Šiaurinės armijų grupės, o Vilnius Centrinės armijų grupės. Nei viena iš šitų armijų grupių negalėjo kalbėti už kitą, tai yra, negalėjo atsakyti už visą Lietuvą.

Be to, vokiečių kariuomenė, žygiuodama per Kauną, turėjo tik vieną tikslą, pasiekti Dauguvą ir per ją persikelti. Betkokios derybos buvo nepageidaujamos, nes tiktai trukdė jų žygiavimą. Su deryboms teko laukti vokiečių užfrontės administracijos atvykimo. Kai toji atvyko, ji nenorėjo nieko girdėti apie Lietuvos nepriklausomybę ir laikinąją Lietuvos vyriausybę.

4-toji tankų grupė, tai yra LVI tankų korpusas, pasiekė Daugpilį birželio 26-tą. Tiltai buvo paimti nesusprogdinti ir 16-ji armija sekė 4-tą tankų grupę tolyn Leningrado link.

18-ji armija žygiavo savo jėgomis nuo Tilžės-Klaipėdos link Telšių ir Šiaulių ir iki Rygos. Ryga buvo užimta birželio 29 d.³² Kai frontas perėjo per Lietuvą, ryšių daliniai pradėjo statyti Lietuvoj telegrafo tinklus. 11-tas telegrafo pulkas pastatė tinklą tarp Tilžės, Šiaulių, Rygos ir vėliau iki Pskovo³³. 21-mas telegrafo pulkas pastatė tinklą tarp Smalininkų, Kėdainių ir Utenos. Birželio 30-tą frontas jau buvo perėjęs per Lietuvą ir kautynės buvo pasibaigę — bent iki 1944 metų.

SOVIETŲ ORINIAI PUOLIMAI

Neatsisvelgiant į milžiniškus nuostolius, sovietų aviacija vistiek sugebėjo suorganizuoti bent pavienius bombardavimus. Pavyzdžiui, birželio 23 d. aštuoni sovietų lėktuvai puolė Klaipėdą tarp 1809 ir 1839 valandos. Jie numetė minas į uostą, sunaikino 5 namus ir užmušė 23 žmones, jų tarpe 13 sovietų karo belaisvių³⁴.

Taip pat birželio 23-čią užskrido ant Tilžės ir miestas neturėjo elektros 8 valandas.

Tą pačią dieną trys sovietų lėktuvai puolė Suvalkus ir trys žmonės buvo užmušti. Birželio 24-tą buvo bombarduojamas Karaliaučius. Kilo gaisras, bet labai didelių nuostolių nepadarė³⁵.

Nėra aišku, ar šitie puolimai buvo praveisti vietinių vadų iniciatyva, ar jie buvo vykdomi aukštesnės karo vadovybės įsakymu. Faktas yra tas, kad sovietai vistiek sugebėjo, per didžiausią pasitraukimo chaosą, ne tik pakilti savo lėktuvais, bet net pavartoti juos bombardavimui.

VOKIEČIŲ KLAIDOS

Šiaurinė armijų grupė nesutiko rimto sovietų pasipriešinimo kol ji neatsimušė į, vadinamąją, Stalino liniją. Ta linija buvo eilė fortifikacijų, ėjusių lygiagrečiai senajai Sovietų Sąjungos sienai. Atrodo, kad sovietai neturėjo jokio plano kariauti Pabaltijy ir todėl atitraukė savo jėgas už tos linijos. Kodėl sovietai savo aviaciją taip iškišo į priekį, nėra aišku.

Vokiečių lėktuvai labiausiai bijojo sovietų priešlėktuvinės artilerijos. Sekanti grėsmė buvo pėstininkų gynyba — tai yra šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis. Vokiečiai mažiausia bijojo sovietų aviacijos naikintuvų. Sovietai buvo tvirtesni kiekekybėje, o vokiečiai kokybėje. Vokiečių karo vedimo sistema, atrodo, buvo moderniškesnė negu sovietų ir išdavoje, vokiečiai galėjo daug geriau išnaudoti nuolat besikeičiančią taktinę padėtį.

Vokiečiai labai suklydo dėl sovietų lėktuvų skaičiaus. Pasirodo, kad sovietai turėjo daug didesnę aviaciją, negu vokiečiai manė. Taip pat vokiečiai neapskaičiavo kiek daug reikėjo sovietus „sunaikinti“, kad jie nebegalėtų daugiau kariauti. Na, ir sovietų industrinė gamyba atsiekė daug daugiau, negu, kad vokiečiai tikėjosi. Kitaip tariant, vokiečiai apžiojo daugiau, negu pajėgė sukramtyti.

EPILOGAS

Šiaurinė armijų grupė tęsė kovą iki pat Leningrado. Jos 18-ji armija apsupo Leningradą ir įvykdė žinomą „1000 Dienų Apgulimą“.

16-ji armija laikėsi visada į dešinę nuo 18-tos armijos ir dalyvavo pradžioje kautynių apsupant Leningradą. Po to, ji laikė frontą prie Ilmenio ežero, bei Morevo apylinkėse. Abidvi šios armijos buvo atkirstos 1944-1945 metais ir galutinai sunaikintos 1945 m.

4-ji tankų grupė išgyveno labai įdomią istoriją. Nuo jos pradinių pozicijų, tarp Tilžės ir Smalininkų, ji dasikovojo iki Leningrado priemiesčių ir dalyvavo pradinėse apsupimo kautynėse. Tačiau, 1941 m. rugsėjo mėn., ji buvo atšaukta iš Šiaurinės armijų grupės ir pasiųsta į Viazmą, priešais Maskvą. Tas katastrofiškai susilpnino vokiečių frontą ties Leningradu. Pagrindinė smogiamoji kumštis buvo nuo Leningrado atitraukta, tuo pat Leningradas buvo išgelbėtas nuo vokiečių užėmimo. Grupė dalyvavo labai aštriose kautynėse prie Maskvos 1941 metų spalio-gruodžio mėnesiais. Išsieikvojusi ir sušalusi, ši narsioji tankų grupė buvo sustabdyta Žukovo priešpuolio, kuris prasidėjo gruodžio 6 d. Po to, ši grupė buvo atitraukta iš fronto, vėl apgink-

luota ir, vadovaujama generolo pulkininko Hoth, pasiūsta remti generolo Pauliaus armiją prie Stalingrado.

Ten didžioji dalis 4-tos tankų grupės buvo sunaikinta Stalingrado apsupime. Būtų labai įdomi istorija smulkiau patyrinėjus 4-tos tankų grupės kovas nuo Tilžės iki pat Leningrado — Maskvos ir, galų gale, prie Stalingrado.

1-mas oro korpas persikėlė iš Gumbinės į Daugpilį³⁶. Jis ir toliau rėmė Šiaurinę armijų grupę ir pasidalino jos likimu 1945 metais.

VIII oro korpas taip pat sukūrė įdomią istoriją. Po Vilniaus ir Lydos puolimų, korpas toliau rėmė Centrinę armijų grupę. 1941 metais liepos 29-tą, Hitlerio įsakymu, korpas buvo perkeltas 1-mo oro laivyno žinion. Čia jis dalyvavo Leningrado puolime. Iš ten jis taip pat buvo atitrauktas kartu su anksčiau minėta 4-ta tankų grupe ir spalio-gruodžio mėnesį pasiūstas prieš Maskvą. Visiškai išsieikvojęs, 1942 metų pavasarį VIII oro korpas buvo atitrauktas iš Rytų fronto ir pasiūstas į savo bazes aplink Berlyną. Čia jam buvo leista pailsėti ir apginklavus jis buvo pasiūstas į Krimą. (iš ten jis išvyko dalyvauti garsiajame Stalingrado mūšyje).

KARO VADŲ LIKIMAS

Visi svarbieji vokiečių karo vadai, vadovavę vokiečių kariuomenei pirmose dienose, jai riedant per Lietuvą, išliko gyvi iki karo galo. Generolas Foerster³⁷, 1-mo oro korpo vadas, 1952 m. gavo pensiją iš pokarinės vokiečių valdžios; tačiau jo pensija buvo tik pulkininko leitenanto, t.y., to laipsnio, kurį jis turėjo 1934 metais. Generolas Keller³⁸, iki 1943 m. liepos 28 d. buvęs 1-mo oro laivyno vadas, mirė pensijoje.

Pulkininkas von Wild³⁹, vadovavęs iki 1941 m. spalio 30 d. „Skridimo Vadas Baltija“ junginiui, buvo, galų gale, pakeltas į generolo majoro laipsnį 1945 m. kovo 1 d.

Generolas pulkininkas Busch⁴⁰, 16-tos armijos vadas, buvo perkeltas vadovauti Centrinei armijų grupei 1943 metais spalio 11 d. Jis mirė 1945 m. Anglijoje, nelaisvėje.

Generolas pulkininkas von Kuchler⁴¹, 18-tos armijos vadas, 1942 metais sausio 16 d. buvo perkeltas vadovauti Šiaurinei armijų grupei. Jis buvo pakeltas į maršalus 1942 m. birželio 30 d. 1947 metais Nürnbergo teismas jį nuteisė 20 metų kalėjimo. Tas teismo sprendimas 1951 metais buvo pakeistas iki 12 metų kalėjimo. Maršalas Kuchler buvo paleistas iš kalėjimo 1955 m. vasario 18 d.

Maršalas Ritter von Leeb⁴², Šiaurinės armijų grupės vadas, atsistatydino 1942 metais sausio 16 d. po susikirtimo su Hitleriu ir toliau nesuvaidino jokio vaidmens.

LVI tankų korpo vadas, generolas von Manstein⁴³, suvaidino labai didelį vaidmenį vokiečių-sovietų kare. Stalingrado mūšio metu, nebūdamas apsupime, jis perorganizavo vokiečių kariuomenę pietų Rusijoje, ją laiku atitraukė iš Kaukazo ir, bendrai, vadovavo vokiečių kariuomenei Rusijoje po Stalingrado mūšio. 1944 m. kovo 30 d., jis atsistatydino, po susikirtimo su Hitleriu. Jis taip pat buvo pakeltas į maršalus. Daug kas laiko von Manšteiną geriausiu vokiečių strategu II Pasauliniam kare. Reikia atsiminti, kad pradžioje vokiečių-sovietų karo, jis vadovavo tankų korpei, kuris riedėjo per Lietuvą.

IŠVADA

Vokiečių-sovietų karas buvo karas tarp dviejų kontinentalinių milžinų. Abudu naudojo Lietuvą mūšio lauku. Abu aplaistė savo karių krauju Lietuvos žemę. Lietuva buvo tik bejėgė kruvinos dramos stebėtoja.

Mūsų tautos pati didžioji nelaimė yra ta, kad Lietuva yra nepavydėtinoj geografinėj padėty: tarp dviejų grobuoniškų milžinų, Vokietijos ir Rusijos. Kaip I Pasauliniam kare, taip ir II karo teatras buvo Lietuvoj, ne dėl Lietuvos interesų, o tik dėl kaimynų grobuoniškų tikslų.

Tikiuosi, šiuo straipsniu esu davęs šiek tiek faktų, besidomintiems karo istorija.

Juo labiau, kad ši skaudi drama yra dalis ir Lietuvos istorijos. □

Išnašos:

1. Karlsruhe Collection, Abert F. Simpson Historical Research Center, Maxwell Air Force Base, Alabama, File K113. 106-153, Vol. IV, p. 1. Hereafter cited as Vol IV.
2. Ibid., p. 195.
3. Ibid.
4. Karlsruhe Collection, Albert F. Simpson Historical Research Center, Maxwell Air Force Base, Alabama, File K113. 106-153, Vol V, p. 117. Hereafter cited as Vol V.
5. Vol IV, p. 204.
6. Vol V, p. 30.
7. Ibid., p. 39.
8. Ibid., p. 284.
9. Ibid., p. 338.
10. Ibid., p. 339.
11. Ibid., p. 235.
12. Ibid., p. 238.
13. Ibid., p. 239.
14. Vol IV, p. 197.
15. Vol V, p. 172.
16. Ibid., p. 173.
17. Ibid., p. 316.
18. Vol IV, p. 206.

GRĮŽIMAS TĖVYNĖN

(Mirtininkų Gretose II d.)

O. ŽADVYDAS

I Dalis "Mirtininkų Gretose", tilpo 1976 m. bal.-gruodžio ir 1977 m. sausio-vasario KARIO numeriuose.

Iš Červenės, Gudijoje, kalėjimo išsigelbėjęs, atsiminimų autorius rado laikiną prieglaudą senkapiuose. Iš ten jis pradėjo savo nuotykingą kelionę į laisvę ir tėvynę.

PALIEKAM SENKAPIUS

Iš vakaro aptarėm, kaip pasiekti ir prasi-veržti per rusų-vokiečių frontą. Anuomet nebuvo saugu keliauti plentu Červenė-Minskas, nes raudonoji armija, panikos apimta, masiškai spruko nuo vokiečių kariuomenės. Todėl pasiryžom klampoti per pelkes ir miškus Minsko kryptimi. Mūsų grupės narys G. nemokėjo rusiškai kalbėti. Jam patarėm, tarp svetimų žmonių, tapti "nebyliu".

Liepos 1 d., saulei tekant, pasiruošėm į tolimą ir pavojingą žygį. Červenės miestelyje tebeviešpatavo bolševikų milicija, bei pravažiuojantieji čekistai. Saugumo tikslu, nutarėm palikti senkapius po du, bei po vieną ir susitikti artimiausioj pamiškėj. Mudu su Anatolijum Chmieliausku, akylai žvalgydami, išslinkom pro sugriuvusius kapinių vartus. Aplenkdami miestelį sparčiai žengėm laukais į durpyną. Pasiėkus gilų, platų nusausinimo griovį, prisėdom apsidairyti po apylinkę.

Priešaky, už kilometro, pamiškėj, pamatėm bolševikų raitelių dalinį, kuris žvalgė, plačiai

išsisklaidęs, mūsų linkme. Smukom į griovį, sugulėm ir užsimaskavom tarp aukštų viksvų. Netrukus pasigirdo arklių kanopų bildesys, raitelių riksmai, komandos. Žvalgai, tarytum viesulas, šuoliais pro mus pralėkė. Nepastebėjo.

Pavojui praėjus ir besirengiant žygiuoti, akiraty pasirodė sekanti pora: leitenantas A. Žebrauskas ir ūkininkas G. Kai susijungėm, čia pat laukėm penktojo — Simonavičiaus. Prailgo tūnoti, o jo — nė dvasios. Gal įkliuvo, sušaudė ar patraukė pas "šlovingąjį tėvą?" Spėliojimas taip ir liko paslaptimi.

Simonavičius mums atrodė keistas, paslaptingas žmogus. Dienomis jis slankiojo po miestelio užkampius, nesislapstė. Pora naktų negrįžo į senkapius. Kur buvo, ką veikė, net klausiamas nesisakė.

Praradus "draugą", ypač įpyko Chmieliauskas. Ir štai kodėl: prieš žygį jis įdavė G. savo apiplyšusią pusantklodę, kurią buvo radęs Červenės kalėjime. Bet Simonavičius tą skarmalą iš pastarojo atėmė. Teisinosi, jog turįs kažką įsivynioti ir grupę prisivijęs, gražinsiąs savininkui. Atsitiko kitaip. Anatolijus neturėjo kuo prisidengti nuo šalčio nakties metu ir už tai nusišalinusį žmogelį keikсноjo iki pat Varšuvos...

PER GUDIJOS MIŠKUS, KOLCHOZUS

Durpynu nuklampojom į tankų pušyną, kuriame nebuvo nei kelio, nei tako, tad sunkiai skverbėmės pirmyn. Vietom buvo balos bei iš-

19. Ibid., p. 206.

20. Vol V, p. 184.

21. Vol IV, p. 7.

22. Karlsruhe Collection, Albert F. Simpson Historical Research Center, Maxwell Air Force Base, Alabama, File K113. 309-3, Vol I, Part titled "Auszug aus den Lagerberichten, Lage Ost, von 22.6.41-28.6.41", p. 11. Hereafter called Vol. I.

23. Ibid., p. 25.

24. Vol IV, p. 7.

25. Vol I, p. 31.

26. Vol IV, p. 9

27. Vol I, p. 5.

28. Vol I, Insert titled "Der Vorstoss des XXXXI Panzer Korps im Sommer 1941 von Ostpreussen bis vor die Tore von Leningrad" by Generaloberst Hans Reinhard, p. 122.

29. Vol IV, p. 194.

30. Reinhard, p. 124.

31. Vol I, p. 7.

32. Vol IV, p. 197.

33. Karlsruhe Collection, Albert F. Simpson Historical Research Center, Maxwell Air Force Base, Alabama, File K113. 106-153, Vol VI, p. 653. Hereafter called Vol VI.

34. Vol IV, p. 211.

35. Ibid., p. 210.

36. Vol VI, p. 659.

37. Generalleutnant Herman Plocher, *The German Air Force versus Russia, 1941*, USAF Historical Studies No. 153, USAF Historical Division, Aerospace Studies Institute, Air University, July 1965, p. 287.

38. Ibid., p. 291.

39. Ibid., p. 305.

40. Ibid., p. 285.

41. Ibid., p. 293.

42. Ibid.

43. Ibid., p. 295.

virtę, sutrešę medžiai, todėl dar labiau varginu ir lėtino žygį. Pagaliau klaidus pušynas praretėjo ir baigėsi. Prieš akis atsivėrė plynas laukas. Tolumoj stūksojo kolchozas, o jo kairėj — miškas.

Nekaip atrodėm: sulyse, apžėlę, išvargę. Įtariamą kėlė mūsų skirtinga apranga. Tačiau badas vertė prašyti maisto iš vietinių žmonių. Nuslinkom į sovietų sukurtą baudžiauninkų dvarą.

Mus pasitiko senutė, išėjusi iš priešakinės trobos. Ji, tur būt, matė pro lanką, kai artėjom iš pamiškės. Moteris mums papasakojo apie tragišką įvykį. Greta kolchozo, miške, esą sustoję raudonarmiečiai. Vienas kalinys, toks kaip mes, užklydęs jų stovyklon ir šį rytą buvo nušautas. Gudė mums patarė skubiai bėgti į priešingą pusę, krūmais apaugusią pelkę ir man padavė mažą skiltelę rūkytų lašinių. Geradarei padėkoję, šveitėm į brūzgyną. Nutoldami išgirdom jos žodžius:

— Viešpatie pasigailėk, saugok juos!

Šokinėdami ant kupstų bei klimpdami į balas dingom iš kolchozo. Tuo nelemtu mišku buvom numatę keliauti. Tik dėka geraširdės gudės įspėjimo išvengėm mirties. Kai stabtelėjom pailsėti, senutės dovana tirtpe sutirpo mūsų burnose. Nors alkis ir tebekamavo, bet savijauta buvo pakili. Patyrėm, jog rusiškas imperialistinis komunizmas neįstengė moraliai sužlugdyti daugumos gudų — tikėjimas ir meilė artimui išliko jų širdyse.

Keliauti lygiagrečiai plento buvo rizikinga, vis susidurdavom su pakrikusia bolševikų kariuomene. Todėl sumanėm pakeisti žygio kryptį — aplenkti Minską ir pasukti Vilniaus link. Perbridę pelkę traukėm į šiaurės vakarus.

Pakeliui užėjom į Drechčos kolchozą. Prie senos lūšnos, ištiesę basas kojas ant žemės ir nugaras atrėmę į sieną, sėdėjo ilgabarzdžiai seniai. Paprašius duonos, vienas iš jų nusiskundė, kad jau nuo ankstyvo pavasario neturį duonos. Kasdieninis maistas — bulvės, bet ir jų stinga. Apgailėstavo, jog negali mus sušelpiti. Patarė eiti į Osinofkos kolchozą. Gal ten turtingesni žmonės ir mus pavalgydins. Atsisveikindami padėkojom nelaimingam seniam, raudonojo "rojaus" baudžiauninkam. Ir vėl per miškus, pelkes...

Osinofkoj ta pati velniava. Maisto ir už pinigų negausi. Kolchozininkas Sergiejus pasiūlė mainyti bulves į mano kariškas kelnes. Jo sumanymui mano draugai pritarė. Kaip gi nepritars, jei buvo peralkę kaip vilkai. Po ilgų derybų už jas gavau dvylika bulvių, senas, sulopytas darbinės kelnes ir priedo — žiupsnį drus-

kos. Išvirę bulves pasidalinom po tris ir pasi-dažydami druska, suvalgėm su visomis lupenomis.

Šeimininkas nurodė nakvynę į nuošalią, tuschią kolchozo daržinę. Jos viduje, pačiame gale, riogsojo sulūžęs arpas, o ties durimis, šiek tiek išdraikytų šiaudų.

Kolchoze pasklido gandas, kad Osinofkos apylinkėj bolševikai ginsis. Vakaruose griaudė artilerijos šūviai. Sujudo žmonės rengti slėptuves. Mes irgi sukrutom. Iškėlėm daržinės duris ir jomis uždengėm iškastą duobę, o ant viršaus užpylėm storą žemės sluoksnį. Triūsėm iki sutemos. Tolimoj padangėj blykstelėjo gaisrų pašvaistės. Ore ir žemėj tebevyko arši kova, rodos, ten siautė baisi audra su žaibais ir perkūnais. Tą naktį, kolchozininkai ir mes, praleidom slėptuvėse. Auštant grįžom į daržinę. Tik "nebylys" pasiliko slėptuvėj, nes nenorėjo rodytis viešumon. Po neramos nakties, sukritę ant šiaudų, sumigom.

Iš miego pažadino triukšmas. Girdisi autovežimių motorų ūžimas, išklerusių tankų klegesys. Pašokau iš guolio ir nubėgęs prie sienos pažiūrėjau pro plyšį, — nagi "nenugalimoji" armija skuta iš fronto pralaimėjusi mūšį. Mes tupėdami prie sienų sekėm iš trijų pusių. Laikas nuo laiko pranešinėjom, jei ką ypatingesnio pastebėdavom. Pagrindinėm jėgom nužygiavus, įkandin vilkosi užnugarinė sauga.

SUKREČIANTYS NUOTYKIAI

Manėm, kad viskas baigėsi laimingai. Bet staiga atsitiko tai, ko nesitikėjom.

— Vyrai slėpkitės! Nuo kolchozo risčia atjoja rusų raitelis! — sušuko Žebrauskas.

Mudu su Chmieliausku, stovėję netoli arpo, kūliavirsčia suvirtom už jo. Sekėjas neturėdamas kur dingti, virto į migį ties durimis. Raudonarmietis įjojo vidun ir pamatęs gulintį žmogų, pareikalavo asmens dokumento. Leitenantas, patekęs į keblią padėtį, apsimitė mieguistu. Trynė akis, čiupinėjo švarko kišenėse, graibstė po šiaudus, aiškino, kad turėjo, bet kur tai užsimitė. Anas gi, nebelaukęs, riktelėjo pakelti rankas ir eiti į lauką. Išvedus sutratėjo šautuvo šūvis. Negalėjau nuspręsti: nukovė mūsų draugą, ar tai buvo žvalgų sutartinis ženklas. Tuoj šuoliais atlėkė daugiau raitelių ir mus apsupo. Jie daržinės netikrino. G. lindėjo slėptuvėj, tačiau raudonarmiečiai, grąšindami mesią granatą, jį priverė išlipti. Liepė iškelti rankas. Reikalavo pasakyti, kur yra pasislėpę du kiti bendrai? Įspėjo, jei nenurodys, gaus kulką kakton. Tuo tragišku momentu pasigirdo, žemę drebinantis, lėk-

tuvo ūžesys. Vokiečių naikintuvus smigo žemyn, lakūnas paleido iš kulkosvaidžio ugnį virš raitelių galvų ir skutamai, palei žemę, nuskrido. Išgąsdinti arkliai metėsi į šalis ir nesuvaldomai nešėsi laukais. Egzekutoriai negrįžo, nusekė savuosius. Tai buvo sukrečianti akimirka. Pasak Sergiejaus, mus įskundė vietiniai šnipai-išgamos, kurių esą visur. Po šio baisaus įvykio skubiai apleidom Osinofką.

Saulė tropiškai svilino ir man pradėjo svaigti galva. Gal kaip nors nusiirsim ligi vakaro į Smolevičius. Kely užtikom upokšnį ir panorom maudytis. Žebrauskas ir G., išsimaudžius, sumanė leistis kelionėn ir pakeliui surasti kokio nors maisto. Blogai jaučiausi ir mudu su Chmieliausku pasilikom. Trumpai nusnaudė, vijosės draugus. Bet štai problema: lauko kelias šakojasi. Kuriuo eiti? Žvalgom, jokia pėdsako bei palikto ženklų. Pasirinkom kairįjį, platesnį, daugiau pravažinėtą.

KOMISARŲ "DRAUGYSTĖJ"

Vidury laukų atsivelka trys žmogystos. Nenorim su jais susitikti, bet nėra kur pasišalinti. Priartėjus, matom, kad visi ginkluoti naganais. Nuo palaidinių rankovių nuardyti komisarų ženklai (penkiakampės žvaigždės), taigi, dezertyrai, ne visagaliai viešpačiai. Prasilenkdami stabteli ir mus klausia, kas mes ir kur keliaujam? Atsakau, kad mes tokie pat kaip ir jie. Vengiam patekti į priešų nelaisvę, tad persirengėm civiliais drabužiais ir ieškom bet kurios dalies štabo. Komisarai tiriamu žvilgsniu spoksojo į mano aulinius batus. Po trumpo apklausinėjimo liepė eiti drauge.

Žygis atgal nemalonus, bet neišvengiamas. Mūsų vadeivos buvo gerokai išvargę ir vos įžengus į mišką sustojo atsikvėpti. Du atsigulė, kepurės užsimaukšlino ant akių ir pradėjo snausti. Trečiasis nukėblino į krūmus pasilengvinti. Mums buvo palankios aplinkybės nuo jų pasišalinti. Tartum tuo pačiu reikalu, tylutėliai nužirgčiojau į priešingą pusę. Paėjęs apie trejetą šimtų metrų, užsimaskavau eglaičių tankumyne. Chmieliauskas taip pat skubiai pasišalino.

Po valandėlės girdžiu mus šaukiant. Neatsiliepiam. Komisarai, lyg medžioklės varovai, triukšmą keldami, nuskubėjo pamiškėn. Jie mano, kad pabėgom ateitu keliu. Apsirikom. Grįžta įsiutę, net miškas skamba nuo "matušku" — rusišku keiksmažodžių. Kai komisarai maurodami nuvėžlino ir įsiviešpatavo visiška tyla, vėl pajudėjom Smolevičių kryptimi.

NAUJAS BENDRAKELEIVIS

Kely susitikom žmogų ir jis pasisakė esąs Marčenko, ukrainietis, buvęs rusų kariuomenės podporučikas, bolševikų ilgus metus kalintas. Prieš pat karą jį atitrėmė į Gudiją dirbti prie karo aerodromo įrengimo darbų. Bombordavimo metu jam pasisekė pabėgti. Mūsų žygio kryptis sutapo ir keliavom drauge.

Nakvoti sustojom kolchoze, nes buvom pavargę, nepajėgėm Smolevičių pasiekti. Sutarėm rytoj susitikti. Marčenko nuėjo į vieną lūšną, o mudu nakvynę gavom pas senyvą moterį. Ji pažadėjo mums išvirti bulvių. Susirūpinom nuklydusiais draugais ir išėjom jų ieškoti. Eidami per trobas klausinėjom gyventojus, bet be pasėkmės. Išsiskyrėm ir kelionėj nebesusitikom. Vėliau sužinojau, kad A. Žebrauskas ir G. sugrįžo į namus vėliau už mus.

Beslankiodami po kolchozą pamatėm prie karvidės grupę kolchozininkų ir raudonarmiečių-dezertyrų. Tuo metu buvo melžiamos karvės ir jie tikėjosi gauti pieno. Nuošaliai atsisdėm ant rąsto ir lūkuriavom, manydami, gal ir mums teks jo paragauti.

Baigus melžti, kolchozo pirmininkas liepė melžėjoms nešti pieno pripildytus bidonus prie kūdros. Susirinkusiems jis paskelbė, jog dėl karo veiksmų nutrūko komunikacija, pieninė esanti fronto zonoj ir nebepasiekiamą, o valdinį produktą išdalinti žmonėms jis neturįs teisės, tad įsakąs sunaikinti — išpilti kūdron. Į tokį skrupulingą ir kvailą parėdymą ūmai reagavo dezertyrai, buvę sovietinės santvarkos gynėjai. Jie grasė pirmininkui, šaukė, kad tie laikai praėję, kai kompartiečiai mulkindavo liaudį. Bematant visi sujudo, vienas per kitą grūdosi prie bidonų. Kilus sąmyšiui, pirmininkas pasišalino. Tuomet ir kolchozininkai išdrįso pasiimti tai, kas jiems iš tikrųjų priklausė.

(Bus daugiau)

Brangiam giminaičiui

A.A. STASIUI JURUI

negrįžtamai išėjus, Jo liūdinčius žmoną Jadvygą, dukrą prof. dr. Danutę, visus gimines, ginklo brolius, idejos draugus ir artimuosius širdingai užjaučia ir kartu gedi

Marijonas, Nijolė, Vytė ir Rūta Šnapsčiai

LIETUVOS PILIAKALNIAI

J. V. SŪDUVAS

I

Bendrybės

Pagal kalbininką Petrą Būtėną, žodis *p-i-l-i-s* yra grynai baltiškos, indo-europietiškos kilmės. Piliakalniai yra kalvos, ant kurių buvo įtvirtintos bendruomenių gyvenvietės ar pilys. Vardas sudarytas iš dviejų žodžių: pilis ir kalnas. Piliakalniai yra patys didingiausi mūsų prosenovės archeologiniai paminklai — juose glūdi lietuvių tautos žilos praeities istorija. Šnekamoje kalboje piliakalniai dažnai vadinami pilalėmis, pilies kalnais, švedkalniais, o kartais tikriniais vardais: Džiugo kalnas, Medvėgalis, Letenkalnis, Taurakalnis ir pan.

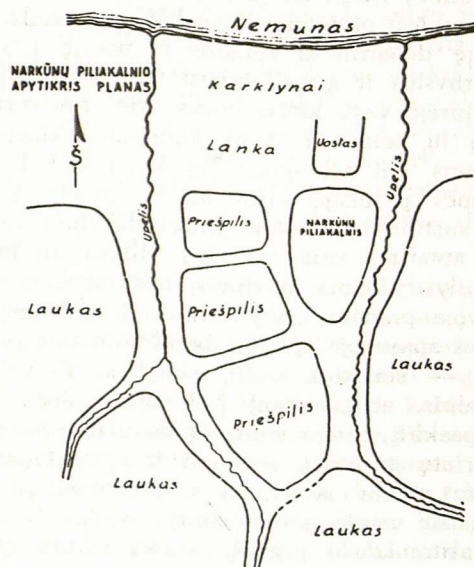
Taip pat yra išlikę daug vietovardžių susijusių su piliakalnių vardais: Papilė, Piliatiškiai, Pilionys, Pilupė, Pilėnai, Pilkakniai ir t.t. Būdinga, kad piliakalniai tankiausiai randami ten, kur pasibaigus klajoklių gyvenimo periodui, pastoviai buvo apsigyvenę baltų-aisčių gentys, būtent, Dauguvos — Nemuno ir Vyslos upių baseinuose. Todėl daugiausia piliakalnių ir jų liekanų yra Prūsijos, Lietuvos ir Latvijos žemėse. Romos istorikas Tacitas 98-tais metais po Kristaus, savo veikalė „Germania“, jau mini aisčių gentis, gyvenančias minimose vietose. Tačiau, pagal archeologę-istorikę dr. Alseikaitę-Gimbutienę¹, Baltų-Aisčių gentys, priešistoriniais laikais gyvenusios daug toliau į rytus ir pietus už dabartinių Lietuvos

etnografinių ribų, bet piliakalnių ten veik nėra, reiškia, mūsų protėviai, slavų bangos spaudžiami, atsidūrę dabartinėse žemėse ir perėję į sėslų žemdirbystės ir gyvulininkystės gyvenimo periodą, turėjo vesti kietas kovas prieš besiveržiančius į jų žemes plėšrius kaimynus: slavus ir germanus bei vikingus. Šių kovų dėl laisvės ir žemės pasėkoje visos aisčių genčių žemės buvo sustiprintos tankiu pilių-piliakalnių tinklu. Pagal aptarimą veik ant visų piliakalnių turėjo būti pilys, žinoma, medinės, nes mūrinės pilys Lietuvoje pradėtos statyti tik XIII-XIV amžiuje, o pilies apsaugoje spietėsi bendruomenės gyvenvietės — senosios aisčių sodybos. Kiekvienas piliakalnis, atsižvelgiant į bendruomenės dydį ir jo paskirtį, turėjo vieną ar daugiau priešpilių, sustiprintų grioviais, pylimais ir rąstų tvoromis. Pavojaus atveju čia slėpdavosi gyventojai su savo gyvuliais ir manta, arba moterys, vaikai ir seneliai pasitraukdavo į girią, o galį vartoti ginklą vyrai gindavo pilį. Pagal tų laikų papročius, priešas nepaėmęs pilies negalėjo žygiuoti toliau į kraštą nei jo užvaldyti. Todėl piliakalniai-pilys suvaidino lemiantį vaidmenį mūsų tautos išlikimo istorijoje. Apie tai bus kalbama šių straipsnių pabaigoje, nes numatyta yra jų keletas.

Piliakalniais būdavo parenkamos stačiašlaitės kalvos, esančios dažniausiai upių santakoje² ar upės, upelių vingiuose (žr. sch.). Kalvos šlaitai, kad priešams būtų sunku įkopti, būdavo nukasami, padaromi statūs. Iš gamtos neapsaugotos pusės būdavo kasami grioviai, pilami pylimai. Daug mažiau įrengtų piliakalnių yra jau išnykę, su-

Rumbonių piliakalnis

griauti upių, ariant laukus ar kasant žvyrą. Geriau išlikę piliakalniai archeologų yra skirstomi į *krantinio ir kalvinio tipo piliakalnius*.

1. Krantinio tipo piliakalniai įrengti stačiuose upių krantų iškyšuliuose ar prie ežerų ir dažniausiai turi 1-3 pylimus tik iš vienos pusės, lengviau prieinamus. 2. Kalvinio tipo piliakalniai įrengti ant atskirų kalvų, staigių žemės pakilimų, arba supilti rankomis lygumoje tarp ežerų ar pelkių; prie jų prieiti per pelkę buvo daromi slapti takai, vadinami kulgrindomis. Kalvinio tipo piliakalniai įrengti ant atskirų kalvų yra įvairių formų: nupiauto kūgio, balno-balniniai, rečiau keturkampiai, daugiau pailgos formos. Jų aikštelės dydis yra labai įvairus: nuo keliasdešimt kvadratinų metrų (Migonų-Prienų) iki 1-2 ha. ploto (Punios-Alytaus, Bražuolė-Trakų apsk.). Pylimų aukštis iki 8-9 m. Piliakalnių aikštelėse, papėdėse ir šlaituose iš su žeme susimaišiusių degėsių, medinių pilies pastatų liekanų, pamatų, puodų šukių, apanglėjusių grūdų, sulaužytų įrankių, ginklų ir papuošalų liekanų per šimtmečius yra susidaręs vadinamas kultūrinis sluoksnis, kuris yra labai vertingas archeologijos mokslui, nes iš jame iškastų radinių archeologai ir istorikai nustato piliakalnio amžių ir jame gyvenusių žmonių materijalinę, iš dalies ir dvasinę kultūrą, bei gyvenimo būdą.

Toliau savo studijoje minėsiu tik etnografinės Lietuvos žemėse esančius piliakalnius, paliesdamas kai kurias jų būdingas savybes, surastas archeologines iškasenas ir jų vaidmenį apsigynimo kovose. Aprašyti visus Lietuvos piliakal-

nius šios studijos rėmai būtų per maži. Reikėtų atskiros knygos — leidinio.

Lietuvos žemėje šiuo metu randasi apie tūkstantis piliakalnių. Daugiausia jų yra Aukštaičiuose ir Žemaičiuose, žymiai mažiau Užnemunėje — Sūduvoje, rečiausiai piliakalniai išsidėstę vidurio Lietuvos lygumoje, kur kalnuotumas labai mažas³ (žr. sch.). Tanki piliakalnių linija tęsiasi pagal Nemuną. Tos pylis dengė kryžiuočių veržimąsi į krašto gilumą. Taip pat jų yra pagal Dubysą, Nevėžį, Nerį ir kitas upes, kur jie saugojo ne tik gyvenvietes, bet ir prekybos kelius.

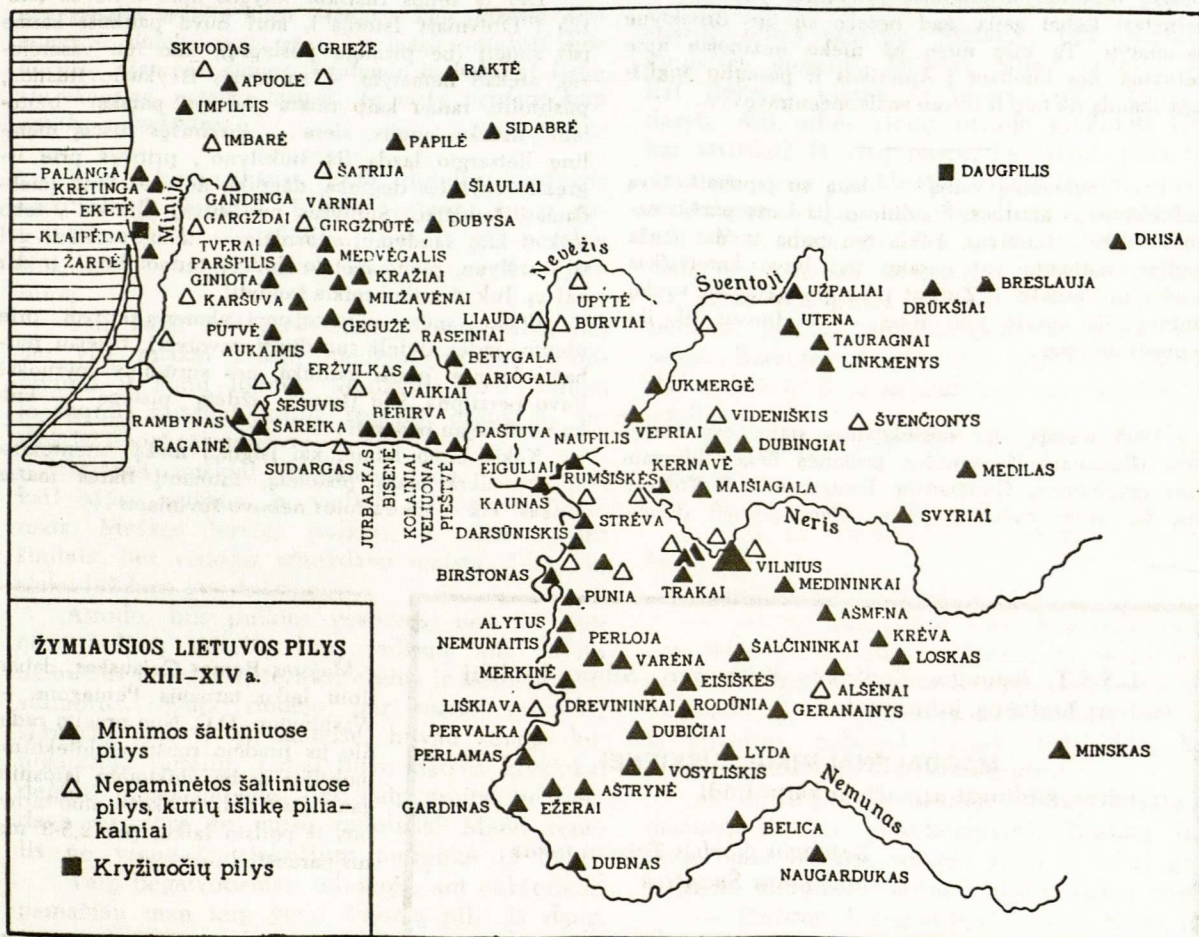
Iki šiol Lietuvoje tyrinėta tik apie 50 piliakalnių. Žymesni iš jų tyrinėti: Apuolės-Skuodo, Aukštadvario-Trakų, Dūkšto-Ignalinos, Impilties-Kretingos, Migonių ir Morkūnų-Prienų, Nemenčinės-Vilniaus apsk., Pajevonio-Kunigiškių — Vilkaviškio, Rudaminos-Lazdijų, Punios-Alytaus, Velykiškio-Zarasų ir kiti.

Piliakalnių amžius labai įvairus. Lietuvoje, kaip rodo jau tyrinėti piliakalniai, jie siekia žalvario amžių ir prieškristinį geležies amžių, kada gentys pradėjo sėslų gyvenimą ir kai įsigalėjo žemdirbystė. Ankstyvesnieji bendruomeninio pobūdžio piliakalniai jau pirmaisiais amžiais po Kristaus nustojo savo reikšmės. Tačiau stiprėjant kovoms su vokiečių Ordinais jau nuo XI a. atsiranda Lietuvoje naujų įtvirtintų piliakalnių daugiausia pagal Nemuno tekme, su aukštais pylimais ir stipriomis pilimis. Tačiau, po Žalgirio mūšio, pasibaigus kovoms su vokiečių Ordinais, ir šie piliakalniai nustojo savo reikšmės ir paliko kaip to laikmečio visuomeninės ir politinės raidos didingi paminklai.

Pirmieji lietuviai piliakalnius pradėję tyrinėti XIX a. pirmoje pusėje buvo A. Jucevičius ir P. Vilčinskis. Vėliau daugiausia dėmesio piliakalnių tyrimui skyrė lenkų archeologas L. Kšiviskis, lietuviai archeologai: P. Tarasanka, gen. V. Nagevičius, R. Kulikauskienė, P. Kulikauskas, V. Daugudis, O. Kuncienė ir kiti. Apie Lietuvos piliakalnius Vilniaus Etnografijos-Istorijos muziejuje lietuvių mokslininkų yra surinkta labai daug vertingos medžiagos — iškasenų, kurie rodo įvairių laikmečių mūsų žilos senovės protėvių gyvenimo būdą, papročius ir religiją. Veik visi piliakalniai yra apipinti padavimais, legendomis, pasakomis apie juose užpiltus dvarus, nuskenčiusias bažnyčias, paslaptinius požemius, didžius turtus saugojančius slibinus, žynius, budinčius legendarinius karius ir vaiduoklius. Šių legendų įtakoje mūsų rašytojai yra sukūrę gražių literatūros kūrinių, novelių ir baladžių.

Piliukų piliakalnis

AK, TOS ŠAUDYKLĖS! . .

ARĖJAS VITKAUSKAS
(*Stasį Butkų prisiminus*)

Mielas Stasys Butkus, toks nuoširdžiai draugiškas ir paslaugus (kai sekretoriavo Kauno "Kariškių Žodžio" raštinėj — tuoj pranešdamas, susitinkant, kas mano bus spausdinama ir kada gausiu honorarą), buvo mano pirmas kariško šautuvo vartojimo mokytojas. Grįžęs iš Rusijos kariuomenės puskarininkis (vienas iš mūsų pirmųjų savanorių, Vilniuje Lietuvos vėliavą Gedimino Kalne įkėlęs), jis vedė mus, naujokus savanorius, iš Kauno teismo rūmų kareivinių į Nemuno antkrantę už Vytauto bažnyčios — komandavo visus šautuvo veiksmus. Man rankos virpėjo, vos vos beišlaikant į priekį ištiestą šautuvą (jaučiau — tuoj, tuoj šautuvas iškris . . .).

Butkus kalbėdavo kiek švepluodamas. Gyveno labai taupiai (iš mažutės algos). Ir redakcijoj ir susitikus kur, visiems buvo malonus. Amerikos lietuvių išeivių būrelių pavadinimas jo vardu, yra labai užpelnytą! Labai gaila, kad neteko su juo Brooklyne pasimatyti. Tą eilę metų aš nieko nežinojau apie lietuvius, nes kimbant į Amerikos ir pasaulio angliškąją spaudą tik taip ir buvau susikoncentravęs . . .

Per "impončikų vainą" — karą su japonais, tėvą mobilizavus iš atsargos, Šiauliuose, jis kartą parėjo nešinas "ruže" (šautuvu), kokias ten tarba ir dar maža medine statinaite ant pasaito (tai buvo kareiviškas vandeniui "butelis"). Žiūrint į kampe pastatytą sunkų šautuvą, jis atrodė toks ilgas — aš buvau tik iki jo pusės didumo . . .

1905 metais, dar nesiekdamas stalo, esu matęs tėvą iškraunant iš nemažos prekinės dėžės blizgančius revolverius. Greičiausia, kontrabanda iš Vokietijos, tai buvo viena iš progų tėvui pelnyti duoną,

kuri mūsų, nuolat didėjančiam vaikų būry, ėjo "kaip į kiaurą maišą" (tėvo žodžiais) . . .

Eidamas mamai nupirkti cukraus ar miltų, Šiauliuose, matydavau lange, stiklinėje pripilta kažin ką panašu į mėlynės uogas. Kartą neiškentęs, nusukęs tris kapeikas, paprašiau tų "uogų" ir pardavėjas, turbūt manydamas, kad nė dešimties metų neturįs medžiotojas tik "štukavoja" žodžiais, keletą tų "uogų" man į laikraščio nuoplyšą įvyniojo. Kai išėjęs iš "kromo" bandžiau kąsti, dantys užsikirto — tai buvo švininiai šratai medžiokliniam šautuvui . . .

Tarp tėvo "galanterijos", kurią per atlaidus, nuo staliuko "balagano" priešaky pardavinėjo, buvo ir "Pugač" — "Gąsdintojas" (rusiškai), pistoletas šaudąs kuo ten viduj užlietu kamščiu. Nuolat niežtint rankoms, kartą, spilka pakrapščius juodą dalyką kamštyje — jis labai garsiai sprogo . . . Žinoma, tai įvyko tėvui kur ten pasišalinus . . .

Dar iš senos rusiškos knygos apie senovės istoriją ("Drevniaja Istorija"), kuri buvo palikusi kaime pas senelį (be pirmųjų puslapių), nuo ten vasarąjio, niekad nematyto — su tėvais išvykusio Rusijon, pusbrolio, radau kaip reikia padaryti paraką: "bertoleto" druska, anglis, siera . . . Prikimšęs tuščią metalinę lietsargio lazda (iš šiukšlyno", pririšęs prie išgręžtos skylutės degtuką, degtukų dėžutės šonu įžiebdamas, šaudžiau. Suplyšus nuo šūvių "liufkai", teko ieškoti kitų šaudymui vamzdžių — teko vartoti ir vėl iš šiukšlyno, plono metalo dūdelę termometru, ir dar kai ką. Juk gi vaikui reikia šaudyti! . . .

Vėliau, mūsų nevertojamoj akmenų krūvoj, prie plento, radęs didelį surūdijusį revolverį, turėjau pusbačio kulnim mušti gaiduką, nes surūdijus spyruoklė buvo persilpną, kad išmuštų uždėtą "pistoną" — kulkių nemokėjau padaryti . . .

Kokia buvo laimė, kai įsigijau mažą "montekristą" — tikrą mažą pistoletą, šaunantį tikras mažas kulkas! Tik — tos valiutos nebuvo šoviniam . . .

L.Š.S.T. Sąjungos Kontrolės K-jos narį, Sibiro kankinį
Joną Kreivėną, jo seseriai

MAGDALENAI MIKUČAUSKIENEI
mirus, širdingai užjaučia ir kartu liūdi

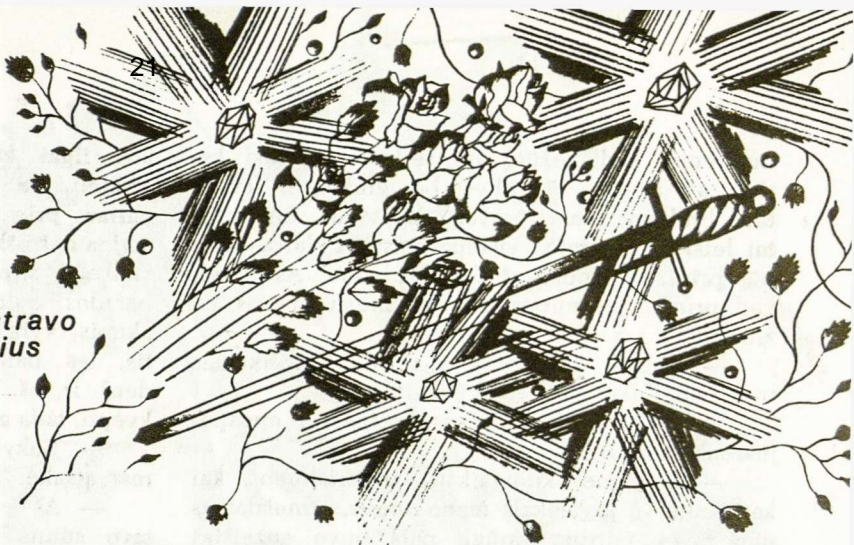
*Sąjungos Garbės Teismo p-kas
Marijonas Šnapštys*

Majoras Romas Cejauskas, dabartiniu laiku tarnauja Pentagone — Washington, D.C. Nuo praeito rudenio jis pradėjo ruošti architektūros mokslinį darbą, doktorato laipsniui gauti. Jis tikisi, atliekamu nuo tarnybos ir poilsio laiku, per 2,5-3 metus paruošti disertaciją.

Jonas Navikas

vandenė (iš lietuvių pasakų ir padavimų.)

ilustravo
v. žilius

Mūsų šeimoje, iš kartos į kartą, buvo perduodama nemažai pasakų ir vienas kitas padavimas. Dažnai per pasakas ir padavimus mūsų protėviai, atskirti stora praeities migla, nori į mus kalbėti ir kaž ką pasakyti.

Pirmą Lietuvos padalinimą lietuviai išgyveno labai skaudžiai ir tragiškai. Tuo laiku, mano motinos senelio senelis buvo Lietuvos kunigaikščio dragūnas ir didelis pasakorius. Jis mėgo pasakoti apie buvusią Lietuvos didybę, kautynes ir begalinį lietuvių skausmą, netekus laisvės. Tą viską perdavė kaip pasaką — padavimą.

Mano kunigaikštis ruošė dideles vestuves savo sūnui Narūnui. Į šias vestuves buvo pakviesti ne tik visi didikai, bet ir aš, pasakorius, kad vakarais linksminčiau jų neramų jaunimą.

Dar labai toli buvo kunigaikščio pilis, bet jau visi miškai aidėjo medžiotojų ragų trimtavimu ir šunų lojimu. Medžioti buvo išsiųsti jo šaunūs raiteliai, kurių, reikalui esant, jis surinkdavo virš tūkstančio.

Miškai, miškai! O, kokie tada buvo miškai! Mūsų miškus jie vadintų išmirusiais krūmais. Meškos lervėjo pulkais, o vilkai lakstė šimtais, bet visiems užtekdavo maisto. Lietuvių stalai lūždavo nuo žvėrienos.

Atrodo, bus puikios vestuvės, nes jau mačiau kelintą raitelių būrį velkant ant karčių užmuštus briedžius, šernus, elnius ir net raguotus stumbrus. Ašara riedėjo per mano pasenusį skruostą, nes ir aš, kadaise, buvau senojo kunigaikščio raiteliu. Labai buvo narsūs kryžiaiokai deginti mūsų sodybas, bet, kaip greitai jie bėgdavo susidūrę su mūsų raiteliais! Mano senelis ne vieną jų siekočiau nutrenkė iš balno.

Taip begalvodamas, tolumoje, ant aukštumos, pamačiau man taip gerai žinomą pilį. Iš daug

vietų aplink pilį kilo į padanges melsvi dūmeliai, raitėsi jie saulės spinduliuose, o kepaamos žvėrienos kvapas plito per visus pušynus. Tas viskas sužadino tokį alkį, kad, rodės, išvirsiu iš balno. Raginau arklių, kad greičiau gavus keptos šernienos.

Iš toli žiūrėdamas pamačiau, kad kaž kas suardė pilies ramybę. Matau į pilį bėgančius vyrus ir moteris. Didelis būrys raitelių šuoliai įlėkė į kiemą ir pilies vartai tapo uždaryti. Ant pilies sienų sustojo ginkluoti vyrai: kas atsitiko? Iš visų pusių, bematant, pilis tapo apsupta gerai ginkluotų vyrų. Jie su savimi atsigabeno viską, kas reikalinga įsilaužimui į pilį. Pro mane pralėkė pulkas raitelių ir jų vadą tuoj pažinau. Tai, juk, kaimynas kunigaikštis, geras šios pilies draugas. Pro mane, neskučėdami, prajojo šio kunigaikščio broliai ir jų sesuo Ramutė. Aplink pilį pakilo į orą kardai ir kumščiai: grasinantis riksmas kurtino visą apylinkę.

Kas galėjo prie to privesti? Kokia baisi nelaimė!

Priėjęs arčiau prie jauno kario paklausiau: — Ar tu tikrai pulsai ir užmuši savo brolius?

Jaunuolis man rėžė atgal:

— Ar tu žinai, kad tavo kunigaikščio sūnus Narūnas, vedybų išvakarėse su mano kunigaikščio seserim Ramute, staiga, šoko nuo puotos stalo ir, visų didikų akivaizdoje, net stalą apvertęs, pabėgo! Surask, tada, kitą kelią jos garbę atitaisyti, jeigu toks gudrus.

Aš nežinojau ką besakyti. Pilies bokšte pamačiau, skydais prisidengusius, Narūną ir jo tėvą. Šalia Narūno stovėjo graži ir labai grakšti jauna mergina. Narūnas stipriju balsu sušuko:

— Įžeistoji kunigaikštytė, mano tėvas ir aš

nutarėme, kad nežūtų be reikalo geriausi kariai, aš išeisiu iš pilies be ginklo ir leisiu tavo broliams mane perverti kalavijais. Bet prieš tai leiskit man jums visiems pasakyti labai svarbią priežastį, kodėl aš taip padariau. Aš noriu, kad prieš man mirštant, visas mūsų kraštas tai žinotų!

— Ne! — Kaip perkūnija trenkė atsakymas ir visi apylinkės miškai tai pakartojo.

Tada pats Narūno tėvas kreipėsi į apsupėjus, sakydamas:

— Kaimyne, kunigaikšti, ar prisimeni, kai kaunantis su kryžiokais mano sūnus, atmušdamas nuo tavęs mirtiną smūgį, pats buvo sužeistas ir praliejo kraują, kad dabar būtum sveikas. Nors, vardan to, leisk mums kalbėti ir viešai atsiprašyti!

Aplinkui viešpatavo mirtina tylą. Žingeidumo pagauti kariai pradėjo sprautis arčiau pilies. Pirmas vėl kalbėjo kunigaikštis — Narūno tėvas, po to labai ilgai kalbėjo pats Narūnas. Aš tiek toli nuo pilies buvau nustumtas, kad negalėjau girdėti ką jie sakė. Visą laiką, kol Narūnas kalbėjo, prie jo, beveik prisiglaudusi, stovėjo jau mano minėta, nežinomoji gražuolė ir kartais drebėjo.

Baigęs kalbėti, Narūnas nusileido žemyn. Prasivėrė pilies vartai ir jis, išėjęs be ginklo, atsistojo prieš užsigavusį kunigaikštį. Šalia Narūno, taip gi, atėjo mirti man ligi tol nežinoma mergelė. Mano širdis drebėjo.

Nieko nesakius, kunigaikštytė Ramutė pradėjo artėti link Narūno. Visa aplinkuma, atrodo, mirė. Ji priėjo prie nežinomos mergaitės, apkabino ją, priglaudė, ir ašaros riedėjo per abiejų skruostus.

Kurtinantis džiaugsmo šauksmas iš tūkstančio karių krūtinų sudraskė visą apylinkę ir miškus. Pradėjo risti midaus statinės ir prasidėjo puota, kokios aš niekad nemačiau. Vėl lėkė, kaip strėlės Lietuvos raiteliai į miškus medžioti, kad visiems užtektų skanios žvėrienos. Jau nimo juokas ir kryžstavimas ragino visus gerti midų, šokti ir dainuoti.

Pasistiprinęs skania žvėriena ir midumi, aš ieškojau kas dabar, pagaliau, turėtų laiko išaiškinti man, ką pasakė Narūnas, kad didžiausia nelaimė pavirto į džiaugsmo puotą. Prie midaus bačkos suradau labai kalbų karį ir jis pradėjo pasakoti, kartodamas Narūno tėvo žodžius:

— Perėmus valdyti kunigaikštiją, svarbiausias mano uždavinys buvo pažinti visus mano žmones ir didikus. Paėmęs didelį būrį palydovų, atsiveikinęs su savo nėsčia žmona, išvy-

kau ilgai kelionei. Vieną karštą dieną jojau atskirai, be palydovų. Būdamas ištroškęs, atsiguliau prie gražaus šaltinio ir su malonumu sotinau troškulį šaltu vandeniu. Kada norėjau atsikelti, stipri ranka iš vandens laikė mane už barzdos. Šaltinyje pamačiau barzdotą, žalsvomis akimis, vyrą. Kai aš ištraukiau savo durklą gintis, tas baidyklė įtraukė mano galvą į vandenį ir aš pridusau. Kai jis leido man atsikvėpti, tada aš surikau:

— Sakyk, ko tu nori iš manęs? — Jis man atsakė:

— Aš esu vandenų karalius. Prisieik, kada tavo sūnus sulauks dvidešimt metų, atsiųsi jį pas mane.

Neturėdamas kitos išeities, aš prisieikiau. Kada jis mane paleido, aš, įpykęs kardu kapojau ir badžiau šaltinį. Atjoję manęs ieškoti raiteliai nustebę žiūrėjo. Aš jiems pasakiau, kad mačiau didelę žuvį. Vandenų karalius... Kas gi, tuo galėtų tikėti!

Kelionė sekėsi puikiausiai. Suradau daug jaunų vyrų, kurie sutiko atvykti su savo arkliais ir išmokti vartoti ginklus, kad reikalui esant, galėtų kautis su Lietuvos priešais.

Po mėnesio kelionės grįžau į savo pilį. Mane pasitiko žmona, kūdikį ant rankų laikydama. Aš ją paklausiau:

— Berniukas? — Ji linksmai palingavo galva.

Išbučiavau žmonos gražų veidelį ir, nešinas sūnumi,ėjau į pilį pailsėti. Papasakojau žmonai netikėtiną įvykį su vandenų karaliumi ir juokdamasis sakiau:

— Būtų įdomu pamatyti, kai jis atžygiuos su savo žuvimis ir mėgins įsilaužti į mūsų stiprią pilį...

Greitai užmiršau šitą neišaiškinamą įvykį.

Dvidešimt metų greitai prabėgo, mano sūnus išaugo į stiprų jaunuolį. Išmoko puikiai vartoti ginklus, bet medžioklė ir žvejyba buvo jo visas gyvenimas. Kada jis su dtaugais išjodavo medžioti, jiems žvėrienos ir skanių žuvų niekad netrūkdavo. Niekas taip ilgai negalėdavo išbūti pasinėręs po vandeniu: jis surasdavo pasislėpusias žuvis ir pagavęs rankomis, jas mesdavo ant kranto. Visi jį vadindavo narūnu ir taip jo vardas ir pasiliko — Narūnas. Pirmą kartą, vesdamas į mūsų mano gerai išmankštintus raitelius, narsiai kovėsi, padėdamas kitiems Lietuvos kunigaikščiams, pralaužė užpuolikų eiles ir privertė juos bėgti iš mūsų krašto.

Vieną dieną mūsų ramų gyvenimą pradėjo drumsti iš medžioklės sugrįžęs Narūnas. Jis sakė:

— Praeitą naktį aš miegojau miške. Pary-

čiu pajutau, kad kaž kas į mane žiūri. Pagriebiau kardą ir pasiruošiau kirsti. Prieš mane stovėjo piktas, senas, barzdotas vyras, niekad nematytas, žalsvom akim.

— Ar tu esi Narūnas? — jis mane paklausė.

— Taip, aš esu Narūnas, — atsakiau jam.

— Pasakyk, — jis sakė, — savo tėvui, kad jis sulaužė man duotą priesaiką.

Aš dar norėjau paklausti, bet jis nusisuko ir dingo miške.

— Pasakyk, garbingas mano tėve, ką visa tai reiškia? — neatleidžiamai klausinėjo mane Narūnas.

Aš viską jam išpasakojau. Galvojau ir tikėjau, kad jis tai pamirš, kaip ir aš. Bet sūnus nedavė ramybės nei man, nei motinai. Aš jam aiškinau, kad tas senis nepasakė kur jį surasti nei man, nei jam.

— Gerai, tėve, — sūnus man kalbėjo, — ar raguotas stumbras sako kam nors kur jis gyvena? Mes einam į didelius miškus ir jį surandam. Jeigu žaliaakis tikrai yra vandenu karalius, tai reikia jo ieškoti ten, kur yra dideli vandenys. Jeigu jo nerasiu, aš sugrįšiu. Ir jeigu jis dar mėgins mums prikaišioti, aš nurausiu jam barzdą ir išvysiu jį iš Lietuvos miškų.

Kunigaikštienė ir aš, pagaliau, nutarėme, kad gal ir gerai būtų Narūnui pakeliauti ir pažinti savo gražią tėvynę.

Narūnas, paėmęs nemažai sidabrinių ir geriausią savo kovos žirgą, mus išbučiavęs, kalbėjo savo motinai:

— Tavo ašarotos akys, mama, man kiekvieną dieną primins, kad aš turiu greitai grįžti.

Jis, mūsų iš tolo laiminamas, dingo, paslėptas pušyno.

Nuo šios vietos perėmė kalbėti pats Narūnas.

— Aš, jodamas link didžiųjų vandenų, pradžioje galvojau apie savo gerą, verkiančią motiną ir labai norėjau grįžti atgal, bet smalsumas surasti tą keistą senį stūmė mane pirmyn ir pirmyn. Vėliau, ne kartą, to labai gailėjausi. Keliaudamas, kiekvieną sutiktą žmogų klausinėjau, gal jis ką nors žino apie vandenų karalių ir kur jį rasti. Vieni iš jų patraukydavo pečiais, kiti nusišypsodavo ir pasižiūrėdavo į mane su pasigailėjimu. Kiti stebėjosi mano gražiu žirgu, ginklais ir balnu. Būdamas prityręs medžiotojas, niekada netrūkau žvėrienos nei žuvis. Taip aš keliavau tolyn ir tolyn link didžiųjų vandenų. Poilsio metu, geriausias mano

draugas buvo žirgas. Jo niekad nepririšdavau. Jis pats viskuo apsirūpindavo. Kanopom mušdamas nuvydavo vilką ir nuviliodavo į šalį mešką. Kada pavojus artėdavo link manęs, jis šalia manęs trypdavo, prunkšdavo ir prikeldavo mane iš miego. Sušvilpus, jis visada atsirasdavo šalia manęs ir stumdydavo mane savo šnervėmis.

Nežinau kiek dienų keliavęs, vieną gražią dieną sustojau pailsėti prie didžiulio ežero. Kaip paprastai, paleidau žirgą laisvėn, o balną paslėpiau krūmuose. Bijodamas, kad nebūčiau atsiradęs priešo žemėje, ėjau apžvalgyti visą apylinkę. Tolumoje mačiau mažą, keistą pastatėlį ir paskubomis prie jo priėjau. Mano nusteblimui, tas pastatėlis pamažu sukosi. Tuojau prisiminiau pasaką apie trobelę ant vištos kojos. To namuko sienos per pirštą nesiekė žemės. Išgirdau gimnų ūžimą ir merginų dainavimą. Mano džiaugsmui, žemaitės lietuvaiteš dainavo apie meškas vagilkas, dainelę, kurią paprastai, dainuoja malant.

*Kas ti grūda, kas ti mala,
kas ti taip niūniuoja,
meška lipa ant kamaros
kojos maskatuoja...*

Gerai nutaikęs, šokau pro mažas duris ir įgriuvau į malūnėlio vidų. Dvi jaunos merginos, kurios perkišta dalba suko didžiulį gimnų akmenį, nusigandusios sustojo. Keturi stulpai, įleisti į judamą akmenį, laikė stogelį ir lengvas sienas. Aš, atsiradęs kvailoj padėty, gulėdamas prie merginų kojų, pradėjau juoktis. Tada ir jos ėmė kikenti, kiek tik jų jaunos krūtinės galėjo. Senyva moteris, kuri pilstė grūdus ir tvarkė miltus, pradėjo mane klausinėti, iš kur aš esąs, nes ji niekad nėra manęs šioje apylinkėje mačiusi. Kai aš viską jai išpasakojau, ji man gudriai atsakė:

— Tu ieškai neįtikėtino asmens, tai reikia jo ieškoti nepatikimuose ganduose. Aš girdėjau, kad prie šio ežero vyksta stebėtini dalykai.

Būk tai, kartais, saulei leidžiantis, atskrenda prie ežero dvylika gulbių, jos pavirsta į jaunas, gražias merginas, maudosi ir vėliau vėl nuskrenda gulbėmis. Taipogi, šitame ežere žvejai negali žvejoti — kaž kas trukdo, sudrasko tinklus, taip, kad žmonės visai nustojo prie jo eiti.

Aš padėkojau už jų nuoširdumą ir nuskubėjau prie ežero patikrinti tuos gaudus. Saulė buvo arti laidos. Pasislėpiau tankiuose krūmuose ir laukiau.

Staiga, išgirdau galingų sparnų plasnojamą

ir kelios gulgės nusileido tolokai nuo manęs. Bematant pasigirdo jaunų mergaičių krykštavimas ir taškomo vandens garsai. Po to, dar kelios gulgės nusileido ir vėl kelios ir suskaičiau vienuolika besimaudančių merginų. Aš turiu, kaip nors, su viena iš jų pasikalbėti! Gal ji žinotų atsakymą, kaip surasti tą priekabų senį. Gal man reikėtų paimti vienos iš jų rūbus?!

Taip man begalvojant dar viena gulgė nusileido, visai netoli manęs, krūmuose. Vos ji nusileido ir palietė žemę, tuojau atvirto į gražiausią, jaunutę merginą, kokios aš niekad nebuvau matęs. Negarbinga, laikiau, vogčiomis žiūrėti į nusirengiančią jauną moterį ir aš nusi-sukau. Kai ji išoko į vandenį, aš pagriebiau jos labai keistus rūbus, pasislėpiau toliau miške ir laukiau kas bus.

Merginos baigė maudytis, suskaičiau jų vienuolika vaikščiojančių ant kranto. Viena iš jų šaukė dvyliktąją, sakydama:

— Vandene, Vandene, paskubėk, šiandieną grįžta tėvas ir norės mus visas rasti dvare! — Besimaudanti neskubėjo.

— Tu visada paskutinė atskrendi ir niekad nenori kartu išskristi. Mes paliekam tave!

Sužė vienuolikos gulbių sparnai. Pakilo aukštai į orą. Auksu apipylė jas nusileidžiančios saulės spinduliai ir jos tuoj dingo už prieblandoje skęstančio miško.

Aš, bijodamas net kvėpuoti, galvojau, kaip išsisukti iš šios keblios padėties, besivaržant su silpna mergaite dėl jos rūbų. Vakarais buvo toks ramus, kad girdėjau, kaip pliaukštelėjo vanduo, jai išlipant į krantą.

Po trumpos tylos, išgirdau mergaitės barimą ir priekaištavimą tam, kas taip niekšišškai pagrobęs jos rūbus. Kiek patylėjus ji sakė:

— Aš duosiu tau kelis sidabrinus, tik padėk mano rūbus, kad aš galėčiau apsirengti. Aš net išbučiuosiu tavo rankas.

Tada aš sušukau iš miško:

— Gražioji mergaite, aš paėmiau tavo rūbus ne tam, kad iš tavęs gaučiau pinigų, ar tave įskaudinčiau. Aš noriu tave paklausti labai svarbų klausimą. Geresnio kelio nesugalvoju, kaip prie tavęs priėti ir prakalbinti. Aš su didžiausiu džiaugsmu atiduosiu tau rūbus, jei tu man pažadėsi pratarti nors vieną žodį.

— Sutinku, — išgirdau jos atsakymą, — tik padėk rūbus kur juos radai ir grįžk atgal, kur dabar esi.

Aš viską tai tuoj išpildžiau.

Išgirdęs artėjančius žingsnius, paskubėjau ją pasitikti ant ežero kranto. Spindinti ir jos svei-

ka jaunystė ir nepaprastas grožis jos veido ir figūros, užkando man žadą. Mikčiodamas ištariau jai šiuos žodžius:

— Gražiausioji mergele, kokios aš nesitikiu kada nors matyti, tu man sakei, kad, jeigu aš tau atiduosiu rūbus, tu išbučiuosi mano rankas. Dabar aš imu pats, tavo rankutę ir bučiuodamas ją, labai atsiprašau už mano nepadorų būdą tave susitikti.

— Švelnusai jaunuoli, — ji tarė, — pasakyk man, kas tave vertė tokiu negarbingu būdu siekti pažinties su manim?

— Narūne, tavo kelionė ir ieškojimas pasibaigė, aš esu vandenų karaliaus jauniausioji duk-tė, mano vardas — Vandene.

— Tai negali būti, — aš jai pasakiau, — tu negali gyventi vandenyje!

— Gerasai Narūne, — ji mane pataisė, — išmintingiausi ir stipriausi vandens gyviai kvėpuoja tik tokį orą, kurį ir tu kvėpuoji. Žinai, tavo atviras būdas ir besiliejantis iš tavęs švelnumas verčia mane tau padėti. Mano pagalba bus tik tada sėkminga, jei tu niekad, mano tėvo dvare, neprasitarsi, kad mane buvai sutikęs. Sek mane, Narune.

Ji privedė mane miške prie didžiulio akmens ir tarė:

— Čia yra vienas iš įėjimų į mano tėvo vasaros dvarą. Pats dvaras yra šio ežero dugne. Tokie įėjimai yra keli ir labai paslėpti. Per juos, taipogi, ateina į dvarą grynas oras, kad galėtumėm visą naktį, be iškilimo į paviršių, ramiai miegoti. Suk šitą akmenį iš dešinės į kairę ir atsivers anga ir, kaip lipdamas žemyn atsistosi ant trečio laipto, akmuo, svirčių padedamas, pats užsidarys.

— Bet karalaite Vandene, šito akmens negalėtų pajudinti nei šimtas vyrų.

— Tame ir yra slaptumas, — ji kalbėjo, — jei jis būtų mažesnis, daug kas mėgintų jį judinti ar kitiems reikalams paimti.

— Kada nusileisi žemyn, tau kelią pastos stiprios, su langeliais durys. Daužyk jas, ir kas nors išgirdęs tau atidarys.

Su skausmu aš žvelgiau į ją, nes galvojau, kad daugiau jos nebematysiu, tos, taip gražiai gamtos išaugintos vandens lelijos. Net nepajutau, kaip aš ją apkabinau, glaudžiau prie savo širdies, bučiavau jos skruostus ir alpau pirmos meilės sapne. Ji nustebus pažvelgė į mane, atsakė ugnies pabučiavimu ir šnabždėjo sakydama:

— Būk visada mano numylėtas, Lietuvos kunigaikšti Narūne!

(Bus daugiau)

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

PASKUTINĖS KŪČIOS

Gruodžio 24 d. ankstyvą rytą troboj, kurioj jis gimė ir augo, penkiolikmetis Pranukas pabudo neramus. Visa šeima dar miegojo ir dar buvo tamsu. Jis tyliai atsikėlė, kad neprikeltų miegančių tėvų ir sesučių, apsirengė, pasiėmė jo jau iš vakaro paruoštus ir paslėptus maisto krepšius ir tyliai išslinko iš namų. Lauke smarkiai šalo ir sušalęs sniegas girgždėjo po jo kjomis. Menki ir išaugti jo rūbai mažai jį šildė, tačiau jis nejautė šalčio ir virpėjo iš nervinės įtampos. Jis žinojo, kad jo žygis labai pavojingas, kad jį jau senai seka... Tačiau, jo vyresnis, vienintėlis brolis ir jo draugai partizanai jau kelios dienos nebeturi maisto, o jis, jų maisto tiekėjas, juk negalėjo šventą Kūčių dieną leisti jiems badauti. Jis galvojo, kad ši šaltą rytą politrukai, stribai ir raudonarmiečiai tebesivarto šiltuose pataluose, todėl ir išsiruošė į šią pavojingą kelionę. Mėtydamas pėdas, nuolat įtemptai pasiklausydamas, pagaliau pasiekė mišką. Blyškioj mėnulio šviesoje miškas jam priminė didelę katedrą, pilną gražių šventųjų statulų, grakščių kolonų ir aukštyn širdis keliančios vargonų muzikos. Aukštos, grakščios pušys, sniego skaromis apsiautusios ir ledo žvakutėmis bei šerkšnu pasipuošusios, jo vaizduotėj virto jaunomis, į pirmą puotą išsiruošusiomis gražuolėmis. Po jų šakomis užuovėją rado maži miško žvėreliai, po jų šakomis, pačioje miško tankumynėje, buvo ir gerai užmaskuota partizanų slėptuvė... Jauno Pranuko širdis liepsnojo karšta meile jo pavergtai tėvynei, jos kenčiantiems vaikams, liepsnojo karšta meile broliui partizanui ir jo draugams, kurie, nepabūgę prieš armiją, stojo į kovą. Jo maisto tiekėjo pareigos jam atrodė tokios menkutės.

Pagaliau jis slėptuvėj. Paspaudęs brolio ranką, susijaudinęs jį apkabino ir pabučiavo. Trumpai papasakojęs visas naujienas, palinkėjęs visiems sėkmės ir paskutinį kartą pasibučiavęs su broliu, išskubėjo namo. Skubėjo jis aplinkiniais keliais, darydamas didžiulį lanką, bet norėjo grįžti dar

šeimai miegant, nors jis jautė, kad namiškiai žino apie jo naktinius žygius, jaučia, kodėl taip mažėja maisto atsargos, bet tyli, nes žino, kad jis, dar tik jaunas pusbernis, o dirba šventą darbą.

Slėptuvėj partizanai, nelaukdami vakaro, susėdo prie stalo ir nuleidę galvas giliai susimąstė... Jie jautė, kad jų kovų ir gyvenimo dienos sparčiai slenka vakarop... Jų jėgos mažėja, o priešų iki dantų ginkluotos armijos, vis tampsniu ir tampsniu lanku juos supa... Jie padarė priešams daug nuostolių, daug jų žuvo nuo taiklių partizanų kulku... Daugelį tautiečių jie išgelbėjo nuo išvežimų... Daug iš Lietuvos ūkininkų surinktų grūdų ir kitokio derliaus gurguolių jie užpuolė ir išdalino tiems, nuo kurių buvo tos pyliavos paimtos... Pranuko ir jo sesutės atnešamos žinios nieko gera nežada. Priešas pasiruošęs jiems kirsti mirtiną smūgį... Su mirtimi jie susigyvenę, kasdien giltinė žvelgia į jų šviesias akis... Jie pasiruožę žūtbutinei kovai ir mirti nebijo. Baisi tik mintis, kad juos gali netikėtai užklupti, apsupti ir jiems gali pritrūkti šovinių savo gyvybės siūlui nutraukti, juos baugino mintis, kad gali dar gyvi patekti į priešų rankas ir kad neatlaikę rafinuočiausių priešų kankinimų, gali palūžti ir išduoti kitus... Pagaliau, susijaudinęs vadas paėmė į rankas Pranuko atneštą baltą plotkelę, sukalbėjęs maldą, paprašęs Aukščiausiojo palaimos ir stiprybės visiems, pasidalino su visais... Niekad tokia karšta ir tyra malda neplaukė prie Aukščiausiojo sosto, niekad mažas gabalėlis baltos plotkelės su tokia pagarba, meile ir tokiu dvasios pakilimu nebuvo priimtas iš artimojo rankų... Staiga, miško tylą sutrikdė smarkus sprogtancios granatos garsas ir žemės pabiro ant partizanų galvų...

Stvėrę ginklus partizanai gynėsi kaip liūtai, tačiau nelygi kova — paskutinė partizanų kova — greit baigėsi... Į slėptuvę atsargiai įėję priešai

rado nepradėtą valgyti Kūčių vakarienę, su žemėmis susimaišiusios plotkelės kelis gabalėlius, lavonus, ir tris, jų tarpe ir Pranuko brolių, sužeistus partizanus... Spardydami ir daužydami, jie juos išvilko į viršų. Sumetę į sunkvežimį, savo sunkiais batais juos mindydami, nuvežė į NKVD pogrindžius. Paskutinį kartą trys partizanai matė ankstyvo gruodžio ryto dangų, jie siuntė paskutinį sudiev tėviškės laukams ir sodyboms... Jie dar tokie jauni, dar net mylimos mergaitės nė karto nebučiavę, priėmė likimą kaip tikri didvyriai, kaip dvasios milžinai. Kaip juos kankino, ką su jais darė NKVD požemiuose, žino tik jų budeliai. Kai jų lavonus išmetė turgaus aikštėn, praeiviai pamatė, kad jų kūnuose nebuvo nesužeistos, nesužalotos vietos... Tačiau jie išken-tėjo, mirė, bet neišdavė.

Pranaką ir jo sesutę išdavė parsidavėlis stri-bas. Abu buvo išplėsti iš pasigailėjimo maldaujančios motinos glėbio, iš klykiančių sesučių būrio, iš skausmo sukaustyto tėvo namų...

Mušami ir žiauriai kankinami abu tylėjo. Pa-matę, kad nieko iš jų tokiu būdu neišpeš, įmetė į vienutes, apsemtas vandeniui. Ten juos laikė ilgas paras... Vienutėj Pranukas svajoto apie laisvę, nepriklausomybę, regėjo laisvos tėvynės žaliuojančius laukus, didingą mišką, kuriame uo-gavo, grybavo, kur vaikas būdamas su draugais žaidė... Girdėjo sesučių traukiamą sutartinę, vy-turėlio dainelę, skerdžiaus rago balsą... Tartum jautė, kad jo kūną glosto mylinčios motinos ran-kos... Lediniame vandeny jo kūnas degė karš-čiu, bet jis stengėsi nenustoti sąmonės, kad klie-dėdamas neišduotų kitų. Jis galvojo apie kitoj vienutėj kenčiančią sesutę ir meldė Viešpatį jai

MIELOSIOS ŠAULĖS IR ŠAULIAI,

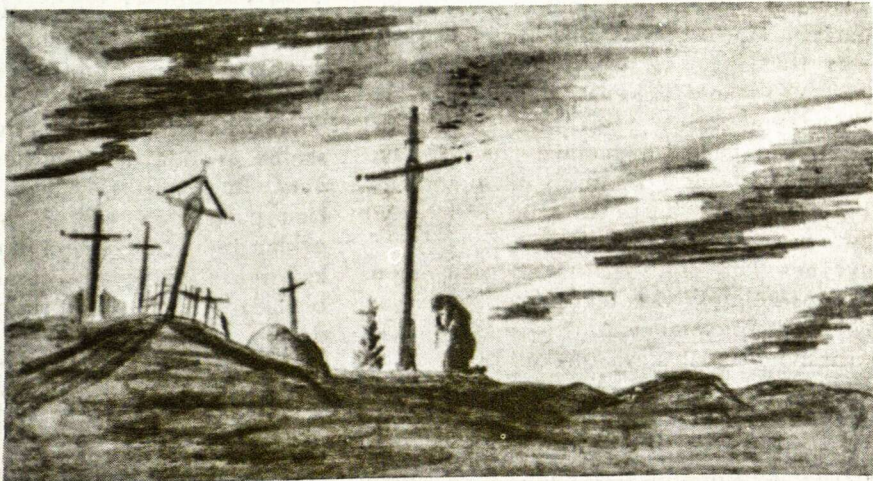
Švenčių proga sveikiname seses ir brolius bei jų šeimas, linkėdami tyro džiaugsmo šv. Kūdikėlio gimimo dieną.

Naujieji 1978 metai kiekvienam teatneša ge-ros sėkmės, te jie skleidžia taikingos vienybės nuotaiką mūsų tarpe ir tebūna naši mūsų veik-la pavergtos Tėvynės laisvinimo kovos fronte.

Ta pačia nuotaika tiesiame brolišką ranką L. k. savanorių kūrėjų, ramovėnų bei birutininkų organizacijų vadovams bei nariams ir lin-kime džiaugsmingo rytojaus.

LŠST PIRMININKAS IR CENTRO VALDYBA

stiprybės, kad žiauriai kankinama nepalūžtų... Bet jo sesutė buvo to paties tvirto kamieno at-žala ir ji nepalūžo, nors kankinimo žymė — di-delė skylė galvoj — liko visam gyvenimui. Po žiaurių, pakartotinių kankinimų, nuolatinių tardy-mų, mirus Stalinui abu, be sveikatos, buvo iš-leisti. Pranukas kraujo vėžio apimtas dar sukūrė šeimą, bet neilgai tesidžiaugė šeimynine laime, ligos pakastas atsigulė į tėviškės žemę amžinam poilsui. Jo sesutė, be žaizdos galvoj, išsinešė gilią dvasinę žaizdą. Širdgėla, dėl abiejų sū-nų — komunistų aukų — mirties, paguldė į kapus tėvą ir vyriausiąją sesutę... Motina su-vaikėjo... Jaunesniosios sesutės liko baukščios, savy užsidariusios... Kiekvienos Kūčios joms pri-mena paskutines brolio partizano ir jo draugų Kūčias... Kiekvieną naktį jos mato turgaus aikš-tėn išmesto brolio išniekintą lavoną.

Artimųjų kapai

ŠAULIŲ AVIACIJOS KŪRIMASIS LIETUVOJE

Šaulys, lakūnas JULIUS KUMPIKEVIČIUS-KUMPIKAS

1935 m. birželio mėn. grįžau į Kauną. Spauda vėl pradėjo rašyti visokias nesąmones. Tai buvo vadinamoji "geltonoji spauda". Pav., rašė, kad lakūnas Kumpikevičius perims Lietuvos Aero Klubą — ir daugiau panašių prasimanymų. Į visas nesąmones, paskelbtas spaudoje, nereagavau, tiesiog jas ignoravau.

Vieną vakarą, vaikščiodamas Laisvės Alėja, sutikau "Trimito" redaktorių Joną Kalnėną. Jis ir sako: "Esi šaulys nuo pat jaunystės. Steig šaulių aviaciją, aš tau padėsiu".

Paklausiau, kaip jis galės man padėti. Jis atsakė: "Kol neturi darbo, galiu padėti susirasti tarnybą". Atsisakiau nuo visų pasiūlymų. Pasakiau Kalnėnui, kad dar du mėnesius pasiliksiu Kaune ir šiek tiek paskraidysiu savo lėktuvu ir tiek, kiek leis — L. A. Klubo lėktuvais.

"Trimito" redaktorius neatleidžia: "Prašu rytoj atvykti į Šaulių Sąjungos štabą ir užėti į "Trimito" redakciją.

Palydėjęs J. Kalnėną į Žaliakalnį, iki jo namų Ažuolyne, lipdamas žemyn į miestą, pradėjau rimtai galvoti ar steigti L. Š. Sąjungos aviaciją, ar ne.

Sekantį rytą apie 10-11 val. buvau Sąjungos štabe ir užėjau į "Trimito" redakciją. Buvau labai šiltai sutiktas redaktoriaus J. Kalnėno ir jo padėjėjo viceredaktoriaus Juozo Žukausko. Išdėsčiau, kad bus labai daug sunkumų ir kliūčių iš Lietuvos Aero Klubu, nes gandai jau eina, kad lakūnas Kumpikevičius steigia šaulių aviaciją.

Plačiau išsiaiškinus, J. Kalnėnas pasiūlė nu-eiti į darželį, kur aš rasiąs plk. ltn. Kalmantą, kuriam jis išaiškinęs kokių reikalu aš norįs jį matyti. Plk. Kalmanto anksčiau nepažinojau. Išdėsčiau, kad yra būtina ir garbinga steigti šaulių aviaciją, kad latviai ir suomiai jau turi savo lėktuvus. Plk. Kalmantas, išklauses mano žodžius, nieko tikro neatsakė. Taip tas reikalas ir buvo užmirštas.

Pagyvenęs kurį laiką Kaune, rugsėjo mėn. išvykau į Mažeikius pas tėvus, bet neturėjau ramybės. Visuomenė pradėjo ruošti visokias paskaitas bei subuvimus, kuriuose turėjau kalbėti. Tas man nebuvo prie širdies. Nutariau padėti tėvams, kol būsiu reikalingas. Tėvai turėjo mažą fabrikėlį, veldavo milus ir užsiimdavo drobės bei medžiagų apdirbimu ir dažymu.

Autorius, 1936 m. (Kaune)

Apsipratau su nauju darbu. Atsirado daugiau laiko. Prasidėjo medžiojimo sezonas. Įsigijau se-terį paukščiams ir skaliką zuikiams ir lapėms medžioti. Laikas bėgo begalo greitai. Pasibaigus medžioklės sezonui, prasidėjo kvietimai pasisve-čiuoti šeimose. Visą laiką užimtas ir užimtas.

1936 m. pavasarį pradėjau gauti daug laiškų iš Kauno, kurie ragino mane grįžti į Kauną ir vėl įsijungti į lakūnų grupę. Mano lėktuvus buvo A. Klubo angare ir stovėjo nepajudintas.

Tų pačių metų gegužės mėn. atsiradau Kau-ne. Sustojęs pas brolių, sekančią dieną pradėjau ieškoti tarnybos. Nutariau eiti į Kauno Miesto Savivaldybę, nes ten buvo laisvų vietų, taip skelbė spauda. Nuėjau tiesiai į burmistro kabi-netą. Burmistru tuo metu buvo, man iš anks-čiau pažįstamas, plk. A. Merkys. Priėmė mane, paklausinėjo apie mano skridimą. Kaip pasakiau, kad noriu darbo, jis pasakė: "Gerai, turiu ne-blogą, bet labai atsakomingą tarnybą. Valandos nebus malonios. Darbas prasidės 6 val. vak. ir baigsis 1 val. ryto. Bet atlyginimas bus ge-ras". Sutikau ir buvau priimtas. Turėjau dega-lais ir tepalais aprūpinti visus miesto autobusus ir prižiūrėti jų remontų dirbtuves.

Pradėjęs naują tarnybą Kauno Savivaldybėje,

turėjau visą dieną laisvą. Nuėjau į "Trimito" redakciją. "Susitikau su red. J. Kalėnu ir vice red. J. Žukausku. Kalėnas pasakė: "Turime naują Sąjungos vadą plk. Saladžių ir naują Štabo viršininką — gen. štabo plk. ltn. Žuką. Einame pas Žuką ir judinkime šaulių aviacijos steigimą".

Nustebau plk. ltn. Žuko maloniu sutikimu ir dar didesniu šaulių aviacijos steigimo susidomėjimu. Aptarus visą reikalą priminiau, kad steigimas sudarys daug nemalonumų ne tik man, bet ir tiems, kurie remia šaulių aviacijos steigimą.

Gen. štabo plk. ltn. Žukas pasakė, kad jis eisias pas Sąjungos vadą ir jam referuosiąs. Po gero pusvalandžio grįžęs pranešė, kad Sąjungos vadas nori mane matyti ir pasikalbėti.

Lietuvos Šaulių sąjungos vado kabinete, nuširdžiai pasisveikinę, atsisėdome. Plk. Saladžius tarė: "Mes labai norime turėti savo aviaciją, bet turėsime daug kliūčių nugalėti: pirmiausia — prieš mus yra nusistatęs Lietuvos Aero Klubas, o jo veikiamas, gali prieš mus būti ir Karo Aviacijos viršininkas. Mes turime turėti šaulių aviaciją, bet, bent pradžioje, prie Šaulių Sąjungos štabo negalime kurti šaulių aviacijos būrio".

Ledai buvo pralaužti. Grįžtame į plk. ltn. Žuko kabinetą. Žukas pasakė: "Pirmąjį šaulių aviacijos būrį galime bandyti steigti prie Kauno Komendantūros, o kai būrys sustiprės, mes jį prijungsim prie Centro štabo".

Sekančią dieną vėl atsiradau prie Kauno karo komandanto durų. Jis priėmė mane be eilės.

Išdėscius visą reikalą, jis sutiko priimti šaulių aviacijos būrį savo žinion.

Tikėkite, nudžiugau kaip mažas vaikas, gavęs nematytą žaisliuką.

PRASIDEDA DARBAS

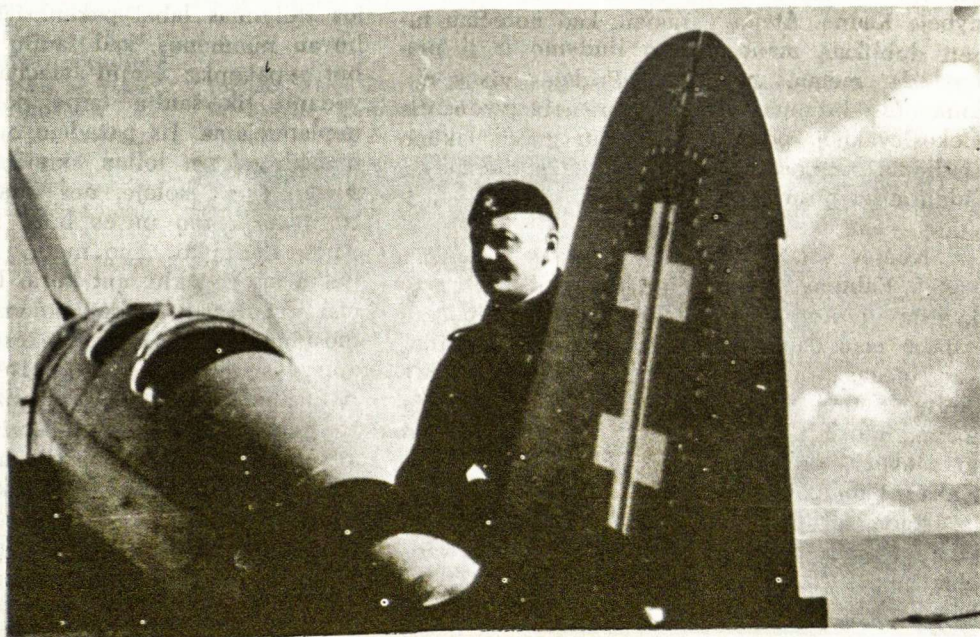
Isteigus šaulių aviacijos būrį prie Kauno Komendantūros, vėl neturėjau ramybės. Skambino atskiri asmenys ir šaulių būriai. Kauno miesto šauliai prašėsi perrašomi iš vietinių būrių ir klausė, kur gauti sutikimą persikelti ir įsiregistruoti į šaulių aviacijos būrį.

Praėjo kiek laiko, gal dvi ar trys savaitės, Kauno komendantas pranešė Šaulių štabui, kad turi skirti atskirą raštininką šauliams perregistruoti į šaulių aviacijos būrį. Skambina man iš Šaulių Sąjungos štabo ir prašo atvykti pasikalbėti. Atvykus, plk. ltn. Žukas pranešė, kad būrys jau turi 180 žmonių. Sąjungos vadas sutiko visus priimti į Šaulių Sąjungos būrį ir jį prijungti tiesioginiai prie Šaulių S. štabo.

DAR VIENAS LAIMĖJIMAS

Pradėjau kalbėti per šaulių pusvalandį per Lietuvos radiją. Aukos pradėjo plaukte plaukti. Reikėjo dar paskatinti aukų plaukimą. Pasitariau su dailininku Burba. Jis pagamino aukų lapus ir aukotojų ženklelius, kurie buvo aprobuoti Šaulių Sąjungos vado plk. Saladžiaus.

Šaulių Centras išsiuntinėjo visiems rinktinių vadams ne tik aukų lapus, bet ir šimtus ir tūks-

Šaulys - lakūnas J. Kumpikevičius - Kumpikas prie šaulių lėktuvo, 1939 m. spalio mėn.

tančius tų ženklelių.

1936 m. birželio mėn. skambino man iš Lietuvos Aero Klubu, kad ten vyksta posėdis ir prof. Z. Žemaitis prašo mane atvykti pasitarti. Palikęs savo vietoje pavaduotoją, nuvykau į L. A. Klubą. Ten radau aviacijos mjr. Pyragių, ltn. Joną Dženkaitį ir dar keletą kariškių, kurių pavardžių nebeprisimenu.

Matau, kad man atvykus, padėtis pasidarė įtempta. Prof. Z. Žemaitis išsikvietė mane į atskirą kabinetą. Pradėjo prikašioti, kad Klubas man tiek daug padėjo, o aš, steigdamas šaulių aviaciją, norįs Lietuvos Aero Klubą sunaikinti. Jis pagrasino, kad jei neatšauksiu šaulių aviacijos steigimo, turėsiu daug nemalonumų, ir gal net būsiu suspenduotas, negalėsiu skraidyti.

Į grąšinimą atsakiau ramiai: "Pone profesoriau, pagal tarptautinį susitarimą čekų civilinio lakūno leidimas yra tokio pat lygio kaip ir L. A. Klubu. Jei tamsta ir toliau grasinsi man, prašau gražinti man čekų lakūno leidimą ir atsiimti savo". Atrodo, kad pasakiau per daug. Prof. Žemaitis atsakė: "Tuomet mes naudosime prieš tamstą visokias represijas. Neleisime tamstai skraidyti A. Klubu lėktuvais, o jūsų turimą lėktuvą, kurį laikote mūsų angaruose, išmesime". Atsakiau: "Pone profesoriau, lėktuvas senas, gali pastovėti lauke. Pagal turimą mano ir lėktuvo licensiją, kol ji nepasibaigs, tamsta man negali nieko padaryti".

Su prof. Žemaičiu išsiskyrėme nelabai maloniai. Tas pašnekesys ir grąsinimai mane labai prislėgė. Sekančią dieną buvau Čekų pasiuntinybėje Kaune. Atėjęs pasakiau, kad norėčiau turėti dublikatą mano lakūno liudymo ir jį pratęsti dar metams ar dviem. Pridėjęs visus dokumentus ir nuotraukas, kaipu nebegyvenantis Čekoslovakijoje, po poros savaičių gavau lakūno liudijimą neribotam laikui. Visą laiką turėjau du liudijimus: pirmutinį — įgytą Čekoslovakijoje ir antrą — Lietuvos Aero Klubu.

Nuėjęs vėl į Šaulių Sąjungos štabą, užėjau pas J. Kalnėną. Papasakojau jam, kad buvau iškviestas į Aero Klubą, kur prof. Z. Žemaitis pabėrė man daug žiaurių grąsinimų ir išpėjimų, kad būsiąs išmestas iš visų tarnybų dabar ir ateity. Kalnėnas pasakė, kad jis, t.y. prof. Žemaitis, nieko negalės padaryti. Be to, jis žadėjo sekančią dieną apie tai informuoti plk. ltn. Žuką ir Sąjungos vadą.

Kada vėl užėjau į Šaulių Sąjungą man buvo liepta eiti pas štabo viršininką, ar patį vadą. Nuėjau pas štabo viršininką. Plk. ltn. Žukas kalbėjo telefonu ir įtemptai klausėsi. Man davė

BRANGIOS SESĖS IR BROLIAI ŠAULIAI!

Širdingai sveikinu su šv. Kalėdų ir N. Metų šventėmis. Linkiu Jums visiems, kad Kristaus gimimo šventė atneštų ramybę, o N. Metai gražų tarp savęs sugyvenimą. N. Metai tik tuomet mums atneš daug džiaugsmo ir laimės, jeigu mes gyvensime, taip kaip diktuoja mūsų protas, širdis ir sąžinė.

Nepailskime šauliškuose darbuose, nors jie būtų ir labai sunkūs. Atlikime savo pareigas, ko reikalauja mūsų brangi Tėvynė Lietuva.

Visa širdimi linkiu Jums, Jūsų

STASĖ CECEVIČIENĖ

L..S.T. Motery Vadovė

ženklą tylėti. Pabaigęs kalbėti, jis pasisakė kalbėjęs su prof. Žemaičiu ir perspėjęs jį dėl jo išsišokimų, nes jei esą lakūnas Kumpikevičius kreiptųsi į spaudą, jam, prof. Žemaičiui, būtų labai daug nemalonumų. Jis pataręs prof. Žemaičiui su manim išsiaiškinti asmeniškai jam patogių laikų ir vietoj.

Po poros dienų prof. Žemaitis paskambino man iš Aero Klubu ir prašė užėiti į jo butą Kalnų gatvėj, sutartą dieną ir valandą. Prof. Žemaitis pasitiko mane gana draugiškai. Pradėjome kalbėtis. Jis buvo nuomonės, kad šaulių aviacijos steigimas labai pakenksiąs Aero Klubui. Aš buvau nuomonės, kad šaulių aviacija Aero Klubui nepakenks. Šaulių aviacija aukų telkimo vaju vedanti tik šaulių tarpe, jokių loterijų daryti neplanuojama. Jis pažadėjo man įvairių lengvatų ir kad galėsiu toliau skraidyti. Aš nebegalėjau sustoti pusiaukelėje, nes ratas jau buvo užsuktas ir iš mano pusės būtų negarbinga pradėtą darbą nutraukti. Tuo metu į kambarį įėjo prof. dukra su padėklu, ant kurio buvo kava, pyragaičiai ir gėrimai. Pradėjome visi trys kalbėtis. Atmosfera pasidarė daug jaukesnė. Dukra teiravosi apie gyvenimą Pragoje. Jai išėjus, su profesorium pasikalbėjome be aštresnių žodžių. Atsiprašiau, kad turiu anksti būti darbe. Išleisdamas, prof. pasakė, kad kol šauliai įsigys nuosavą lėktuvą, aš galįs skraidyti Aero Klubu lėktuvais, o mano lėktuvą ir toliau paliks angaruose, o jei būčiau suinteresuotas jį parduoti, Klubas jį atpirktų. Padėkojoes profesoriui, atsisveikinau.

(Bus daugiau)

ČIKAGOS ŠAULIŲ VALDYBOS POSĖDIS

1977 m. lapkričio 13 d. Šaulių Namuose, Čikagoje, įvyko "Vytauto Didž." šaulių rinktinės valdybos posėdis. Iš 40 valdybos narių posėdyje dalyvavo 37. Posėdį atidarė ir pirmininkavo rinktinės vadas Vl. Išganaitis, sekretoriavo rinktinės sekretorius J. Mackonis.

Posėdyje buvo perskaityta 13 naujų pavardžių, kurie yra įteikę pareiškimus įstoti į Šaulių Sąjungą. Neigiamų pasisakymų dėl norinčių įstoti nebuvo ir visi buvo priimti nariais. Vienas šaulys buvo padavęs pareiškimą, kad jis iš Šaulių S-gos išstoja. Jo pareiškimas buvo patenkintas ir jis iš šaulių tarpo išbrauktas.

Rinktinės vadas Vl. Išganaitis valdybai pristatė šaulę jaunuolę Jūrą Jasaitę, suorganizavusią šaulių tautinių šokių ansamblį ir jam vadovaujančią. Ansambelis sudarytas iš

10 mergaičių ir 17 berniukų, viso 27 šokėjai. Tai nemažas ansambelis. Šį pristatymą valdyba sutiko su dideliu džiaugsmu ir pasigėrėjimu, nes tai žymiai pagyvins šaulių kultūrinę veiklą. Šokių repeticijos daromos kas savaitę. Jūratei Jasaitytei už tokį jos darbštumą ir pasiaukojimą šauliškai veiklai valdyba pareiškė entuziastingą padėką ir pagarbą.

Posėdyje buvo nutarta atnaujinti ir papuošti Šaulių Namų frontą — priekinę pusę, kadangi dabartinė išvaizda daro nemalonų įspūdį. Taip pat buvo nutarta Šaulių Namus praplėsti pristatant priestatą, rytinėje pusėje. Išsiaiškinus visas statybos sąlygas, perplanavimą ir kainą, nutarta projektą patiekti visuotinam šaulių susirinkimui jį patvirtinti ar atmesti.

Posėdžio eigoje dar buvo padaryti šie nutarimai:

1977 m. gruodžio 10 d. surengti šauliams bendras Kūčias su menine

programa.

1978 m. vasario 4 d. surengti bendras užgavėnes su tautinių šokių programa.

1978 m. vasario 19 d. autobusais vykstama į Rockford, Ill., į Vasario 16 Lietuvos Nepriklausomybės minėjimą.

1978 m. kovo 5 d. surengti Vlado Pūtvio-Putvinskio, Šaulių S-gos įkūrėjo, minėjimą su tautinių šokių programa.

Visoms tautinių šokių programoms vadovauja J. Jasaitytė.

Į salę buvo įnešta ir valdybai pristatyta Angelės ir Pauliaus Talandžių šaulių rinktinei dovana, įremtas, rankšluosčio formos, drobėje meniškai įautas V. Kudirkos Lietuvos Tautos Himnas. Valdyba nuoširdžiai jiems dėkoja.

Posėdžiui pasibaigus, moterys šaulės dalyvius pavaišino kavute ir skoninga užkanda.

A. Pleškys

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Kariuomenės šventės minėjimas Toronte

Darbščioj, labai tarpusavy susiklausančioj ir labai gyvoj Toronto lietuvių kolonijoj kasmetinius Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimus ruošia "Vlado Pūtvio" šaulių kuopa.

Minėjimas įvyko 1977 m. lapkričio 19 d. Toronto Lietuvių Namuose, Karaliaus Mindaugo menėj. Minėjimą atidarė "Vl. Pūtvio" šaulių kp. p-kas St. Jokubaitis. Įneštos Kanados ir Lietuvos tautinės vėliavos, bei šaulių ir ramovėnų. Iš St. Catharines dalyvavo grupė ramovėnų su pirm. A. Šetiku. Taip pat dalyvavo ir Toronto savanoriai-kūrėjai, kurių šioj kolonijoj yra berods 14. Pirmininkaujantis juos išvardino ir paprašė sėsti už garbės stalo.

Kariuomenės šventės proga lietuvius sveikino tokių pat organizacijų atstovai, latviai ir estai.

Seniausiam Toronto šauliui J. Presčeponkai buvo įteiktas Šaulių Žvaigždės medalis. Invokacinę maldą sukalbėjo kun. B. Mikalauskas, OFM.

Minėjimas buvo pradėtas Kanados, o užbaigtas — Lietuvos tautiniais himnais.

Ypatingai graži buvo šio minėjimo meninė dalis. Lietuviškosios muzikos veiklą instrumentuotą muz. A. Prialgausko, išpildė 30 asmenų pučiamųjų instrumentų orkestras Estonia, diriguojamas W.

Kook. Programa priminė 1933-34 metus, kai gusarų pulkas, lydimas kplm. Jonušo orkestro, žygiuodavo sekmadieniais į Įgulos bažnyčią Kaune. Tai buvo pirmas toks įvykis Toronte. Pirmoj daly orkestras išpildė: Lietuva Brangi, Gaudžia trimitai, Ei, Lietuvos kareivėliai, Geležinio Vilko maršas, Į kovą, Šeriau žirgelį, Au-go sode klevelis, Ramovėnų maršas, Stoviu aš parimus, Mylejau mergele, Mes

šauliai, mes gynėjai, Kur tas šaltinėlis, Čiū dralia, Kur dangus ugnim liepsnoja, Kur lygūs laukai, Siuntė mane motinėle. Atskrend sakalėlis ir Nurimk, sesut.

Antrojoj daly: Teka saulė, Nebijom nieko mes kariai, Per Klausučių ulytėlę, Per tamsią naktelę, Du broliukai kunigai, Sėdžiu už stalelio, Gražių dainelių, Bijūnelis žalias, Kai aš mylėjau kai-

Toronto "Vlado Pūtvio" kp. pirm. St. Jokubaitis, asistuojamas savanorio-kūrėjo St. Banelio, kariuomenės šventės proga, įteikia seniausiam šauliui J. Priščeponkai medalį. Nuotr. S. Dabkaus

mo mergele, Pabuskim iš miego, Tykus buvo vakarėlis, Jau pražydo sode vyšnios, Vėliavos iškeltos plakas ir Pajūriais, pamariais.

Pranys Alšėnas

“Žalgirio” kp. Klevelande Metų užbaigtuvės

Gruodžio 4 d. “Žalgirio” šaulių kuopa Klevelande, Lietuvių Namuose, suruošė rudens popietę — metų darbo užbaigimo šventę.

Kuopos p-kas B. Nainys savo kalboje pabrėžė: kol egzistuos mūsų organizacijos, bus vartojama sava kalba — mūsų tauta nežus. Pirmininkas kvietė jaunimą stoti į Šaulių Sąjungą, nes čia gali pasireikšti sporte, mene ir kitose srityse.

Po trumpos pirm. kalbos sporto vadovas I. Muliolis pristatė šaudymo sporte geriausiai pasirodžiusius šaulius ir įteikė jiems laimėtas trofejas. Priziniam šaudyme daugiausia taškų surinko ir pirmą vietą laimėjo jaunas šaulys Algis Karsokas, antrą — Linas Staškūnas ir trečią Albinas Karsokas. Viso sezono metu daugiausia taškų surinko ir pereinamąją taurę laimėjo Algis Karsokas. Moterų sekcijos geriausia šaudytoja — E. Šarkauskienė. Tarpkuopinę taurę laimėjo žalgiriečiai. Buvo draugiškos šaudymo rungtynės tarp “Žalgirio” ir “Kar. A. Juozapavičiaus” kuopų. Po trofėjų ir atžymėjimų įteikimo sekė vaišės. Užkandį paruošė sesės šaulės: O. Čiuprinskienė, E. Šarkauskienė ir Moterų sekcijos vadovė O. Mikulskienė.

Nežiūrint praėjusiais metais įvairių trukdymų dėl lietuviškos eglutės Kleve-

lando centrinėje bibliotekoje, kas buvo plačiai aprašyta Klevelando amerikietiškoje spaudoje ir rodyta televizijoje, sesės žalgirietės šiemet papuošė net dvi eglutes tikrų šiaudų šiaudinukais: Euclid Apsipirkimo Centre ir Justice Centre. Tai puiki lietuvių tautos reprezentacija, nes per savo tautinį meną ir kultūrą, parodome kas esame.

Rudens šventė buvo gerai organizuota ir sklandžiai pravesta. Pagarba kuopos valdybai.

Visuotinas narių susirinkimas įvyks 1978 metų sausio 15 d., 4 val. po pietų D.M.N.P. parapijos mažojoje salėje. Nariai ir norintieji įstoti į kuopą kviečiami susirinkime dalyvauti.

E. Pronckus

Detroit, Michigan

Graziai ir įspūdingai paminėtas Lietuvos kariuomenės atkūrimas

Šventei paminėti komitetas

Lietuvos Kariuomenės šventei paminėti šių organizacijų pirmininkai: Kazimieras Daugvydas — LKK savanorių, Stasys Šimoliūnas — ramovėnų, Kristina Daugvydienė — birutininkių, Vincas Tamošiūnas — “St. Butkaus” šaulių kuopos ir Alfa Šukys — jūrų šaulių “Švyturys” kuopos, susirinkę šią šventę praveisti, sudarė vienetą ir pasiskirstė pareigomis: Vincas Tamošiūnas — pirmininkas, Kristina Daugvydienė — sekretorė, Juozas Leščinskas — propaganda ir Vincas Rinkevičius — finansai.

Minėjimas radijo bangomis

Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimas lapkričio 23 dieną Lietuviškų Me-

lodijų radijo valandėlės bangomis pradėtas kariškoms dainomis ir Karolio Bilio deklamacijomis. Šventei rengti k-to pirmininkas Vincas Tamošiūnas savo trumpoje kalboje papasakojo apie Lietuvos kariuomenę ir kokia yra mums brangi ši lapkričio 23 diena.

Sekmadienio ryte radijo valandėlės Lietuviškas Balsas redaktorius ir pranešėjas Jonas Kriščiūnas, gražia musikos ir žodžio pyne, paminėjo Lietuvos kariuomenę.

Pamaldos

Minėjimas pradėtas lapkričio 27 d., 10:30 val. Dievo Apvaizdos parapijos bažnyčioje. Šv. Mišias už žuvusius dėl Lietuvos laisvės atnašavo ir šventei pritaikytą pamokslą pasakė klebonas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Mišių metu giedojo Klevelando ramovėnų vyrų choras. Į bažnyčią buvo įneštos ir mišiose dalyvavo 9 organizacijų vėliavos: Amerikos, Lietuvos, LKK savanorių, “St. Butkaus” šaulių kuopos, jūrų šaulių “Švyturys” kuopos, Dariaus-Girėno klubo, ateitininkų, skautų ir skaučių. Auką prie altoriaus atnešė “St. Butkaus” šaulių kuopos kanklininkių vadovė Danutė Petronienė ir LKK savanoris mjr. Kazimieras Daugvydas. Pamaldose dalyvavo daug jaunimo ir pilna bažnyčia žmonių.

Minėjimas-akademija

12:30 val. pradėtas minėjimas Kultūros Centro salėje. Stud. Astai Šepetytei fleita grojant “Lietuva brangi”, “Švyturio” kuopos vicepirmininkui Juozui Kinčiui vadovaujant, įnešamos į salę mišių metu bažnyčioje dalyvavusios vėliavos ir išrikiuojamos prie scenos. Minė-

Klevelando Ramovėnų choras, vad. Julius Kazėnas (pirmoj eilėj trečias iš k.), pianinu palydi Genė Karsokienė, dainuoja kariškas dainas Lietuvos kariuomenės minėjime, Detroite. Nuotr. foto korespondento Kazimiero Sragausko

jimą, tardamas trumpą žodį, atidarė Vincas Tamošiūnas ir programai vesti pakvietė Astą Šepetytę. Pagerbimui žuvusių dėl Lietuvos laisvės, nukankintų Sibire ir kalėjimuose, Asta Šepetytė pakvietė kun. Viktorą Kriščiūnevičių invokacijos maldai. Savanoriams ir Klaipėdos krašto vaduotojams: Juozui Augaičiui, Petriui Bliūdžiui, Jonui Bujauskui, Tomui Čiunkai, Kazimierui Daugvydui, Petriui Končei, Kostui Mykolaičiui, Vincui Misiuliui, Feliksui Motuzui (garbės narys), Jonui Riaubai, Stasiui Šimoliūnui, Jonui Šepečiui, Kaziu Spakauskui, Juozui Tamošiūnui (garbės narys), Vincui Tamošiūnui, Broniu Tatarūnui ir Augustinui Vitkauskui, šaulė Danutė Petronienė, asistuojama Česlova Pliurienės ir Inos Asminaitės, prisegė prie krūtinės, šaulės Emilijos Kutkienės padarytus, tautinius kaspinėlius-juosteles.

Paskaitą skaitė kovotojas dėl Lietuvos laisvės, ramovėnų centro valdybos pirmininkas, klevelandiškis Antanas Jonaitis. Jis trumpoje paskaitoje kalbėjo apie Lietuvos kariuomenę ir jos uždavinius. Dėl užmetimo — kodėl Lietuvos kariuomenė nesipriešino Lietuvos okupacijai, pasakė taip: Lietuvos kariuomenė buvo krašto gynėja ir vyriausybės įsakymų vykdytoja. Įsakymas buvo neatmesti ultimatumo ir nesipriešinti, to Lietuvos kariuomenė ir laikėsi. Paskaita, nors buvo trumpa, bet joje buvo daug pasakyta. Pasakyti prieš paskaitą žodžiai: mažiau kalbėti, daugiau dirbti, buvo išlaikyti. Po paskaitos vyko meninė dalis. Klevelando ramovėnų vyrų choras, vadovaujamas muz. Juliaus Kazėno ir akomponuojant Genei Karsokienei, dviem

Čikagos šauliai renkasi prie bažnyčios pagerbti mirusiųjų. Nuotr. A. Pleškio

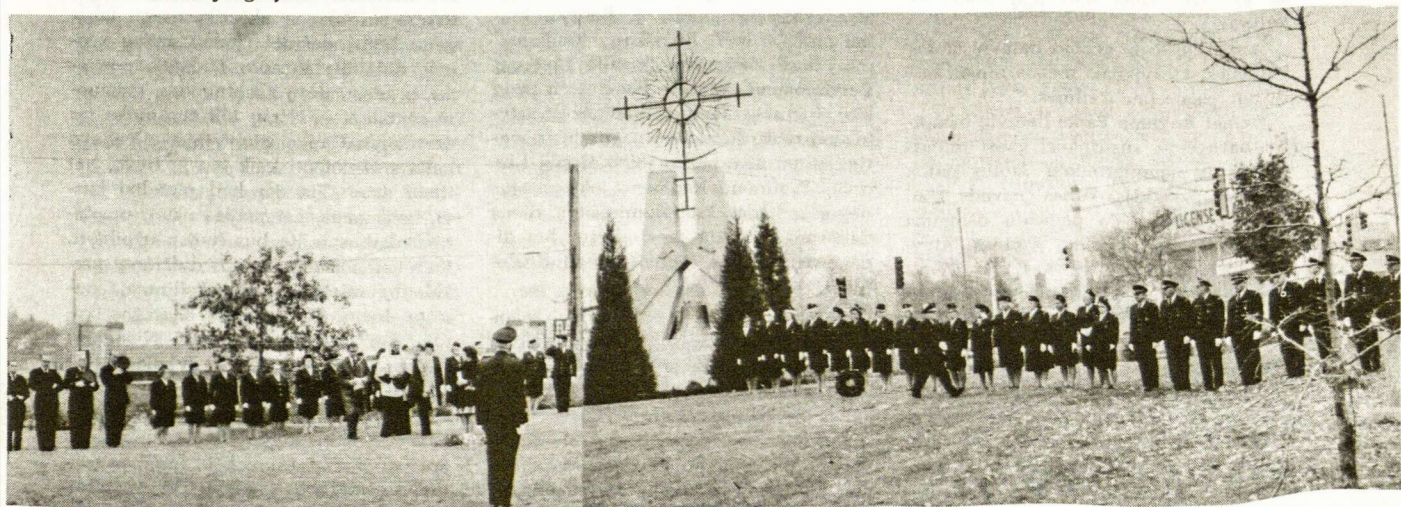
išėjimais padainavo 16 kariškų bei liaudies dainų ir tris arijas. Solo dainavo: Pranas Petraitis, Aleksas Liutkus, Bronius Kazėnas, Vacys Petkus, Antanas Kavaliūnas ir Julius Kazėnas. Jie savo kariškėmis dainomis nors mintyse nukėlė į Nepriklausomos Lietuvos laikus ir kariuomenės gyvenimą. Visos jų dainos gražiai skambėjo ir svečių ilgais plojimai buvo gerai įvertintos. Dainą "Tėvynės Varpai", parašytą poetės Marijos Sims, kuriai muzika sukurta muz. Stasio Šližio, dainuojant buvo pakviestas pasirodyti ir muz. Stasys Šližys, nors apie Mriją Sims nieko nebuvo pasakyta. Meninę programą pravedė ramovėnų pranešėja Jūratė Petraitytė. Ji, aiškia tarse, kiekvieną dainą apibūdino.

Po koncerto, choro vadovas Julius Ka-

zėnas buvo apjuostas lietuviška juosta, o akompaniatorėi G. Karsokienei įteiktas rankšluostis su įrašu "Labas vakaras", choro pirmininkui A. Liutkui ir paskaitininkui A. Jonaičiui — po knygą "Lithuania: Outpost of Freedom", o pranešėjai Jūratei Petraitytei — gintaro žiedas. Minėjimas buvo baigtas visiems sugiedant Lietuvos himną. V. Tamošiūnui padėkojus už paskaitą, choristam už gražias dainas ir visiems atsilankiusiems, Astai Šepetytei fleita grojant "Kur bėga Šešupė", buvo išneštos vėliavos. Minėjime dalyvavo apie 250 žmonių.

Klevelandiškiams choristams pusryčiai kultūros centro svetainėje buvo paruošti birutininkui. Jūrų šaulių "Švyturio" kuopos šauliai tvarkė vėliavas, platino bilietus ir buvo tvarkdariai.

Čikagos šauliai mirusiųjų pagerbimo dienoje, Šv. Kazimiero kapinėse prie kapinių steigėjo paminklo. Foto junginys A. Pleškio

Po minėjimo svečiai iš Klevelando, minėjimo rengimo k-tas ir dalis detroitiečių, susirinko restorane pietų. Užkandžių metu V. Tamošiūnas padėjo chorisams už atvykimą ir padainuotas dainas. Chorusus jis supažindino su šventės rengimo talkininkais už svečiais. Padėjo Danutei ir Leonui Petroniams už auką — 150 dol. (kurie skirti apmokėti už maistą chorisams) ir Paulinai ir Leopoldui Heiningams už 50 dol. auką rengimo išlaidoms sumažinti. Choro vadovas Julius Kazėnas choristų vardu padėjo už pakvietimą ir vaises čia primindamas detroitiečių gerus norus ir pastangas padaryti chorisams staigmeną, išvykti koncertuoti ir į kitą koloniją. Jo pasakymu, tą galėtų padaryti ir kitos lietuvių kolonijos. O jie tam pasiruošę. V. Tamošiūnui sugiedota ilgiausių metų ir valio, valio! Julius Kazėnas V. Tamošiūnui ir Dirvos korespondentui A. Griniui įteikė po plokštelę "Kur Dangus Ugnim Liepsnoja", išleistą Klevelando ramovėnų vyrų choro.

Padainavus keletą dainų ir atsisveikinus su choristais, pradėjome skirstytis namo.

A. Grinius

Čikagos šauliai pagerbia mirusiuosius

Archeologinės iškaskenos rodo, kad jau akmens amžiuje į mirusio kapą buvo dedama nuskelto titnago gabalas, akmeninis kirvukas, ar kitoks akmens įrankis. Tai parodo, kad jau tada žmonės tikėjo į pomirtinį gyvenimą. Ypač gausiomis įkapėmis pasižymi senovės lietuvių kapai. Krikščionių kapai savo įkapėmis labai skurdūs, beveik nieko neįdedama.

Net ir netikintieji į pomirtinį gyvenimą mirusiuosius gerbia. Rudens metu, kai nuo medžių baigia kristi lapai, kai žiemos miegu pradeda užmigti visa gamta, yra švenčiama mirusiųjų diena — Vėlinės.

Šauliai, tęsdami gražias lietuvių tautos tradicijas, kiekvienais metais rengia mirusiųjų pagerbimo iškilmes.

Šiomet Brighton Parko lietuvių parapijos bažnyčioje susirinkusi gausi uniformuotų ir neuniformuotų šaulių minia išklaudė pamaldas, kurias pravedė kun. K. Kuzminskas. Po pamaldų dauguma nuvyko į šv. Kazimiero kapines. Atvykusieji rinkosi prie šv. Kazimiero kapinių steigėjo kun. M. Kriaučiūno paminklo. Uniformuotieji šauliai abiejose paminklo pusėse sudarė kampo formos ilgas eiles. Šitos šaulių eilės visai mirusiųjų pagerbimo šventei suteikė ypatingo kilnumo ir grožio. Šauliams vadovavo ir rikiavo rinktinės vadas Vl. Išganaitis. Tūkstantinė minia rinkosi kiek toliau nuo paminklo už tako. Religines

apeigas atliko kun. J. Prunskis. Po jo kapinių reikalų ilgai kalbėjo nepailstantis kovotojas A. Regis.

Diena buvo šalta (apie 50 laipsnių F) ir dangus apniukęs, bet nežiūrint to, susirinko tūkstantinė minia. Tai buvo ne vien mirusių pagerbimas, bet savotiška demonstracija, noras diecezijai parodyti, kad lietuviai savo įkurtose kapinėse, nors ir dėl susiaurintų, įnamio (kampininko) teisių kovoja ir kovos.

Po apeigų visi skirstėsi prie savųjų kapų, savuosius pagerbti. Lietuvių šv. Kazimiero kapinės įkurtos ant blogų pamatų. Jos pateko į lietuviams nedraugiškas Čikagos diecezijos rankas. Buvo užsimota net kapinių vardą pakeisti į South West Cemetery. Buvo įvestas lietuviams svetimas laidojimo būdas. Artimieji, giminės ir net šeimos nariai laidojimo metu nebūdavo prileidžiami prie duobės, mirusysis būdavo paliekamas Kapinių koplyčioje ir vėliau karstas, pakabinatas ant tam tikro kablį, nuvežamas prie duobės ir be jokios pagarbos įleidžiamas į duobę.

Dėl šio diecezijos elgesio ir lietuvių teisių paneigimo kilo pasipiktinimo banga, buvo suruošti masiniai protesto susirinkimai ir protesto susirinkimai ir protesto demonstracijos prie pačios diecezijos. Diecezija buvo priversta nuo savo kėslų laikinai atsisakyti ir lietuviams jų pačių kapinėse grąžinti nors dalelę teisių.

Lietuvių Tautinės Kapinės yra kiek toliau nuo miesto, gražioje, ažuolais apaugusioje vietoje. Čia ilsisi daug žymių lietuvių tautai nusipelnusių žmonių: trečiasis Lietuvos valstybės prez. dr. Kazys Grinius, aušrininkas, tautos žadintojas dr. J. Šliūpas, visaus reikalų ministras ir Šaulių Sąjungos garbės pirmininkas R. Skipitis, Klaipėdos krašto atvadavimo vyr. vadas J. Budrys, broliai prof. V. ir V. Biržiškos, "Naujienu" red. dr. P. Grigaitis, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirm. J. Bačiūnas ir daug kitų. Lietuvių Tautinės Kapinės pastatytos ant tvirtų lietuviškų pagrindų ir sveitimieji ten savo nosies įkišti negali. Lietuvių Tautinėms Kapinėms joks pavojus negresia, todėl šauliai mirusiųjų dieną dalyvauja ten, kur gresia lietuvių didžiausias pavojus, šauliai stojo ginti silpniausią vietą.

Po visų iškilmių ir ceremonijų, aplankę dar savųjų kapus, šauliai, sušalę ir sustingę, nes vilkėjo vasarines uniformas, grįžo į savus Šaulių Namus, kur jų laukė Šaulių Moterų vadovė Stasė Cecevičienė su padėjėjomis: M. Šeduikiene, St. Neimontiene ir St. Mackonienė. Jos jau buvo iškepusios kugelio, iš-

virusios gardžios kavutės, parengusios skanių suvožtinių ir pyragaičių. Jos nuvyko į kapus, kad galėtų paruošti maistą sušalusiems šauliams pasotinti.

Pasiėmę užkandas, susėdę prie staliukų šauliai keleta valandų praleido draugiškai besišnekučiuodami. Rinkt. vadas Vl. Išganaitis aplankė beveik visus staliukus, su visais pasisveikinęs, pasėdėdavo, nugerėdavo gurkšnelį kavos, atskandęs kąsnelį, eidavo prie kito staliuko. Atrodo, lyg visi šauliai būtų jo giminės ar šeimos nariai.

Sveikinu naują "Tremties Trimito" bendradarbį A. Pleškį, kuris yra šaulys nuo 1920 metų. Jo šaulio pažymėjimas pasirašytas paties Sąjungos įkūrėjo Vlado Putvinskio-Pūtvio.

Red.

"Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės Namai Čikagoje

Spalio mėnesį, lankydami Čikagoje, aplankėm ir pirmuosius laisvajame pasaulyje Šaulių Namus. Namai 43-joj gatvėj, netoli didžiulės Western g-vės. Aplinka švari. Greta namų ir priešais, kitoj g-vės pusėj, automobiliams pasistatyti aikštelės. Namų frontas iš lauko pusės papuoštas šaulių ženklu ir lietuviškiu užrašu. Rinktinės vadovybė žada perdažyti ir planuoja namus į aikštės pusę praplėsti. Vos įėjus į vidų, mus pamatęs tuoj pasitiko buvęs detroitietis, "Vytauto Didžiojo" rinktinės šaulys Pranaitis.

Įėję į talpią salę, apsidairę, pasijutom lyg būtume nepriklausomoj Lietuvoj. Viskas sava, skoningai ir su nepaprasta meile išpuošta. Grindys išklotos kilimu. Apskriti staliukai, patogios kėdės, lubose gražūs krištolo žirondeliai. Arti scenos šokių aikštelė, kurios šonuose du pailgi stalai ir jauki, nors nedidelė scena, bet labai gražiai uždanga, rozetėmis ir mūsų Trispalvės spalvomis išdabinta. Sako, ir akustika esanti labai gera. Įėjus, dešinėj sienoj, arčiau scenos, didžiulis Vytauto Didžiojo portretas, o arčiau durų skoninguose, gražiuose rėmuose — Namų tūkstantininkų (ar dar daugiau aukojusių) vinjetė. Nebuvo laiko suskaičiuoti kiek ten jų buvo, bet tikrai daug. Yra dar keli ploteliai laisvi, bet manau, kai pradės namų praplėtimo darbus ir jie bus tuojau užpildyti. Kairėj sienoj mūsų tautos didžiūny: prezidentų, rašytojų, tautos žadintojų, garsiųjų dailininkų ir Šaulių Sąjungos įkūrėjo, bei jos vadų portretai. Nustebusi pagalvojau — o vis dėlto Vlado Pūtvio įžiebta ugnelė čia Čikagoj, tuose namuose ne rusena, bet degte dega. Juk tuos namus rinktinė pirkto kai jie buvo labai apleisti. Nemažai sumokėjo, turėjo pagrindiniai perdirbti, pritaikyti. Visa tai kai-

“Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos Čikagoje 1977 m. šaudymo varžybų laimėtojams dovanas įteikus. Iš kairės: LŠST pirm. K. Milkovaitis, E. Holtzas, V. Utara, S. Ripskienė, G. Martinkienė, L. Litvinienė ir kuopos pirm. E. Vengianskas. Nuotr. P. Malėtos

navo ne šimtus, bet dešimtis tūkstančių, tiksliau sakant, iki šiol įdėta \$64,000 dol. O kiek savanoriško neapmokamo darbo valandų rinktinės šaulių čia praleista. Išėję iš salės, įėjom į barą. Jame gaivinosi keli vyrai. Baras nedidelis, bet labai jaukus, net ir man, blaivininkei, padarė gražų įspūdį. Nesijautė įprasto barams alkoholio ir dūmų kvapo, matyt labai gerai ventiliuojamas. Namų virtuvė, Moterų vadovės Stasės Cecevičienės ir jos talkininkių karalystė, žibėte žibėjo. Taip švaru, kad nuo grindų gali valgyti, indai blizga tvarkingai spintelėse išdėlioti, stalčiai nesujaukti, viduj viskas užklostyta, kad jokia dulkelė neįeity. Mūsų palydovė pasakojo, kad nuomojantieji salę ir virtuvę privalo viską palikti taip, kaip rado, priešingu atveju daugiau salės nebegalės išsinuomoti. Namų administratoriaus buto ir skaityklos nemačiau, bet praplėtus namus bus įruošta didžiulė biblioteka ir skaitykla.

Namai — gražus pavyzdys kaip turė-

tų būti tvarkomi visi Lietuvių Namai — su meile, su pasišventimu, stengiantis įruošti, nors ir mažą, bet lietuvišką pastogę.

Kai dar prieš keletą metų visur girdėjom ir spaudoj dažnai skaitėm, kad užtenka seniams nosį kišti, jaunimas — mūsų ateitis — turi viską perimti, šį namą pirkto Šaulių dalinys, kurio pirmininkas ir Moterų vadovė jau Lietuvoj šauliais buvo, pirmininkas jau seniai pensininkas, jo ir vaikaičiai jau suaugę. Nes iš tiesų, kad tie namai yra Šaulių Namai, tai nuopelnas Vlodo Išganaičio ir Stasės Cecevičienės.

Jei kitur būtų Šaulių Namai ruošiami, turėtų pirmiausia atvažiuoti į Čikagą ir aplankyti “Vytauto Didžiojo” rinktinės namus, turėtų pasitarti su rinktinės vadovais ir iš jų pasimokyti.

Kad tie Namai tvirti stovėtų, kad jų šeiminkai nenustotų energijos ir noro juos vis gražinti, plėsti, linkiu iš visos širdies.

“Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos parengimas

Čikagos “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopa, kasmet, tradiciniai, jau 14-ką metų, baigiant plaukiojimo sezoną ir iškėlus laivą į krantą žiemojimui, rengia plaukiojimo užbaigimo pobūvį, kuris šiais metais įvyko spalio 29 d., Vyčių salėje.

Tą vakarą, svečiams besirenkant, kiekvieną maloniai pasitiko, išėigine jūrų šaulio uniforma pasipuošę, šauliai V. Zinkus, J. Ulevičius, P. Litvinas ir E. Holtzas; sodino juos prie gražiai papuoštų stalų ir linkėjo linksmai, jūriniai, šauliškoje nuotaikoje, praleisti vakarą. Tarp daugelio atsilankiusių, matėme LŠST pirmininką K. Milkovaitį su ponija, buv. LKVS “Ramovė” CV-bos pirm. plk. K. Dabulevičių, brolius bei seses iš Cice-ro “Klaipėdos” jūrų šaulių kuopos, Venecuelos lietuvių klubo narius ir daugelį kitų jūros šaulių draugų ir rėmėjų.

Sveikindamas jūriniai šauliškos veiklos rėmėjus Čikagoje, taip gausiai susirinku-

“Gen. T. Daukanto” j. š. kp. nauji nariai, Lapkr. 27 d. šaulio priesaikos metu. Prisaikdina LŠST vyr. kap. kun. J. Borevičius, stebi kp. pirm. E. Vengianskas. Nuotr. P. Malėtos

sius į 1977 metų plaukiojimo sezono pabaigtuvių šventę, pobūvį atidarė “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas, ir palinkėjo visiems džiaugsmingos bei giedrios nuotaikos.

Vakaro programa buvo pradėta meistriškai ir mikliai atliekama būgno garsų pyne, kurią susirinkusiems patiekė Amerikos Marinių Korpo būgnininkas, laimėjęs būgnų mušimo varžybose pirmąsias vietas korpe, lietuvis B. Viliūnas, atvykęs iš Kenosha, Wisc. Teko stebėtis jo miklumu, besikeičiančio takto išlaikymu ir meistriškai valdantį būgno garsus, taip kad buvo ko pasiklausyti.

[Zanginiams būgno garsams nutilus, pakviestas LŠST pirmininkas K. Milkovaitis, “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos 1977 metų šaudymo vyrų ir moterų varžybų laimėtojams, E. Holtzui, V. Utarai, S. Ripskienei, L. Litvinienei ir G. Martinkienei, įteikė laimėtas dovanas, o K. Pumpučiu, antrus metus iš eilės laimėjusiam pirmąją vietą, metinių šaudymo varžybų pereinamąją taurę.

Toliau sekė meninė programa, kurią atliko jauna dainininkė N. Paulauskaitė, maloniū balsu jausmingai padainavusi ketvertą dainų. Jai akordeonu pritarė j.š. A. Markauskas. Gausiems plojimams aidint, pabaigai, pritariant ir pobūvio dalyviams, dainininkė gyvai išpildė dainą apie Čigonus, susilaukus dar daugiau aplođismentų. Meninė programa buvo baigta B. Viliūno mušamo būgno garsais, gausiais plojimais ir kuopos pirmininko išreikšta padėka meninę programą atlikusiems.

Po programos, j.š. A. Markausko sma-

giam orkestrui grojant, buvo pradėtos vakaro vaišės, patiekta šilta vakarienė, kurią paruošė ir ant skoningai papuoštų stalų patiekė kuopos moterys: L. Litviniene, S. Aleksandravičienė, G. Martinkienė, Z. Mikėnienė ir S. Holtzienė, moterų vadovės pareigas šiuo metu einančiai A. Aniulienei vadovaujant. Veikė hausus gėrimais baras, N. Martinkaus, K. Vidžiaus, V. Abaravičiaus ir, atėjusių į talką svečių, Juozo bei Antano Laurinaičių vikriai aptarnaujamas. Buvo praveistas laimės keliu dovanų pasiskirstymas, kuopos narių ir rėmėjų gausioms ir vertingoms suaukotoms dovanoms laimėti. Tarp daugelio vertingų laimėjimų atskirai tenka paminėti dailininkų Viktoro Petravičiaus ir Verutės Švabienės dovanotus brangius paveikslus, kurie labai praturtino dovanų paskirstymą. Dovanų laimėjimus pravedė A. Aniulis, G. Kuzmienei ir A. Turnevičienei padedant. Vyko šokiai, kuriuose gyvai reišėsi jaunimas ir senimas iki paryčių.

Kalbant bendrai apie šį “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos rudeninį parengimą, reikia pasakyti, kad jis savo dalyvių bei svečių skaičiumi, bendra nuotaika, organizuotumu ir patiekta programa praėjo su dideliu pasisekimu, davęs gražaus pelno jūrų šaulių veiklai plėsti ir palaikyti Čikagoje. Už tai galime būti dėkingi visiems aukščiau paminėtiems kuopos nariams, pareigūnams ir duosniams svečiams, kaip p.p. Urbonui ir Krapiui, ypatingai duosniai parėmusiems parengimą. Taip pat visiems, bet kuo prisidėjusiems prie parengimo organizacinių bei pravedimo darbų ir jūrų šaulių veiklos rėmėjams — svečiams, gau-

siai į jį atsilankiusiems.

Geros sėkmės “Gen. T. Daukanto” kuopos jūrų šauliams plečiant ir palaikant jūriniai šaulišką veiklą Čikagoje! Vg.

Kariuomenės atkūrimo minėjimas “Gen. T. Daukanto” kuopoje

Lapkričio 27 d. Čikagoje, Vyčių salėje, įvyko “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos narių metinis susirinkimas ir Lietuvos kariuomenės atkūrimo metinės sukakties paminėjimas.

Pirmoji susirinkimo dalis, pradėta Tėvynės prisiminimu, praėjo gyvai ir darbingai. Pirmininkaujant kuopos pirmininkui Ed. Vengianskui ir sekretoriaujant B. Aniuliui, buvo aptarti “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos einamieji veiklos bei organizaciniai reikalai, lietuviškiems laikraščiams, radijo bei televizijos programoms išskirstyta 300 dolerių aukų, Romo Kalantos paminklo statybai paskirta 100 dol. ir išklaustas kuopos pirmininko išsamus, 1977 metų kuopos veiklos, apžvalginis pranešimas.

Kuopos pirmininkas E. Vengianskas savo pranešime apžvelgė Čikagos jūrų šaulių bei vadovybės metų bėgyje įvykusius susirinkimus, suorganizuotus parengimus, kuopos reprezentacinius pasireiškimus, laivo veiklą, finansinius reikalus, išvykas bei kitas šauliškos veiklos apraiškas, iš ko matėsi, kad Čikagos “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopa 1977 metais buvo darbinga, gan plačiai reišėsi savo veikloje, smarkiai paaugo narių skaičiumi ir finansiniai sustiprėjo. Malonu buvo girdėti, kad Čikagos jūrų šauliai veiklą plečia, organizaciniai yra

susiklausę ir tvirtai stovi kitų šaulių dalinių gretose.

Antroji, iškilmingoji kuopos susirinkimo dalis, buvo skirta Lietuvos karių jėgų atkūrimo metinės sukakties paminėjimui. Ji buvo pradėta jūrų šaulių "Nemuno" rinktinės dalinių, "Gen. T. Daukanto" ir "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopų, vėliavų įnešimu ir prezidiumo kvietimu. Į minėjimo prezidiumą buvo pakviesti: LŠST pirmininkas K. Milkovaitis, LŠST vyr. kapelionas kun. J. Borevičius, Lietuvos Kūrėjų Savanorių Sgos ir "Nemuno" rinktinės pirmininkas plk. J. Švedas, LDK Birutės Dr-jos pirmininkė K. Leonaitienė, LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus pirmininkas plk. A. Tveras, gen. št. plk. K. Dabulevičius ir kpt. A. Juškevičius.

Pagerbiant Lietuvos karius, savanorius, laisvės kovų dalyvius ir šaulius, atitinkamą žodį tarė LŠST vyr. kapel. kun. J. Borevičius ir prezidiumo nariams, atstovaujantiems lietuviškojo karinio sektoriaus organizacijoms, buvo prisegtos lietuviškosios trispalvės juostelės.

Sekė kpt. A. Juškevičiaus turininga paskaita, kurioje prelegentas išskėlė Lietuvos karių, savanorių ir šaulių parodytą pasišventimą bei sudėtas kraujo aukas ant tėvynės laisvės kovų aukuro, nepriklausomybės atgavimo kovose, okupaciniais metais ir dabar tvirtai stovinčius kovotojų pirmose gretose, siekiant Lietuvai laisvės ir nepriklausomybės. Štūkiu "Be ginklo kovos, nebuvo ir nebus, laisvos Lietuvos!" baigė savo žodį prelegentas. Žuvusių kovose ir mirusių karių atminimas buvo pagerbtas minutės

susikaupimu.

Po paskaitos, vyko naujai į "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopą įstojusių narių — jūros šaulių priesaika, kurią pravedė LŠST Vyr. kapelionas kun. J. Borevičius. Iškilmingą šaulio priesaiką davė 16 jūros šaulių, moterų ir vyrų.

Vėliavų išnešimu buvo baigta susirinkimo iškilmingoji dalis, kuri buvo pajavairinta, sakyčiau, papildyta, filmu "Gen. Stasys Dirmantas". Šiame filme, tęsiant dienos pagrindinę mintį, generolas, valstybininkas, mokslininkas ir LŠST Garbės narys a.a. Stasys Dirmantas, gyvu žodžiu kalbėjo į susirinkusius patrijotine dvasia, stiprindamas kovingumą, ryžtą ir nepalaužiamą tikėjimą į brangios tėvynės Lietuvos laisvą bei nepriklausomą prisikėlimą.

Šiuo įspūdingu Lietuvos Foto Archyvo pagamintu filmu, š.m. lapkričio 27 d. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos susirinkimas buvo baigtas. Visi dalyviai, šauliai bei svečiai, kuopos pirmininko buvo pakviesti prie sesių skaniai pagamintų užkandžių ir kavos puoduko pasistiprinti.

Užkandžių metu susirinkimo dalyviai turėjo progos valandėlę su svečiais pabendrauti ir pasidalinti dienos įspūdžiais. Šia proga visi buvo pakviesti dalyvauti š.m. gruodžio 17 d. Vyčių salėje "Gen. T. Daukanto" ruošiamoje Kūčių vakarienėje ir lietuviškai tradicinėje Kūčių nuotaikeje sutikti šių metų šv. Kalėdas.

Taip darbingu metiniu susirinkimu ir prasmingu Lietuvos karių jėgų atkūrimo metinės sukakties paminėjimu, "Gen.

T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa, ryžtingai žvelgdama į naujuosius metus, užvertė savo 1977 metų sėkmingos veiklos lapą Čikagoje.

Vg.

"Stasio Butkaus" kuopos valdybos posėdis

Gruodžio 7 d. kanklininkų būrelio administratorės Emilijos ir Vyto Kutkų namuose įvyko kuopos valdybos posėdis. Nežiūrint šalto oro į posėdį atvyko ir jame dalyvavo beveik visi valdybos nariai. Nutarta švenčių proga pasiųsti sveikinimus su dovanėle "St. Butkaus" šaulių kuopos kanklininkėms, o senuosius šaulius, nuvykus į jų namus, aplankyti. Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimą paminėti per abi radijo valandėles. Apžvalgoms perduoti bus pakviestos dvi studentės.

"St. Butkaus" šaulių kuopos 20 metų sukakties minėjimą daryti Lietuvių Namuose antroje gegužės mėnesio pusėje. Minėsime iškilmingai, su koncertu ir baliumi. Bus išleistas specialus leidinys. Bus kviečiami kitų kolonijų šauliai ir svečiai. Dainuos "St. Butkaus" šaulių kp. kanklininkų būrelio vadovė sol. Danutė Petronienė.

Posėdį pravedė pirm. Vincas Tamošiūnas, sekretoriavo Petras Želvys.

Po posėdžio namų šeimininkė Emilija Kutkienė pakvietė prie turtingo vaišių stalo. Besivaišindami, dar aptarė smulkesnius darbelius ir padėkoję šeimininkei, išsiskirstė.

A. Grinius

"Gen. T. Daukanto" j. š. kp. surengto Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukakties minėjimo prezidiumas. Kalba kun. J. Borevičius, greta E. Vengianskas. Sėdi, iš k.: kpt. A. Juškevičius, LDK Birutės Dr-jos pirm. K. Leonaitienė, LŠST pirm. K. Milkovaitis, Kūr.-Sav. Sąjungos pirm. plk. J. Švedas, Ramovės Čikagos sk. pirm. plk. A. Tveras ir gen. št. plk. K. Dabulevičius. Nuotr. P. Malėtos

— Arabai pasiima geriausius amerikiečių **industrijos inžinierius** ir mokslininkus (brangiai pamokėdami pačių amerikiečių doleriais), žemės alyvos industrijos gerinimui. 4 metų bėgyje, arabų kraštuose dirbs naftos priemonei virš 1000 geriausių amerikiečių administratorių ir technikinio personalo. Kai metinis atlyginimas tos rūšies personalui siekia pusmilijonį dolerių, tai pragyvenimo išlaidos yra taip pat pasakiškos. Vienas galionas vandens kainuoja virš dolerio, elektrinio vėsintuvo sąskaita mėnesiui — virš 500 dol., maistas, drabužiai, net ir benzinas ten brangesni bent 10 kartų negu Amerikoje.

— Amerikiečių-rusų detentė (tarptautinės įtampos mažinimas) turi neigiamų išdavų amerikiečių technologijai. Santykių gerinimo sąskaiton, amerikiečių technologija perkeliama į Azijos, tuo pačiu ir rusų technologijos vakumą (tuštumą), kas amerikiečiams jau kaštavo bilijonus dolerių, tūkstančius darbų, mokslinių paslapčių — išradimų (kuriuos rusai gavo veltui). Šis veiksnys pasidarė tiek reikšmingas amerikiečių ekonomijai ir krašto saugumui, kad senatas pareikalavo neatidėliojant padėti ištirti. Keletas detalių: taip vadinamas pasikeitimas mokslinėmis informacijomis yra vienpusiškas. Rusų technologija buvo toli atsilikusi nuo amerikiečių pagrindinėse srityse, kaip žemės ūkyje, vandenynų tyrinėjimuose, skaičiavimo mašinų gamyboje ir panaudojime, aviacijoje, erdvių tyrimuose, gamybos administracijoje ir procese ir kt., todėl žinių pasikeitimuose jie neturi nieko naujo ką pasiūlyti ir nieko nenustojta atidengdami savo laimėjimus, nesileidžiant tiesioginiai į karines sritis. Tačiau **gaunamos iš amerikiečių technologinės žinios, pritaikomos rusų ginklavimui**. Eilė amerikiečių pagamintų produktų ir parduodamų rusams, yra tiesioginiai pritaikomi ginklavimui: skaičiavimo mašinos, lėktuvai, gamybos mašinos. Tai reikmenys, savo kokybe ir technologinėmis naujienomis toki, kokių rusai niekad nebuvę pasigaminę. Rusai perka iš amerikiečių

planus, bet kas yra naujo pagaminta, siunčia savo inžinierius apžiūrai ir susipažinimui tų planų vykdymo ir gauti trūkstamas detales, kurias amerikiečiai, kaip jiems įprasta, nuoširdžiai perduoda (veltui). Amerikiečiai siūlo ir duoda savo technikinį personalą anų planų vykdymui Rusijoje (automobilių ir lėktuvų gamyboje). Pastaruoju laiku rusai atsuntė į JAV 38 studentus mokytis fizikos, chemijos, inžinerijos, skaičiavimo mašinų gamybos, industrinės administracijos. Amerikiečiai pasiuntė 38 studentus Rusijoje studijuoti istoriją (suklastotą), politinius mokslus (pagal komunistines doktrinas), sociologiją ir literatūrą. Pažymėtina, kad visi rusai — studentai yra paruošti KGB žinių rinkimui. Kiekvienam amerikiečiui studentui prisistato gražioji lytis, neva mokytis anglų kalbos — tikrumoje sekt ir indoktrinuo.

— Prisigaminę branduolinės energijos strateginių ginklų ir pakankamai supratę jų panaudojimo pradžingas išdavas, tačiau naudodami juos grėsmei, kaip priemonei laiduoti politinę agresiją, rusai sėkmingai vykdė planuotą komunistinės imperijos įtaką pasaulyje. Kambodija, Vietnamas — tai vėliausios išdavos, kurios stebina laisvo pasaulio kraštus, gal net pačius amerikiečius, kurių kraštas yra rusų pirminis uždavinys pasaulio užvaldymo plane. Realiam šio plano vykdymui, rusai sutelkė didžiąją krašto pramonės ir išteklių ginklų ir karinių medžiagų gamybą, nuolat juos gerindami, senas priemones parduodami kraštams, vienokiu ar kitokiu būdu keičiantiems valstybines santvarkas, komunistams palankioms. Kai dominavimas Azijoje iš žemyno turėjo kliuvinių, rusai intensyviai statė laivyną pirmam šuoliui į rytinius ir pietinius Azijos pakraščius. Sudarant ekonominius santykius, tiekiant karinę pagalbą, rusai planuoja perimti savo globon Malajų salyną, Tailandą, Filipinus ir pagaliau Japonus, siekiant Australijos, o vėliau — ir Indijos. Šiuo metu rusai siekia Azijoje sudaryti bendros

karinės pagalbos sutartį tarp visų valstybių — dėl valstybių sienų neliečiamybės, nesikišant į valstybių vidaus reikalus, išvystydami ekonominius ir kultūrinius bendradarbiavimus. Šis planas rusų yra gerai paruoštas ir jau smarkiai vykdomas. Jame Kremlius turės pasilikti Azijos valstybių balansinė atrama, rusų šuoliui į pasaulinį dominavimą.

— Amerikiečiai fizikai, C.M. Haaland ir E.P. Wigner, pasisakė spaudoje dėl amerikiečių nuolatinio skelbiamo visiško sunaikinimo, galimame branduolinės energijos kare. Šią visiško žmonių sunaikinimo nuomonę propaguojanti ir USA vyriausybė. Pagal buv. užsienių reikalų sekretorių Kissingerį, ir rusų vyriausybė, Vladivostoko pakte, pareiškusi tą pačią nuomonę.

Pagal Haaland ir Wigner "Surviving a Nuclear War", tikrumoje, rusai juokiasi iš tokių pareiškimų, ir ruošiasi pilnos skalės branduolinės energijos karui, statydami tarpkontinentines ir satelitines daugiagalves raketas su branduolinės energijos užtaisais žemėje, ore ir vandenynuose, o amerikiečiai klaidinami ir psichologiniai orientuojami pasidaryti "geriau raudonais, negu laivonais".

— Turimomis informacijomis, rusų viso krašto produkcijos 30% skiriama ginklavimui: statomas didžiausias laivynas, koks iki šiol buvo žinomas pasaulio istorijoje, ginkluotas strateginėmis branduolinės energijos užtaisų raketomis. Apie šios rūšies ginklavimo pranašumą daug rašė ir teberašo amerikiečių dieninė spauda, patiekdama skaičiais palyginimus. Nemažiau aliarmuoja ir Vakarų Europos valstybių spauda. Rusai nesibijo visiško sunaikinimo, į kurį, tokio karo atveju, pakliūtų ir jie patys — todėl, kad esamose aplinkybėse, visiškam sunaikinimui jie netiki. Jie pilnoje skalėje ruošiasi ne vien užpuolimui, bet ir apsaugai. Ankstesniuose "Kario" puslapiuose jau buvo minėta apie povandeninių sodybų įrengimus Kaspijos jūros dugne, apsisaugojimui nuo radiacijos. Šiuo metu rusai turi paruošę plataus masto miestų evakuavimo planus, rengiamos prieš radiaciją slėptuvės. Evakuacija bus vykdoma didžiojo karo (ne mažų — "tautų išlaisvinimo" karų) atveju, kai krizė bus neišvengiama. Išsklaidžius gyventojus iš miestų į periferijas, labai maža dalis bus paliesta strateginių raketų (amerikiečiai prieš dešimtį metų pradėjo organizuoti slėptuves miestų pastatuose, atžymėdami jas geltonomis iškabomis, ir talpindami konservuoto maisto ir

(nukelta į virš. 3 psl.)

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ S-GA
R A M O V Ė
Centro Valdyba

Cleveland, 1977 m. gruodžio 15 d.

Bendraraštis Nr. 126

Liečia:

1. Šventinius sveikinimus,
2. Knygai "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" lėšų telkimas ir
3. Garbės Teismo ir Kontrolės Komisijos adresai.

Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų sveikinimas

Artėjant Šv. Kalėdoms sveikiname visus kolegas ramovėnus ir jų šeimas, giminingų organizacijų — Lietuvos Savanorių Kūrėjų Sąjungos, DLK Birutės Draugijos, Liet. Šaulių Sąjungos narius bei vadovybes ir linkime visiems džiugsmingų ir linksmy švenčių.

Lai nauji 1978 Metai sustiprina mūsų visų tiek laisvėje, tiek pavergtoje tėvynėje sesių ir brolių tikėjimą ir ryžtą dirbti ir aukotis Laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos prisikėlimui!

Lai dami, vieninga ir pozityvi veikla lydi mus visus per 1978 metus!

Knygai "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" lėšų telkimas

LKVS "Ramovė" skyrių atstovų suvažiavimas Chicagoje 1977 m. gegužės 28 d. įpareigojo naujai išrinktą Centro Valdybą rūpintis knygos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" II-jo tomo išleidimu. Iš buvusio Centro Valdybos pirmininko K. Dabulevičiaus perimta dr. A. Rukšos paruošta pirmoji dalis, kurioje telpa plati apžvalga apie lietuvių lenkų santykius iki 1919 m. ir apie lenkų pastangas okupuoti Lietuvą 1919-1920 m. Šiuo metu autorius ruošia II-ją dalį, apimančią jau pačias kovas su lenkais. Autorius pažadėjo visą darbą užbaigti 1978 m. liepos mėn.

Centro Valdyba, taupumo sumetimais ir taip pat norėdamas išvengti dvigubo darbo telkiant knygai leisti lėšas, nutarė visą veikalą leisti vienu tomu.

Iš buvusios Centro Valdybos perimtas nepriklausomybės kovų istorijos fondas sumoje 833.19 dol. Tai, žinoma, tik labai kukli pradžia. Visas to stambaus leidinio atspausdinimas (1100-1200 psl.) pareikalaus nemaža lėšų. Skyrių atstovų suvažiavime buvo pritarta pasiūlymui, kad kiekvienas "Ramovės" skyrius prisideda prie knygos išleidimo 100 dol. įnašu. Tačiau net visų skyrių

įnašų toli gražu nepakaktų. Todėl Centro Valdyba ieško kelių ir būdų, kaip gauti daugiau paramos. Nutarta kreiptis į Lietuvii Fondą prašant jei ne subsidijos, tai bent paskolos. Be to, būtų pagrindo laukti ir tikėtis, kad ir Šaulių Sąjunga bei jos padaliniai savo įnašais prisidės prie bendro reikalo. Tačiau daugiausiai vilčių dedame į visus ramovėnus. Kviečiame būti knygos mecenatais ar garbės prenumeratoriais (įmokant iš anksto 25 dol.). Prašome skyrių valdybas pradėti telkti knygos leidėjus, mecenatus ir garbės prenumeratorius savo narių ir prijauniančių žmonių tarpe. Tikimės, kad skyrių valdyboms pavyks ir kitais būdais sukelti lėšų tam svarbiam užmojui. Turime dėti visas pastangas, kad nepriklausomybės kovų pilna istorija liktų ir mūsų ateinančioms kartoms kaip liudytoja Lietuvos kario žygių, išvermės ir narsumo.

Visą talką užbaigti numatome iki 1978 metų liepos mėn. 1 d. Tada jau galėsime tarti, kokios apimties ir kiek egzempliorių galėsime spausdinti. Tad, visi į talką!

Garbės Teismo ir Kontrolės Komisijos adresai

Skyrių atstovų suvažiavime Chicagoje 1977 m. gegužės 28 d. išrinktas Sąjungos Garbės Teismas pasiskirstė pareigomis sekančiai:

Pirmininkas — dr. Eugenijus Noakas, Teismo nariai — Zigmas Raulinaitis ir Justinas Liaukus.

Garbės Teismo pirmininko adresas: E. Noakas, 75-18 199th Str., Fresh Meadows, N.Y. 11366.

Skyrių atstovų suvažiavime Chicagoje 1977 m. gegužės 28 d. išrinkta Kontrolės Komisija pasiskirstė pareigomis sekančiai:

Pirmininkas — Jonas Šepetys, sekretorius — Stasys Šimoliūnas, narys — Antanas Grinius.

Kontrolės Komisijos pirmininko adresas: Jonas Šepetys, 242 W. Savannah Str., Detroit, Mich. 48203.

Antanas Jonaitis
Centro Valdybos Pirmininkas

Jurgis Malskis
Sekretorius

Nuoširdžiai dėkojame visiems sveikinusiems KARIJ ir jo pareigūnus švenčių ir Naujųjų Metų proga.

KARIO ŠTABAS

**IŠLEIDŽIAMA KNYGA APIE
GEN. POVILĄ PLEHAVIČIŲ**

Šiais metais pasirodys graži monografija apie GEN. POVILĄ PLEHAVIČIŲ.

Jos pirmąją dalį parašė Petras Jurgėla, Lietuvos kariuomenės kapitonas, buvęs KARIO redaktorius, gerai pažinęs generolą, ne kartą lydėjęs jį kelionėse kaip korespondentas, aprašęs jį KARYJE, Lietuvos Aide ir kitur. P. Jurgėla anksčiau atvyko į Ameriką ir atsivežė savo gausų archyvą, kuriuo ir pasinaudojo rašydamas apie gen. P. Plechavičių. Čia jis aprašė jo karinę veiklą.

Antroji dalis sudaryta iš įvairių prisiminimų iš mokinio metų, iš gimtinės, kaip gyveno jo tėvai, kas jie tokie, broliai, seserys. Prisiminimai detaliau paliečia 1918-1919 metus, kariuomenės organizavimą, veiklą Žemaitijoje, pokario metus, pasitraukimą į Vokietiją antrojo Pasaulinio karo metu, kelios detalės iš vokiečių okupacijos metų ir t.t.

Knyga turės apie 350 puslapių. Bus gausiai iliustruota retomis nuotraukomis. Knygos leidimą suorganizavo gen. Plechavičiaus sesuo Elena Legeckienė. Ji sutelkė prisiminimus ir kitą medžiagą. Leidžia KARIO žurnalas.

Knygos leidimui jau daug kas yra atsiuntę aukų. Prašomi auka prisidėti ir kiti prie šio paminklo tauriam Lietuvos kariui. Aukus siųsti KARIUI (341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207). Aukotojai bus skelbiami knygoje.

LIETUVIS KARYS — BATALIONO NUGALĖTOJAS

Austrija, 1945 metai, kovo mėnuo.

735 Wehrmachto batalione, 4-ta lietuvių kuopa parenka savanorius ir paskiria į "Panzer Fernicht. Gruppe" keliolika karių apmokymui. Būrio vado ltn. A. Putnos paklaustas: "O kaip tu?" — atsakiau: "Sutinku!"

Turime šaudyti iš dviejų atstumų: 80 ir 150 m. Užrašyta ant ginklo vamzdžio — Feuer Vorsicht. Amokymas tęsiasi kelias savaites. Instruktoriai: viršila B. Lesčius ir psk. Maziliauskas.

Taip kartą, į apmokymą ateina lietuvis leitenantukas; paima į rankas ginklą ir parodo savo sumanumą. Laimingai. Tik nusišvilino dešinėj pusėj savo uniformos diržą...

Pagaliau, paskutinis patikrinimas. Vokiečiai iš savo 3-jų kuopų atveda po keleta augalotų "kryžiuočių" — unterofficierių — puskarininkių. Iš lietuvių grupės parenka du eil. karius. Vieną vidutinio ūgio, o antrą nedidelį — "apkiautusį" kareivėlį.

Aikštėje, už 150 metrų, ant medžio šakos pakabina — pakaria 3 metrų ilgio geležinkelio bėgių

geležies gabalą. Pirmas taikosi ir šauna 1-mos vok. grupės šaulys. Pasekmė: dūmų ir dulkių debesys. Po to, bando ir šauna 2-ros ir 3-čios grupės šauliai. Rezultatai — vienodi.

Galų gale, vok. karininkas prieina prie lietuvių grupės, paima ir išsiveda tą mažytį kareivėlį.

Anas be baimės, palengvėle — lėtai pasiima panzerfaustą, taikosi tai pakišdamas po pažastim, tai ant peties užsideda, ir: "Ugnis!"

Visi matome: kliuvo. Geležies pusė nukrito ant žemės, antroji paliko kabėti. Pervirino pusiau.

Vokiečiai nieko nelaukė: "Išsivaikščioti!" Išsiskirstė. Vadovaujantis šaudymui vok. karininkas nei netarė žodelį mūsų kareivėliui — nugalėtojui.

Kiek man teko aną kareivėlį matyti veiksmuose, tai jis, vis paskutinis pasitraukdavo iš pavojingos padėties. Kartą, psk. A. Žilėnas, į jį dirstelėjęs, pasakė: "Žiūrėk, jaunas jau susenęs".

Po karo girdėjau, kad Jis 1946 metais dirbo pas Amerikiečius, Bamberge — Vokietijoje. Ten buvo mašinos prispaustas prie sienos ir... mirė.

Tai taip ir liko nepaminėtas karys, kuris nežinojo baimės — bataliono nugalėtojas.

Jo vardo ir pavardės nepamenu. Žinau, kad buvo žemaitėlis.

Petras Juotka "Ramovytis"
Australija

KARŽYGIS PRISIMENANT

Rytuose, kautynėse su raudonaisiais, 1943 m. rugsėjo 2 d. žuvo eil. Vitalius Rūtelionis. II Pas. kariui prasidėjus, vokiečiams žaibiniais smūgiais išmušus raudonarmiečius už Lietuvos sienų, 1941 m. rugsėjo mėn. Marijampolėje buvo tverinama Savisaugos kuopa. Jos uždavinys buvo kovoti prieš dezertyrus

raudonarmiečius ir sovietų desantininkus, kurie pradėjo plėsti ūkininkus, net mažus miestelius, vykdydami žmogžudystes.

Suprasdamas Lietuvoje susidariusią būklę ir Savisaugos kuopos uždavinį, 1941 metų vieną rugsėjo rytą, Vitalius Rūtelionis, atsisveikinęs tėvus ir brolių, išvyko į Marijampolę ir įstojo į kuopą. Neilgai tačiau, teko Savisaugos kuopai stovėti savo krašto saugumo sargyboje. Tuometinių okupantų įsakymu, kuopa buvo perkelta į Kauną ir įjungta į ten sudaromą 255 Savisaugos Dalinių batalioną.

1942 m. rugsėjo mėn. batalionas buvo išsiųstas kautynių veiksmams į Rytus, kur Vitalius Rūtelionis kovojo ir žuvo.

Taigi, jau suėjo 34 metai, kai Vitalius atidavė didžiausią auką — savo gyvybę, už mylimą protėvių žemę — Lietuvą, už Jos laisvę ir garbę.

Šis Suvalkijos lygumų sūnus buvo gimęs 1920 m., Svedlicos kaime, Marijampolės apskr.

Ginklo draugas Juozas Gurevis-Gurevičius, Čikaga

MARCIJONAS JUODIS

gimė Šiauliuose 1902 m. lapkričio 20 d., tad neseniai atšventė savo 75 metų amžiaus sukaktį. Šia proga siunčia Kariui piniginę perlaidą-paramą 75 dol. sumai. Ta pačia proga šiek tiek žinių iš jo gyvenimo.

Pirmą sykį pakėlė ginklą tuoj po I Pasaulinio karo, vejančią iš Gruzdžių apylinkių (Šiaulių apskr.) raudonuosius. Kovojo vejančią iš Lietuvos plėšikus-bermontininkus (tarp Radvilių, Narutaičių km. ir Kužių), buvo pašautas — sužeista koja. Nuo to laiko prisiekė, kad nepalies kovojęs su bet kuriuo priešu, kuris drįs įkelti koją į tėvų žemę, todėl įsijungė į Lietuvos Šaulių Sąjungą ir yra šaulys iki šiol. Apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10 Metų medaliu. Tarnavo Deltuvos valsčiaus savivaldybėje ir Ukmergės apskrities viršininko įstaigoje pasiuntiniu. Perėmus valdžią raudoniesiems, visi buvę šauliai, jų tarpe ir M. Juodis, buvo atleisti. Vėliau jis buvo gen. Plechavičiaus armijoje, kovojo Vilniaus krašte ir Alšėnuose. Ašmenoje buvo nuginkluotas ir išvežtas darbams į Vokietiją. Po karo dirbo Raudonajam Kryžiu. Dabar priklauso LŠST "DLK Algirdo" kuopai, Hamiltone, Karių Veteranų S-gos "Ramovė" skyriui ir yra Tautos Fondo skyriaus Hamiltone valdybos natys.

Marcijonas Juodis, KARIO rėmėjas

Marcijonas remia lietuvišką kultūrinę veiklą, aukoja stambias sumas įvairiomis progomis lietuviškiems reikalams ir organizacijoms, yra knygos "Žemaičių Kankiniai" mecenatas ir yra apdovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu ir Šaulių Žvaigždės ordinu. Ad.

KARIO Štabas nuoširdžiai dėkoja mūsų skaitytojui ir rėmėjui Marcijonui Juodžiui už šią stambią auką KARIUI.

JAV karo aviacijos plk. ltn.
Anatolijus Šerkšnas

Gimė 1939 m. rugsėjo mėn. Kaune, Lietuvoje. Antrojo Pas. karo metu, raudonajai lavai artėjant prie Lietuvos, Anatolijaus tėvai su šeima pasitraukė į Vakarų. Gyveno Bavarijoje. Karui pasibaigus, Anatolijus lankė tremties pradžios mokyklą, kurią įsteigė jo tėvelis dr. Antanas Šerkšnas.

Iš Vokietijos Anatolijaus tėveliai 1948 m. emigravo į JAV ir apsigyveno Brooklyn, N.Y. Čia jis lankė Apreiškinio parapijinę mokyklą ir lietuvių šeštadieninę mokyklą. Po poros metų šeima persikėlė į Putnam, Conn., kur tėvelis profesoriavo kolegijoje. Ten Anatolijus baigė pradžios mokyklą ir pradėjo lankyti aukštesniąją mokyklą. Trims metams praslinkus, Šerkšnų šeima kėlėsi į Wethersfield, Conn., prie didesnio lietuvių centro — Hartfordo, Conn. Wethersfield Anatolijus baigė aukštesniąją mokyklą ir įstojo į University of Conn. — Storrs. Universitetą baigė 1960 m. ba-

kalauro laipsniu iš chemijos ir aviacijos, jaunesniojo leitenanto laipsniu. Išsiųstas į Moody AFB — Georgia bazę žinių pagilinimui. Ten pakeltas į vyr. leitenanto laipsnį ir buvo pasiųstas į Loring AFB — Maine. Maine bazėje skraidė bombonešiais ir po 5 metų buvo perkeltas į Puerto Rico, Ramey AFB bazę. Ten buvo pakeltas į kpt. laipsnį ir po 3-jų metų pasiųstas į Vietnamą, Cam Rann Bay bazę. Metus laiko išbuvęs Vietname, buvo pakeltas į majoro laipsnį ir gražintas į JAV — Maxwell AFB bazę — Alabama. Lankė Command and Staff College. 1971 m. sėkmingai baigęs numatytą kursą, buvo perkeltas į Omaha, Nebraska — Headquarters of Strategic Air Command. Čia 1977 m. pavasarį Anatolijus pakeltas į plk. ltn. laipsnį.

Už sąžiningą ir kruopščią tarnybą, ypač pietų - rytų Azijoje, už rizikingas misijas, plk. ltn. Anatolijus Šerkšnas buvo apdovanotas 5 oro medaliais. Už tarnybą Vietname buvo apdovanotas specialiu medaliu; už ypatingas misijas — Air Force Commendation Medal; už drąsą — Distinguished Flying Cross.

Anatolijus yra sukūręs šeimą ir augina dukrelę. Prieš penkis metus, Anatolijaus vyresnysis brolis Sigitas, civilinės aviacijos lakūnas, žuvo lėktuvo avarijoje. Liko jo žmona Kristina ir du sūnūs. Sesuo Marytė, baigusi universitetą, yra ištekėjusi ir augina sūnų ir dukrelę. Anatolijaus tėvelis prieš vienuolika metų at-

Plk. ltn. Anatolijus Šerkšnas

siskyrė su šiuo pasauliu. Jo motina gyvena Bloomfield, Conn.

Artimieji ir pažįstami džiaugiasi Anatolijaus atsiekimais ir linki sėkmės karškoje tarnyboje.

vn

P A D Ė K A

Širdingai dėkoju prisidėjusiems prie mano vyro, a.a. gen. inž. Antano Gustaičio, pagerbimo š.m. spalio 16 d., Balzeko Muziejuje, Čikagoje:

p. St. Balzekui jr., p. K. Baltramaičiui, plk. K. Dabulevičiui ir plk. A. Motuzui, už įdomias ir turinigas kalbas, nušviečiant jo asmenybę ir darbus;

Inž. E. Jasiūnui, už minėjimo pravedimą ir suruoštą nuotraukų parodėlę iš gen. Gustaičio gyvenimo ir jo nuopelnų Lietuvos karo aviacijai;

Lietuvių ir amerikiečių spaudai;

Visiems minėjimo dalyviams, savo atsilankymu pagerbusiems jo atminimą.

Šia proga noriu išreikšti ypatingą mano ir mano šeimos padėką inž. E. Jasiūnui, už taip rūpestingai paruoštą gen. inž. A. Gustaičio monografiją-straipsnį, ir "Kario" žurnalui už gražų jo pristatymą skaitytojams.

Bronė Gustaitienė

Vilniaus Diena Kanadoje-Hamiltone

1977 metais "Vilniaus Diena" buvo švenčiama spalio 22 d., Hamiltone, Jau-nimo Centre.

Kaip ir praėjusiais metais, Hamiltono Lietuvių Bendruomenė, vadovaujant vil-niečiui veikėjui Kaziuui Baronui ir tal-kininkaujant kitoms organizacijoms, ypač "DLK Algirdo" šaulių kuopai, su pirm. P. Kanopa, kas metai rengia visų mūsų mylimos senosios sostinės Vilniaus mi-nėjimus. Tai vienintelė visoje Kanadoje lietuviška kolonija, kuri tokį renginį su-ruošia.

Šį kartą prie Vilniaus minėjimo buvo jungiamas didžiojo lietuviuo Dr. Jono Ba-sanavičiaus pagerbimas ir jo 50 metų mirties paminėjimas.

Vilnius ir Basanavičius — tai neatski-riama atgimusių Lietuvos istorija. Di-dysis kovotojas, lietuviybės žadintojas Ba-sanavičius, tai viena iš milžiniškų Vil-niaus katedros kolonų. Tai prisikėlusios iš gilios ir sunkios vergijos Lietuvos, su sostine Vilniumi, simbolis. Noriu pa-minėti, kad jo kūnas prieš išlydintį ir Rasų kapines, buvo pašarvotas trumpam laikui Vilniaus karalių katedroje.

Minėjimo pradžia buvo numatyta 7 v.v. Minėjimą atidarė LB apyl. pirm. K. Deksnys. Nors jis Vilnių pažįsta tik iš tėvų pasakojimų ir lietuviškos mokyk-los, tačiau, suglaustai priminė klausyto-jam Vilniaus reikšmę Lietuvai. Vakaro pranešėja buvo pakviesta aktorė M. Kal-vaitienė. Ji vakaro programą papildė ei-lėraščiais apie Vilnių. Invokacijai buvo pakviestas prel. dr. J. Tadaraukas. Po invokacijos sekė prof. Antano Musteikio, iš Buffalo, turininga, kruopščiai paruošta paskaita apie Vilnių ir Basanavičių Pa-skaita užtruko 20 min.

Paskaitoje ryškiai pynėsi Vilniaus di-dybė, kovos, kraujas, ašaros ir vilniečių kančios. Po profesoriaus Musteikio į programą netikėtai buvo įtrauktas Lietu-vių Patriotų Sąjungos atstovo Vytauto Laugelio iš Toronto, žodis — deklara-cija skirta Vilniaus Dienai. Deklaracijoje sakoma: "Mes už laisvos nepriklausomos demokratinės Lietuvos atstatymą, mes už visų etnografinių sienų susigrą-žinimą". Joje yra kaltinama Sovietų Sąjunga dėl Baltijos valstybių aneksijos. Deklaracijoje reikalaujama laisvės Lietu-vai, Latvijai ir Estijai. Sakoma, kad toji Lietuvių Patriotų Sąjunga (LPS) išeivi-joje — tai Lietuvos pagrindžio organi-zacijos skyrius. Noriu paminėti, kad ne visos deklaracijoje išdėstytos mintys atitinka VKLS-os siekius ir tikslus. Ypač tas liečia Vilniaus klausimą.

Meninę minėjimo dalį išpildė Toronto mergaičių trejetas "Vasaros Garsai" — seserys Vida ir Aida Dovydaitytės ir

Aldona Biskytė, grojusi akordeonu. Jos atliko eilę tautinių ir lengvesnio žanro dainų, už kurias publika gausiai joms plojo. Oficialiai daliai pasibaigus, padė-kos žodį tarė S. Varanka, VKLS-gos pirm. už puikiai paruoštą minėjimą. Po to bu-vo sugiedotas Lietuvos himnas.

Vakaro pajvairinimui buvo surengta nedidelė Toronto filatelistų parodėlė, ku-rijoje buvo išstatyti Lietuvos pašto ženklai ir pinigai su Basanavičiaus atvaizdu. Galima buvo įsigyti ir vokių su patriar-cho atvaizdu. Parodėle rūpinosi Boleslo-vas Poška. Po trumpos pertraukos vyko šokiai ir loterija, grojant geram J. Vai-čiaus orkestrui. Dainininkėms iš Toron-to ir jaunam LB Hamiltono apyl. vice-pirm. buvo įteikta po knygą "Vilnius in the life of Lithuania" — dr. Adolfo Šapokos.

Su skausmu, tačiau, reikia priminti, kad tautiečiai rengėjus labai apvylė. Į minėjimą atsilankė ne daugiau kaip 100 tautiečių, ir tai, ne mažas skaičius iš to šimto, buvo ne iš Hamiltono. Rengė-jams buvo užduotas ne tik moralinis, bet ir piniginis smūgis. Tik prisiminki-me, kad kadaise šaukėme, vienas gar-siau už kitą, "Mes be Vilniaus nenu-rimsim!", bet šiandieną į Vilniaus mi-nėjimą ateiti laiko neturime. Liūdni rei-škiniai...

Labai gaila, kad į akademią nedaug atvyko, ir Jaunimo Centro patalpos, ku-riuos buvo papuoštos Lietuvos kunigaikš-čių paveikslais, Maironio, V. Kudirkos ir Lietuvos prezidentų portretais, buvo apytuštės. Scenoje tarp Lietuvos Trispal-vės ir Kanados klevo lapo, kabojo Ba-sanavičiaus, S. Šetkaus pieštas, spalvo-tas paveikslas.

Tikrai gaila, kad daugiau tautiečių ne-girdėjo įdomios prof. Musteikio paskai-tos apie Vilnių. Gaila, kad jiems neteko girdėti, kaip aktorė Kalvaitienė puikiai deklamavo mūsų žinomų poetų kūrinius, kuriuose, jos lūpomis, jautriai buvo iš-reikštas visų lietuvių skausmas netekus Lietuvai savo širdies — Vilniaus...: "Mes be Vilniaus kaip maži našlai-čiai...", skambėjo lyg graudūs maldos žodžiai.

Stepas Varanka

Graži Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventė Bostone

1977 m. lapkričio 27 d., LKVS "Ra-movės" Bostono skyrius surengė Lietu-vos kariuomenės atkūrimo minėjimą. Pa-grindinė minėjimo dalis vyko Bostono Lietuvių Piliečių draugijos auditorijoje, 3 val. p.p. Tos pat dienos ryte, So. Bostono lietuvių parapijos bažnyčioje, kun. Baltrašiūnas atlikė įspūdingas pa-maldas už žuvusius kovose dėl Lietu-

vos laisvės: karius, partizanus, partizanes-karžyges moteris ir pasakė šventei pri-taikytą pamokslą. Lietuvių organizacijos dalyvavo pamaldose su savo vėliavomis. Buvo sugiedoti Lietuvos ir Amerikos himnai.

Minėjimas iš anksto buvo garsinamas lietuvių spaudoje ir vietinėse lietuvių radijo programose: Minkų "Lietuvių Melodijų" ir P. Viščinio "Laisvės Var-po" valandose. "Laisvės Varpo" progra-mos dalis buvo skirta paminėti Lietu-vos partizanų kovų laikmetį, iškeliant jų herojiškumą kovojant prieš rusiško okupanto divizijas, drauge pabrėžiant lie-tuvių moterų ir mergaičių karvygiškumą kovose. Radijo vaizdelį "Partizanų testamentas" paruošė žurnalistas J. Viz-baras — Sūduvas, režisavo Bostono dra-mos sambūrio aktorius Feliksas Kontau-tas, deklamacijas ir prozinį tekstą atli-ko Birutė Vaičjurgytė ir Sibiro kanki-nė ir knygos "Pėdos mirties zonoje" autorė Elena Juciūtė — Nijolės Sadū-naitės vaidmenyje, Jurgis Jašinskas — Simo Kudirkos, Feliksas Kontautas — Romo Kalantos ir "Tauro" apygardos partizanų vado vaidmenyje, J. Vizbaras — pasakotojo. Montažą į magnetofono juostelę įrašė šaulys Stasys Urbonas. Ra-dijo vaizdelis klausytojus sujauzdino iki ašarų. Jį drąsiai galima siūlyti visoms lietuvių kolonijų radijo valandėlėms per-transliuoti Vasario 16-sios minėjimų pro-ga ir kariuomenės šventės minėjimuose (juostelės kopiją galima užsakyti adresu: Stasys Urbonas, 44 Lyndhurst St., Dorchester, Mass. 02124. Montažo paruo-šimo ir radio bangomis perdavimo iš-laidas padengė Bostono skyriaus ramo-vėnai savo aukomis.

Pagrindinė minėjimo dalis buvo pradė-ta 3:15 val. p.p., klubo auditorijoje. Skyriaus pirmininkas Jonas Vizbaras trumpu žodžiu pasveikino minėjan gau-siai atsilankiusius svečius ir paprašė įne-šti vėliavas. P. Viščinio paruoštos ir įre-korduotos maršų muzikos lydimos, į sce-ną buvo įneštos So. Bostono Amerikos karių-veteranų Dariaus posto Bostono šaulių "Vanagaičio" kuopos Lietuvos Trispal-vė, Amerikos lietuvių Vyčių S-gos, Bostono skautų ir skaučių tuntų ir Bos-tono skyriaus ramovėnų vėliavos. Jų aki-vaizdoje buvo perduotas Amerikos ir sugiedotas Lietuvos himnai. Taip pat, tylos minute buvo prisiminti ir pagerbti žuvusieji dėl Lietuvos laisvės.

Bostono ramovėnų skyrius savo narių tarpe turi gausią būrelį Lietuvos karių savanorių-kūrėjų. Jie visi buvo iškviešti prieš sceną, gausiais minėjime susirinku-sių plojimais pagerbti ir atžymėti bal-tomis gėlėmis, kurias jiems prisegė jaunos lietuvaitės, pasipuošusios tauti-

niais rūbais. Pagerbtųjų savanorių-kūrėjų tarpe stovėjo buvusi Sibiro kankinė Elena Juciūtė, į ten patekusi dėl bendradarbiavimo slaptoje Lietuvos laisvės kovotojų spaudoje, o taip pat, pirmą kartą ramovėnų minėjimas atvykęs, Vyčio Kryžiaus kavaliereus, savanoris karininkas, pasižymėjęs kautynėse prie Seinų, J. Jakulis. Pagerbiant Elena Juciūtę asmeniškai, turėta omenyje visos lietuviškos moterys, kovojusios, Sibire kentėjusios, ar kovos laukuose žuvusios dėl Lietuvos laisvės.

Minėjime pagrindiniu kalbėtoju iš tolimos Pensylvanijos kolonijos, sutiko atvykti rašytojas Liudas Dovydenas. Jį minėjimo vadovas J. Vizbaras trumpu žodžiu pristatė publikai, pažymėdamas jo gimimo ir gyvenimo bei jo kūrybos ryškus davinius ir įvardindamas visą eilę jo parašytų veikalų.

L. Dovydenas savo paskaitai pasirinko dvi lietuviškas asmenybes ir jų pareiškimais, pasisakymais bei kūryba remdamasis, išryškino Lietuvos kovų dėl laisvės reikšmę ir jų buvusį reikalingumą, žvelgiant į nepriklausomybę atsikovojuosios Lietuvos gyvenimą ir jame kylantį gerbūvį. Tos dvi paskaitininko pasirinktos asmenybės buvo: ilgus metus Amerikoje gyvenusi, iš Lietuvos, kada dar ji buvo caro valdžios rankose, iš-emigravusi lietuvė, paskaitininko pavadinta Monika, vengiant minėti jos tikrąją pavardę dėl galimo jos artimųjų persekiojimo dabartinėje Lietuvoje. Toji lietuvė buvo nuvykusi į Lietuvą, kai Lietuva gyveno pirmuosius savo laisvės metus. Ta, ankstesnė iš Lietuvos emigrantė, matė atsikeliančią naują, laisvam, gyvenimui Lietuvą, kuriai tas atsikūrimo galimybes iškovoję Lietuvos kariai savanoriai ir mobilizuoti Lietuvos jaunimo atžalos — jaunimas. Jautriais žodžiais ir pasisakymais toji emigrantė gėrėjosi Lietuva, laisvę atsikovojuosia, o taip pat laisvos Lietuvos kariuomene, kurios pasirodymą Lietuvos nepriklausomybės išsikovojo minėjimo iškilmėse jai pačiai teko matyti.

Antroji asmenybė, L. Dovydeno paskaitoje vyravusi, buvo žymusis Lietuvos rašytojas ir jos senovės lietuvių karių bei jų vadų išpopuliarintojas Vincas Krėvė-Mickevičius. Šio Dzūkijos krašto sūnaus raštai, kaip, štai: "Dainavos šalies senų žmonių padavimai", "Skirgaila", o ypač jo didžiulis veikalas "Šarūnas", paskaitininką yra daugeliu at-

Rašytojas Liudas Dovydenas kalba minėjime

žvilgių paveikę, jo paties gyvenimą ir kūrybą. Lygiagrečiai buvo iškeltas negincijamas faktas, kad tas didysis Lietuvos senovės savo veikaluose atkūrėjas, yra buvęs vienas aktyviausių dėl Lietuvos laisvės kovotojų. Juk Vincas Krėvė-Mickevičius savo laiku yra buvęs Lietuvos Šaulių Sąjungos pirmininku, jo pastangomis buvo paruoštas planas Klai-

pėdos krašto lietuvių sukilimui ir to krašto prijungimui prie nepriklausomos Lietuvos. Tuos visus faktus konstatavęs ir išryškinęs, paskaitininkas savo žodį baigė linkėjimais esamai ir būsimai laisvai Lietuvai:

"1. Tenebūnie Lietuvoje tuščių lopščių, 2. Tenebūnie neišgertos alkoholinių gėrimų bonkos, ir 3. Tenebūnie prieš

BOSTONAS.

Sėdi iš k.: kūr.-sav. Silv. Kontautas, Ant. Bartašiūnas, St. Griezė-Jurgelevičius ir St. Lušys. Nuotr. P. Bliumo

dabartinį bolševikinį Maskvos okupantų nulenktų lietuvių galvų...“ Lietuviai skaičiumi yra negausūs, bet jų valia būti laisviems — nepalaužiamai.

Po oficialiosios — iškilnių ir paskaitos dalies, meninę programą dalį atliko, Bostone ir plačioje Amerikoje lietuvių kolonijose žinomo kompozitoriaus Juliaus Gaidelio vadovaujamas, Bostono lietuvių vyrų sektetas, ir Onos Ivaškienės šokių sambūrio vyresniųjų šokėjų grupė.

Šios programos vadove ir pranešėja buvo pakviesta antrosios kartos Amerikoje gimusi lietuvaite Bizinauskaitė, kuri pasipuošusi tautiniais rūbais, labai vykusiai pristatė dainininkus ir šokėjus, pati tų šokėjų tarpe dalyvaudama šokyje.

Juliaus Gaidelio vadovaujamas Bostono vyrų sektetas, savo dviejų dalių programoje, pateikė dešimtį įvairaus turinio ir melodijų dainų, klausytojams plojimais prašant, pridėdamas dar ir porą dainų “magaryčių”.

Šokėjų grupė pradžiugino žiūrovus dviem meniškai ir ugningų tempu sušoktais šokiais, kurių vienas — komiško pobūdžio, Bostono publikai buvo parodytas pirmą kartą. Šokiams, akordeonu pritaromas, talkininkavo Worcesterio lietuvių radijo valandos vedėjas E. Meilus.

Minėjimo programa tęsėsi tik dvi valandas, visai nenuvargindama į jį atsilankiusių, kurių šį kartą atvyko daug daugiau, kaip ankstesnių metų parengimuose.

Sunkiausią minėjimo parengimo ir jo pravedimo naštos dalį labai vykusiai išnešė pats Bostono ramovėnų skyriaus pirmininkas Jonas Vizbaras. Jam nuoširdžiai talkino kiti skyriaus valdybos nariai (K. Šimėnas, Vl. Bajerčius, K. Šidlauskas, J. Jašinskas), skyriaus ramovėnai ir jų ponios, paruošdamos svečiams vaišes, kuriomis jie gardžiavosi po minėjimo programos. Nebuvo pagailėta ir nuotaikingų gėrimų, kuriuos ištroškusiems pateikė ramovėnai — A. Andriulionis ir A. Dubauskas. Šokiams groti buvo pasamdytas akordeonistas.

Savaistraščio “Keleivio” administratorius ramovėnas, savanoris-kūrėjas St. Griežė-Jurgelevičius, pasirūpino stalą, ant kurio buvo sudėtos pardavimui E. Juciūtės ir L. Dovydeno parašytos knygos. Jų buvo ir loterijos “fantų” tarpe. Loterijai knygas paaukojo “Vanagaičio” šaulių kuopos vadas ir ramovėnas inž. J. Stašaitis.

Šių metų Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimas Bostone buvo tikrai gražus ir gerai suorganizuotas.

J. K-kas

Garbė Savanoriams-Kūrėjams

“Ramovės” Los Angeles skyrius, birutietės ir šauliai, ateitininkai, skautai ir visuomenė atšventė Lietuvos kariuomenės atkūrimo 59-ą sukaktį.

Lapkričio 19 d., šeštadienį, išvakarėse per vietos radijo programą gen. Stasys Raštikis pasakė kalbą: Lietuvos kariuomenės reikšmė ir sudėtos aukos dėl Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo.

Lapkričio 20 d., sekmadienį, 10:15 val. visos organizacijos ir visuomenė rinkosi į Šv. Kazimiero parapijos kiemą Amerikos ir Lietuvos vėliavų pakėlimui. Aikštėje su vėliavomis išsirikiavo: ramovėnai, šauliai, ateitininkai ir skautai (uniformuoti). Dalyvavo ir visuomenė. Vadovaujant inž. Vyt. Vidugiriui, vėliavas keliant, buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

10:30 val., vadovaujant “Ramovės” sk. pirm. Vl. Šimoliūniui, visos organizacijos su vėliavomis, rikiuotės tvarkoje, žygiavo į Šv. Kazimiero bažnyčią pamaldoms. Parapijos klebonas prel. J. Kučingis aukėjo šv. mišias už žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Kadangi šį sekmadienį buvo švenčiama ir Kristaus Karaliaus šventė, tai klebonas savo jautriame pamokslė priminė, kurios eis su Kristumi, jų tiesa bus laimėta. Pamaldų metu muz. Br. Budriūnas ir choras giedojo šventei pritaikytas giesmes ir baigiantis pamaldoms, visi sugiedojo Lietuvos himną.

12:30 val. parapijos salėje įvyko minėjimo akademija. Vl. Šimoliūnas pravedė minėjimą, pasveikinęs garbės svečius, savanorius-kūrėjus, Vyčio Kryžiaus kavalierius ir organizacijas, pakvietė organizacijų vėliavas į salę. Sol. A. Polikaitis sugiedojo Amerikos himną. Programos vedėjas pakvietė atsisojimui pagerbti žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Po to, buvo pakviestas Lietuvos garbės konsulas Vyt. Čekanauskas tarti žodį. Jis pasveikinęs savanorius-kūrėjus, Vyčio Kryžiaus kavalierius, organizacijas ir visuomenę, priminė, kad tebuklai vyko anksčiau ir dabar tebevyksta — kartojasi ir gali netikėtai išaušti laimės rytojus — Lietuva atgauti laisvę.

Savanorių-kūrėjų ir Vyčio Kryžiaus kavalierių pagerbimui kons. Vyt. Čekanauskas prisegė jiems prie krūtinės ženklelius, jam talkino š. Sof. Vizgirdienė.

Programos vedėjas pakvietė šaulių kuopos pirmininką K. Karužą tarti sveikinimo žodį, kuris pasveikinęs, perskaitė Šaulių Sąjungos aplinkraštyje apdovanotų šaulių pavardes: teis. Stasys Paltus — Šaulių Žvaigždės ordinu, Ona Orlovienė Jonas Janušauskas ir Jurgis Uksas — Š. Žvaigždės medaliu. Žyminius prisegė kons. Vyt. Čekanauskas (St. Paltus sirgo — nedalyvavo).

Vincės Jonuškaitės-Zaunienės pasakytose pagrindinėje kalboje buvo iškelta ir moters reikšmė nepriklausomybės atstatyme, nes jos talkino savo broliams-savanoriams, pranešdamos apie priešų tikimosi vietoves, rūpinosi maistu ir apranga ir visa tai, kas buvo kovotojams reikalinga kautynėse. Todėl, savanoriai-kūrėjai, talkinant sesėms, narsiai kovojo ir iškovojo Lietuvai laisvę. Garbė savanoriams-kūrėjams!

Šventės dalyviai paskaitininkei šiltai padėjo plojimais.

Meninę dalį atliko sol. Stasė Pautienienė, kuri padainavo keleta liaudies dainų. Jai akomp. Ona Metrikienė. Aktorius Jonas Janušauskas padeklamavo tai dienai parinktų kūrinį.

Kvartetas: R. Dapšys, A. Polikaitis, Br. Seliukas ir E. Jarašiūnas padainavo keleta liaudies dainų, jiems talkino akordeonistas-pianistas R. Polikaitis. Menininkus publika šiltai priėmė ir ilgais plojimais iškviesdavo pakartojimui.

Minėjimui baigiantis, programos vedėjas Vl. Šimoliūnas padėjo menininkams, susirinkimo dalyviams, vietos radio valdybai ir spaudai už skelbimus ir visiems prisidėjusiems prie šių iškilnių pravedimo. Visi giedojo Lietuvos himną.

Kadangi svečiai buvo gerokai praalkę, todėl skubėjo prie pietų. Pietus paruošė birutininkės ir šaulės. Vienos ruošė kavą ir pyragaičius prie kavos, kitos davė skanius pietus.

Suplanuotas darbas ėjo labai tvarkingai. Svečiai buvo skaniai ir sočiai pavaišinti.

J. U.

Ramovėnų koncertas Omahoje, Nebr.

“Ramovės” Omahos skyrius 1977 m. spalio 8 d., vakare, šv. Antano parapijos salėje, suruošė koncertą su linksma dalimi — šokiais. Programą išpildė atvykęs studentų vokalinis vienetas “Vaiva”, su jos vadovu, muziku Faustu Strolia. Programą išpildė 10 asmenų. Visas dekoracijas nupiešė, jas atvežė ir jų susstatymu pasirūpino Antanas Kivėnas, jam talkino jo brolis Petras. Programa susidėjo iš tįjų dalių: pirmoje dalyje daugumoje vyravo lietuviškos liaudies dainos, su viena kita išimtimi. Buvo pradėta su daina “Per šilą joiu”, harmonizuota St. Šimkaus. Liaudies dainos žodžiams “Svirtelę lenčiau” melodiją sukūrė muz. F. Strolia. Ją solo išpildė Dalia Eidukaitė, pritarant pianinui ir vyrų grupei. Pirmąją dalį grupė užbaigė su eile komiškų liaudies dainų. Vienose merginos džiaugėsi, kad gavo nepijokėlių vyrą (Dievuliui dėkojo), kitose vyrai skundėsi, kad per jauni

apsivedė (Bėda man) ir t.t. Pabaigai, sudainuota su Vinco Olšausko "deklamavimu" žinomoji daina "Mylėjau mergelę".

Daugumos komiškų dainų melodijos ir paruošimas — paties grupės vadovo muz. Fausto Strolios. Jis visas programos dainas pats palydėjo pianinu.

Po pertraukos antrąją dalį sudarė "Smuikininko ant stogo" lietuviškoji versija, kuri apdainavo liūdnąją pusę dabartinio Marquette Parko Čikagoje. Čia solo išpildė Dalia Eidukaitė, o Regina Turnevičiūtė ir Ričardas Burba išpildė duetą; bet publikai išskirtinai patiko ir susilaukė įvertinimo Viktoras Kelmelis dainavęs tėvo vaidmenį.

Trečioje dalyje, po trumpos pertraukos, programa buvo nuotaikingai užbaigta keliomis ištraukomis iš Walt Disney filmų, solo dainavo Dalia Eidukaitė.

Abiejų nelietuviškos muzikos dalių lietuviški vertimai padaryti "Vaivos" vadovo muziko Fausto Strolios. Vienuetas stiprokas, tokį teko susidaryti įspūdių po visos programos.

Publikos atsilankė, palyginus, nema-

žai, nes salė buvo beveik pilna. Iš vakaro salės papuošime pasidarbavo: dr. Juozas Skaudys, abu Kazlauskai, Laimutė Antanėlienė su sūnum Algirdu, Juozas Sakalas ir Vitalis Gaidelis. Yra lengva ir valdybai darbuotis, kai yra užtekinai talkininkų.

Visais baro reikalais pasirūpino ramovėnas Algis Antanėlis — jam talkino pamainomis už baro jo sūnus Algirdas, Stasys Pangonis ir Pranas Kazlauskas. Visais maisto reikalais vadovavo ir aptarnavo S. Skaudienė, kartu su grupe ponių-talkininkų. Bilietus prie įėjimo pardavinėjo Juozas Sakalas, gėrimams "čipsus" pardavinėjo Jonas Smailys, Sr.

Susidaro įspūdis, kad koncertas visapusiškai pasisekė, nors ir buvo būkštauta dėl išlaidų, bet pasirodė, kad dar liko gražaus gryno pelno, nes šokių muziką suteikė Antanas Pacevičius veltui. Jam priklauso nuoširdi padėka. Už salę irgi sumokėta tik 75 dol. Be to, kartu su "Vaivos" grupe atvykęs Lemonto L.B. skyriaus atstovas pasižiūrėti programos. Jis atvežė Omahos ramovėnams 30 dol. auką. Širdingai yra dėkingi Oma-

hos ramovėnai — Lemonto LB lietuviams už šią nemažą auką. Dar ir dr. Petrikonis su ponija, paaukojo 10 dol. ramovėnams — irgi, širdingas acių už auką.

O čia, štai, ištrauka iš muziko Fausto Strolios laiško: "Ačiū už gražų pamylėjimą manoji jaunimo, kuriame plaka mano širdis".

Kapsas

Kariuomenės Atkūrimo Minėjimui Praėjus

LKVS "Ramovės" Klevelando skyrius, lapkr. 19 d., Lietuvių Namų auditorijoje, suruošė Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą — balių. Esant pilnutėlei svečių auditorijai, skyriaus pirm. V. Stuogis atidarė minėjimą. Atsistojimu buvo prisiminti ir pagerbti mirę ir žuvę Lietuvos kariai. Po to, pirmininkas iššaukė auditorijoje esančius Lietuvos kariuomenės kūrėjus-savanorius ir pakvietė birutietę p. J. Budrienę, prisegti jiems po gėlę.

Minėjime kalbėjęs P. Karalius priminė mūsų kariuomenės praeitį ir kvietė visus, visom išgalėm kovoti su tėvynės

Lietuvos kar. atkūrimo sukakties minėjimo Brooklyne, įvykusio lapkr. 20 d. programos dalyviai. Iš k: Alice Maleski — akomp., Loreta Stukienė, Simas Kudirka, Aldona Pitkunigis, kun. A. Račkauskas, Regina Malakas, dr. E. Noakas, Edna Ryncavage, pranešėja Rasa Bobelytė, B. Balčiūnas. Nuotr. L. Tamošaičio

A.A. kun. dr. Petras Dagys

A.A. KUNIGAS DR. PETRAS DAGYS

Po ilgos ir sunkios ligos, š.m. gruodžio 1 d., New Yorke mirė Lietuvių Protestantų parapijos kunigas, dr. Petras Dagys, palikdamas dideliame nuliūdime žmoną Arianą, tris seseris, kitus gimines bei artimuosius. Atsisveikinimas su velioniu įvyko gruodžio 2 d., plačiai lietuviškai visuomenei žinomoje Shalins laidotuvių šerminėje, Woodhaven, N.Y. Atiduoti velioniui paskutinę pagarbą ir pareikšti užuojautą velionio šeimai bei artimiesiems, susirinko gana didelis skaičius lietuviškos visuomenės, nes a.a. dr. kunigas P. Dagys buvo žinomas, kaip lietuvis patriotas, mylintis savo tėvynę ir savo tautą. Čia atvykęs iš Čikagos lietuvių reformatų kunigas Povilas Dilys, atliko pamaldas, pasakydamas giliai

pavergėju rusu, iki tėvynė Lietuva vėl atgaus laisvę ir atstatys nepriklausomybę.

Ramovėnų choras, vedamas muziko J. Kazėno, gražiai išpildė meninę dalį, už ką sk. valdyba ir nariai nuširdžiai dėkoja. Padėka priklauso choro nariams, vadovui J. Kazėnui ir akompaniatorei G. Karsokienei. Skyriaus didelė ir nuširdi padėka priklauso visiems prisidėjusiems prie šio minėjimo surodošimo, ar tai darbu, ar auka. Ypatinga padėka skyriaus garbės narei p. J. Plechavičienei už gėles ir dovanas patarnavusioms mergaitėms, o taip pat ir loterijai aukojusiems: M. Skirpstienei, V. Degučiai, P. Leliui, J. Balbotai, V ir E. Speriškaičiams, ir — Lietuvių Namams.

Valdyba

religinga, atsisveikinimui su velioniu, pamokslą. Toliau iš susirinkusių tarė atsisveikinimo žodį: Lietuvos Gen. konsulas Anicetas Simutis, Pranciškonų vienuolyno Brooklyne viršininkas Tėv. Paulius Baltakis, OFM, "Ramovės" New Yorke skyr. p-kas dr. E. Noakas, Lietuvių Bendr. N.Y. apylinkės skyriaus vardu K. Bačauskas ir Mažosios Lietuvos Bičiulių dr-jos vardu p. Koncė. Kalbėtojai plačiai paminėjo kun. Petro Dagio veiklą, kaip Lietuvoje, taip ir Amerikoje. Atsisveikinimas, kuriam vadovavo N.Y. Lietuvių Protestantų parapijos pirmininkas Ramūnas Brakas, buvo baigtas Lietuvos himnu.

Kitą dieną, t.y., gruodžio 3 d., velionio palaikai buvo išlydėti į Cypress Hills kapines, sustojant evangelikų bažnyčioje, kur velionis laikydavo lietuviškas pamaldas. Laidotuvėse, be kun. Povilo Dilio, dalyvavo dar evangelikų kunigai: latvių kun. Zarinš ir amerikiečių kun. Pitcoock, kur buvo su velioniu pamaldžiai atsisveikinta. Kapinėse dalyvavo arti šimto velionio artimųjų ir pažįstamų, kurie, pamaldoms pasibaigus, našlės ponios Dagienės buvo pakviesti į restoraną vaišėms.

A.a. kun. Petras Dagys buvo gimęs 1904 m. kovo 15 d. Lietuvos šiaurėje, Biržų apskr. Aukštuosius mokslus baigė Kauno universitete, studijuodamas teologiją ir filosofiją. Čia suėjo į glaudesnius santykius su tos pačios tikybos studentais mažlietuviams. 1933 m. kun. Petras Dagys buvo paskirtas 7-to pėst. Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio pulko evangelikų karių kapelionu ir gubernatūros referentu tikybiniais reikalams. Jam svarbiausia buvo stengtis palaikyti gerus santykius su krašto evangelikais. Be savo tiesioginių pareigų kun. dr. P. Dagys plačiai reikėsi lietuvių visuomeninėje veikloje ir dėl to buvo visų gerbiamas, pasižymėjo taktiškumu ir tolerancija kitų atžvilgiu.

Pasibaigus II Pasauliniam karui, kun. dr. P. Dagys atvyko į Ameriką ir čia nuo 1951 m. iki mirties pasiliko New Yorke lietuvių evangelikų parapijos klebonu, o taip pat įsijungė ir į lietuvišką organizacinę veiklą. Čia, kaip buvęs karys, priklausė "Ramovės" s-gos New Yorke skyriui. Toliau tenka paminėti, kad kun. dr. P. Dagio pastangomis, čia buvo įvairių minėjimų, k.a., Klaipėdos krašto atgavimo, atnašaujamos ekumeninės pamaldos, dalyvaujant evangelikų ir katalikų dvasiškiams. Svarbiausias tikslas tai rasti priemones ir jas panaudoti, kad masi lietuvių jungtų, bet ne kas skirtų, kaip buvo gal neapgalvotai pasielgta prieš kelis šimtmečius, nesutariant, kaip garbinti tą patį Dievą. Šiuo

A.A. J. Malinauskas

MIRĖ VYRESNIS PUSKARININKIS JUOZAS MALINAUSKAS

Neskaitytas mūsų, ramovėnų, Philadelphijos skyrius vis dar retėja. Negailingoji mirtis pasiėmė 15-tąjį ramovėną. O naujų mažai ateina.

1977 m. spalio 25 d. širdies smūgio ištiktas, staiga ir netikėtai, mirė vyr. puskarininkis Juozas Malinauskas.

Jis buvo gimęs 1903 m. lapkričio 26 d. Rygoje. Iki 20 metų savo amžiaus, su tėvais gyveno Vilniaus krašte, Ašmenos miestelyje.

Laisvės ir laisvojo lietuviško žodžio ilgdamasis, slapta atvyko į laisvąją Lietuvą. Lietuvoje dirbo geležinkelių žinyboje. Buvo veiklus Šaulių S-gos narys.

Stojo į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 7 p. Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulke 1935-36 m., Tauragėje. Buvo įvertinti jo, kario gabumai ir jis buvo pakeltas į vyr. puskarininkius. Dėl jo gražios, stambios ir atletiškos išvaizdos, žygiuojant kuopos priekyje, jis buvo laikomas kuopos pažiba.

1937 m. birželio 7 d., jis vedė Oną Žukauskaitę. Ji buvo gimusi ir augusi Amerikoje ir tik laikinai apsigyvenusi Lietuvoje. Ji, o paskui ir jis, 1938 m. išvyko į Ameriką.

Jiedu visą laiką gyveno Camden,

metu, kai bolševikinis okupantas stengiasi sunaikinti ir Lietuvos valstybę ir lietuvių tautą, tai toks vieningumas yra būtinas ir tai ne asmens, bet valstybės labui.

Saliėtis

N.J., kur vertėsi nuosava batų prekyba. 1942 m. jis buvo pašauktas į Amerikos kariuomenę ir tarnavo karo aviacijoje. Taigi, buvo ir Amerikos karo veteranas.

Vyr. psk. Juozas Malinauskas spalio 28 d. buvo pašarvotas Leonard Jr. laidotuvių koplyčioje, ten ramovėnai atidavė paskutinę pagarbą savo nariui, stovėdami prie karsto garbės sargyboje.

Daug lietuvių ir kitataučių atvyko su juo atsisveikinti, nes jis buvo mūsų mylimas ir gerbiamas, kaip geros ir duosnios širdies ir didelio takto žmogus.

Ramovėnai, a.a. Juozui Malinauskui pagerbti ir žurnalui "Karys" paremti, surinko 125 dol. A.a. Juozo Malinausko žmona Ona Malinauskienė, irgi aukojo 10 dol., ir pažadėjo, kol ji bus gyva, mokėti už mirusį vyrą skyriui ramovėno mokesį, kad jis liktų neišbrauktas iš Ramovės sąrašo.

Ramovėnų vardu, su a.a. Juozu Malinausku atsisveikino skyr. pirmininkas Kazys Špakauskas.

Spalio 29 d., po gedulingų pamaldų Šv. Antano bažnyčioje, velionis buvo palydėtas ramovėnų, draugų ir pažįstamų į amžinojo poilsio vietą — Harliegh Cemetery, N.J., ir palaidotas Amerikos veteranų skyriuje. Jo žmonai Onai Malinauskienei, Amerikos veteranai įteikė Amerikos vėliavą.

Ramovėnai reiškia gilią užuojautą a.a. Juozo Malinausko žmonai Onai ir liūdi netekę veiklaus nario.

Ramovėnas

Lietuvių Karių Veteranų Sąjunga RAMOVĖ

Philadelphijos skyrius

A.A. Ramovėno Juozo Malinausko atminimui, aukos "Kario" žurnalui paremti

I. Ona Malinauskienė, Camden, 10 dol.; LKVS Philadelphijos Skyrius — 10 dol.; 3. Kazys Špakauskas, Philadelphia — 10 dol.; 4. Kazys Gasparėnas, N.J. — 10 dol.; 5. Adomas Šparkevičius, Phila. — 5 dol.; 6. Pranas Jakaitis, Phila. — 5 dol.; 7. Jonas Avižonis, Phila. — 5 dol.; 8. Algirdas Jonys, Phila. — 10 dol.; 9. Petras Andriulis, Phila. — 5 dol.; 10. Elena Tarvydienė, Phila. — 5 dol.; 11. Albinas Bendžius, Phila. — 5 dol.; 12. Henrikas Misliauskas, Midija — 5 dol.; 13. Petras Didelis, Phila. — 5 dol.; 14. Algirdas Valius, Riverside, N.J. — 5 dol.; 15. Leonas Kaulinis, Phila. — 5 dol.; 16. Juozas Kalinauskas, Phila. — 5 dol.; 17. Pranas Boras, Phila. — 5 dol.; 18. M. Vaišnys — 10 dol.; 20. Vladas Bagdonavičius, Phila. — 5 dol. Suaukota — 125 dol.

(K.ŽINIOS — atkelta iš 36 psl.)

medikamentų išteklius. Jos šiuo metu visai apleistos ir netinkamos. Pažymėtina, kad apie 80% visų Amerikos gyventojų telpa miestuose, — atvirkščias vaizdas yra rusų valdomuose plovuose). Dėka evakuacijos plano, rusų išliktų apie 80% nepaliestų atominių raketų užpuolimo, kurie išsilaikys slėptuvėse ir visai nepalietų radiacijos koncentracijos periode. Tam tikslui rusai turimus grūdų sandėlius papildė naujais ištekliais, kad surinktų 2.5 bilijono bušelių (1 bušelis — 8 USA gallonai, arba 35.24 litro, arba 28.6 bušelio — 1 kubinis metras; tai sudarytų apie 87.5 milijono kubinių metrų) grūdų atsargas. Jais išmaitintų virš 200 milijonų išlikusių žmonių per 300 dienų, iki karą laimėjęs kraštas atsistatys. Amerikiečiai, žinoma, uoliai ėmėsi prisidėti prie to rusų grūdų išteklių papildymo plano.

— Buvęs gynybos sekretorius, James Schlesinger, savo laiku įspėjo vyriausybę, apie rusų vykdomus pasiruošimus gynybai "atominio" karo atveju, siūlydamas imtis, rusų pavyzdžiu, panašių priemonių Amerikoje, įjungiant civilinės apsaugos organizaciją tam darbui. Evakuacijos planui yra kliūtis — didelė gyventojų koncentracija miestuose ir vyriausybės vedama užsienių politika su laikraščių korespondentais, kurie išpūstai propaguoja "visišką žmonijos sunaikinimą atominio karo atveju".

tinis "Karys" turi 40 psl., jis yra pakankamai įdomus ir toks turėtų pasilikti.

Su pagarba
P. Lelis
Toronto, Ont.

... Sveikinu KARIO ryžtą padidinti puslapių skaičių. Tai reiškia, kad yra gyvas susidomėjimas ir noras išplėsti tiek skaitytojų akiratį, tiek bendradarbių įnašą.

Algirdas Budreckis
Wollaston, Mass.

Malonu, kad KARI sugebėsite leisti padidintą ir įjungsite daugiau dailiosios literatūros, tas patrauks daugiau skaitytojų... Žinau, kad padidinus KARI turėsite daugiau darbo, rūpesčio ir, žinoma, išlaidų. Tačiau kiek galėsim — remsime. Linkiu KARIO štabui laimingų Kalėdų švenčių ir geresnių Naujųjų — 1978 — Metų.

J. Vizbaras
Bostonas, Mass.

Gerb. Redaktorium,

Siunčiu Jums "Money order" \$30 už "Kario" prenumeratą 1978 m. ir auką jam paremti.

Linkiu Jums jėgų, pasišventimo, ištvermės ir toliau per spaudą skiepyti Tėvynės meilę ir visus vieningai kovoti dėl Lietuvos laisvės, nes spauda per amžius buvo ir yra galingiausias ginklas prieš mūsų tautos tironus.

V. Jegelevičius

Gen. Povilo Plechavičiaus
monografijos leidimą parėmė:

\$30.00:

Dr. Julius P. Jurgėla-Gale, Lindenhurst, N.Y.

\$25.00:

LKVS "Ramovės" New Yorko sk.

LAIŠKAI KARIUI

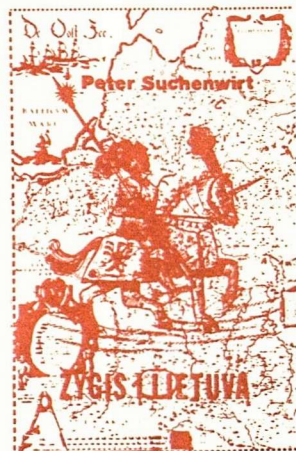
"Kario" Štabui

Perskaitęs "Kario" 9 Nr. Jūsų pranešimą, kad nuo 1978 m. sausio mėn. "Karys" bus padidintas iki 44 psl., skiriamant jame vietas ir literatūrinėm temom — apysakom, poezijai, dėl tokio "Kario" štabo apsisprendimo giliai susimąčiau.

Jeigu norite "Kari" paversti literatūros žurnalu, tai manau neteksite daug skaitytojų, įskaitant ir čia rašantį. Turime pakankamai literatūros žurnalų (Aidai, Lietuvių Dienos, visokie Margučiai, Pradalgės, Sėjos ir t.t.), kuriuose galime pasiskaityti poezijos, novelių, apsakų, bet tokie dalykai "Kariui" netinka.

"Karys" yra vienintelis žurnalas, kuriam aprašomi kariniai dalykai — karių atsiminimai, karo mokslo ir karinės istorijos temos, o taip pat Lietuvos istorijos aptarimai ir t.t. To jam ir užtenka. Su grožine literatūra skaitytojų nenustebinsite, o "Kari" pagadinsite. Dabar

Naujas KARIO LEIDINYS Kaina \$2.95

AUKOJO KARIUI

Lapkritis, 1977

\$791.51:

Ramovėnai, birutininkės ir šauliai,
Chicago, IL

\$30.00:

Klimas J., Vancouver, Can.

\$25.00:

LŠST "S. Kudirkos" š. kp., New York, NY

\$20.00:

Tallat-Kelpša F., MD, Evergreen Park, IL

\$15.00:

Karasas Pov., New Britain, CT

\$10.00:

Brinas Alk., Chicago, IL
Mikoliūnas A., Cleveland, OH

\$6.00:

Savokaitis J., Chicago, IL

\$5.00:

Baublys J., Detroit, MI
Bliudnikas E., Centerville, MA
Bočiūnas F., Hartford, CT
Brazas Kazė, Oak Lawn, IL
Buškevičius P., Hartford, CT
Čėsna K., Worcester, MA
Girėys B., Chicago, IL
Grigaliūnas St., Toronto, Can.
Gurevis J., Chicago, IL
Jomantas Vl., Detroit, MI
Kaulinis K., Philadelphia, PAKišonas A., Dearborn Hts, MI
Leščinskas J., Detroit, MI
Mačys St., Cleveland, OH
Mazulaitis J., Hamilton, Can.
Misiūnas V., Elizabeth, NJ
Pečiulis Vyt., Toronto, Can.
Rimkus J., Vittoria, Can.
Rinkus J., St. Petersburg, FL
Sadauskas K., Baltimore, MD
Salys J., Oxnard, CA
Stapulionis A., Miami Beach, FL
Tarvydas J., Hamilton, Can.
Tiškevičius St., Chicago, IL
Varanka St., Toronto, Can.
Zaronskis K., So. Euclid, OH
Zubavičius A., Hot Springs, AR

\$4.00:

Dapkus J., Hartford, CT

\$3.64:

Ratas St., Ainslie, Austr.

\$3.00:

Griškėnas V., Baltimore, MD
Klimaschewsky, E., W. Germany
Pocauskas S., Verdun, Can.

\$2.00:

Balsys A., Naugatuck, CT
Bazėnas Edm., Naugatuck, CT
Lukas A., Coral Gables, FL
Miežaitis J., Elizabeth, NJ
Raugas B., Delran, NJ

\$1.00:

Klimavičius J., Farmingdale, NY

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Išvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.